

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Krete Kallaste

KODUSTE TESTAMENTIDE VORMINÕUDED JA NENDEGA SEOTUD OHUD
TESTEERIMISVABADUSELE

Magistritöö

Juhendaja
PhD Tiina Mikk

Tartu
2022

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Kodused testamendid, nende eesmärk ja ajalooline kujunemine	9
1.1. Koduste testamentide eesmärk	9
1.2. Koduste testamentide ajalooline kujunemine Eesti õiguses.....	17
2. Koduse testamendi liigist olenevad vorminõuded.....	28
2.1. Nõuded tunnistajatele.....	28
2.2. Omakäelisuse nõue.....	40
3. Koduse testamendi üldised vorminõuded, kehtivuse aeg ja registreerimine.....	47
3.1. Kuupäeva nõue.....	47
3.2. Allkirja nõue.....	50
3.3. Koduse testamendi kehtivuse aeg	54
3.4. Koduse testamendi registreerimine	59
Kokkuvõte.....	64
Summary	71
Kasutatud kirjandus	76
Kasutatud normatiivmaterjal.....	78
Kasutatud välisriigi õigusaktid	78
Kasutatud kohtulahendite loetelu.....	79
Kasutatud muude materjalide loetelu.....	79

Sissejuhatus

Pärimisõigus reguleerib inimese vara üleminekut tema surma korral, seda nii õiguste kui ka kohustuste puhul. Pärimisõigus tähendab pärandaja õigust oma vara pärandada kui ka pärija õigust saada vara omanikuks.¹ Pärimisseaduse² (edaspidi PärS) § 9 lg 1 kohaselt on pärimise aluseks seadus või pärandaja viimne tahe, mis on avaldatud testamendis või pärimislepingus. Pärimisseadus võimaldab viimset tahet avaldades valida erinevate testamendi liikide vahel. Üks nendest võimalustest on surma puhuks korraldusi teha koduses testamendis. Käesolev magistritöö käsitleb kodustele testamentidele kehtestatud vorminõudeid ja nendega seotud ohtusid testeerimisvabadusele.

Viimse tahte avaldus ehk surmapuhune käsutus³ on isiku poolt tehtud korraldus oma surma puhuks.⁴ Surma puhuks saab korraldusi teha testamendis, mida loetakse tsiviilõiguslikuks tehinguks, milles sisalduvad pärandaja poolt tehtud korraldused ja millele kehtivad tsiviilseadustiku üldosa seaduses⁵ (edaspidi TsÜS) sätestatud regulatsioonid. T. Mikk on selgitanud, et tagada pärimisasja õiglane ja vastavalt testaatori tegelikule tahtele lahendamine, on viimse tahte avalduse tegemisele seadusandja ette näinud ranged vorminõuded. Ta märgib veel, et vorminõuete järgimata jätmine võib kaasa tuua karmi õigusliku tagajärje, milleks on tehingu tühisus. See tähendab, et õiguslikus mõttes ei ole viimse tahte avaldust kunagi tehtud ja pärimine toimub seadusjärgse pärimise teel.⁶

Pärimisseadus on õigusakt, mille kasutamine ja tundmine on oluline paljudele. Inimese surm toob leina ja murede kõrval kaasa ka vajaduse korraldada lahkunu varalisi suhteid. Mitte üksnes pärijatel ei ole vajalik selle õigusakti tundmine, vaid ka inimesel, kes soovib surma puhuks korraldusi teha. Selle jaoks on vajalik teada, milliseid korraldusi saab teha, millistele vorminõuetele peab tahte avaldamine vastama ning millistest vigadest tuleks hoiduda.⁷

---

¹ Mikk, T. Pärimisõigus. 2., täiendatud trükk. Sisekaitseakadeemia. Tallinn 2012, lk 15.

² Pärimisseadus. 17.01.2008. - RT I 2008, 7, 52 ... RT I, 04.01.2021, 36.

³ Mikk 2012, lk 11.

⁴ Liin 2005, lk 71.

⁵ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 22.03.2021, 8.

⁶ Mikk 2012, lk 77.

⁷ Silvet, E., Mahhov, I., lk 3.

Juba Rooma õiguses tunti testamendijärgset pärimist ja testament oli seal suure tähtsusega. Testamendi tegemise vorme oli võrreldes Eesti pärimisõigusega hulgaliselt rohkem. Rooma õigus võimaldas teha näiteks rahvakoosolekul tehtud testamenti või katku ajal tehtud testamenti⁸, mis kuidagi tänasesse õigusruumi ilmselt ei sobituks. Eeltoodu ilmestab hästi, milliseid viimse tahte avaldamise vorme on aegade jooksul tuntud, kuid mis pole püsima jäänud.

Ka Eesti pärimisõigusel on äratuntav Rooma õiguse algupära.⁹ Roomas tunnustati ühe olulise pärimisõiguse põhimõttena testeerimisvabaduse põhimõtet. Testeerimisvabadus oma olemuselt võimaldab pärandajal määrata, kellele, millistel tingimustel ja ulatuses ta soovib oma vara pärandada.¹⁰ Testeerimisvabadus on õigus ise valida, kas testamenti teha ning vabadus ise otsustada tehingu sisu üle.¹¹ Eesti õiguskord tunneb samuti testeerimisvabaduse põhimõtet. Ka Riigikohus on selgitanud, et testamendiga oma vara teistele isikutele edasiandmise õigus on oluline osa vabadusest, mida isik oma vara suhtes omab ning asunud seisukohale, et PS § 32 lg 4 kaitseb lisaks muudele hüvedele ka pärandaja vabadust oma vara temale meelepärastele isikutele pärandada.¹²

Koduste testamentide liiki võib pidada pärandaja seisukohalt kõige mugavamaks lahenduseks surma puhuks korraldusi teha. Koduse testamentide eelistena on Läti õigusteadlane L. Damane toonud välja traditsioonilised argumendid, miks Lätis soovivad inimesed koduseid testamente teha: viimse tahte avaldus ei ole seotud rahaliste väljaminekutega, nende väljenduslaad on igapäevane, puudub keelenõue ning kohustus füüsiliselt ilmuda ametiisiku juurde.¹³ Ka Eesti õiguses võib kõiki neid argumente pidada põhjendatuks. Vastukaaluks koduse testamendi tegemise eelistele on õiguskirjanduses toodud välja ka selle testamendi liigiga seotud ohud: testamenti ei leita üles, seda on lihtne võltsida või hävitada.¹⁴ PS § 32 lg 4 kohaselt on tagatud õigus igal inimesel ise reguleerida oma pärimisjärglus. Seetõttu on seadusandja kehtestanud ka

---

⁸ Ilus, E. Rooma eraõiguse alused. Toimetanud H. Pisuke. Tallinn, 2000, lk 174.

⁹ Mikk 2012, lk 20.

¹⁰ Kiris, A. jt (koost). Õigusõpetus. 3. täiendatud ja ümbertöötatud vlj. Külüm, 2012, lk 290.

¹¹ Liin, U. Pärimisõiguse põhimõtetest. – Juridica 1999/III, lk 143.

¹² RKÜKo 3-2-1-73-04, p 17.

¹³ Damane, L. Testamendi vorm Läti Vabariigi tsiviilseadustikus ja selle täiustamise perspektiivid. – Juridica 2011/III, lk 210.

¹⁴ Mikk 2012, lk 68.

viimse tahte avaldamisele vorminõuded, mille eesmärgiks on käibes osalejate õigustatud huvide kaitse¹⁵ ning seetõttu peaks vorminõuded nimetatud ohte vähemalt osaliselt aitama välistada.

Magistritöö eesmärk on analüüsida, kas Eesti õiguses kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded täidavad oma eesmärki või tuleks koduste testamentide liigist Eesti õiguskorras loobuda, sest kehtival kujul kätkeb see testamendi liik endas alati ohtu, et pärandaja ei ole viimset tahet avaldanud, tema tahe ei ole vabalt kujunenud või on tema viimse tahte avaldus hävitatud ning neid ohte ei saagi kodustele testamentidele seatud vorminõuete abil kõrvaldada.

Töö eesmärgi saavutamiseks püstitab autor järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millised kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded tekitavad probleeme?
- 2) Kas need vorminõuded on liiga leebed või seadusandja poolt halvasti reguleeritud?
- 3) Kas kodustele testamentidele kehtestatud regulatsioone kasutatakse ära?

Käesoleva töö eesmärgi saavutamiseks peab autor esmalt vajalikuks analüüsida koduste testamentide instituudi eesmärki ja olemust ning koduse testamendi kui ühe viimse tahte avalduse liigi ajaloolist kujunemist. Lisaks analüüsib autor kodustele testamentidele kehtestatud vorminõudeid, et tuvastada, millised vorminõuded praktikas kõige enam probleeme tekitavad ning kas koduste testamentide regulatsioone kasutatakse seetõttu ära.

Magistritöö keskendub koduste testamentide vorminõuetele ja analüüsib nii korralise kui erakorralise testamendivorme, mida on aegade jooksul tuntud või mida tuntakse teiste riikide pärimisõiguses. Sealhulgas pöördub töö autor ka nende vormide poole, mida Eesti pärimisõiguses enam otseselt ei eksisteeri.

Teema aktuaalsust kinnitab kohtuasjade maht koduste testamentide tühisuse tuvastamise nõudes, mis võib viidata sellele, et koduseid testamente kasutatakse praktikas pärandaja tahtest erineva pärimisjärgluse korraldamiseks. Seega on problemaatiline koduste testamentide puhul peamiselt vorminõuete täitmata jätmine ning võimalus koduseid testamente võltsida.¹⁶ Aktuaalsust kinnitab ka iga ühiskonnaliikme õiguskindluse vajadus, see tähendab, et põhiseadusega on tagatud õigus

---

¹⁵ Varul, P. jt (koost). Tsiviilõiguse üldosa. Kirjastus Juura 2012, lk 125.

¹⁶ HMKo 1-07-5502, lk 14; HMKo 1-17-11052, P 2.9.6; TlnRnKo 2-14-53722, p 30.

ise reguleerida oma pärimisjärglus. Teisisõnu, kui seadusega kehtestatud vorminõuded ei täida oma eesmärki, kahjustab see potentsiaalselt iga pärandaja ja tema pärija õigusi.

Teema aktuaalsusele viitab ka notarite praktika. Notarite Koja esimees Merle Saar-Johanson on ajakirjanduses märkinud, et nende praktika näitab, kuidas notarite olemasolu aitab ära hoida arvukalt pettusi ja kaitsta erapooletult iga tehingupoole huve. Ta lisab, et ka testamendi vormistamine on üks nendest olulisematest toimingutest, mille puhul on notarid oma erapooletuses ja sõltumatuses vajalikud. Lisaks otsivad ka notarid üha kaasaegsemas maailmas võimalusi, kuidas ajaga kaasas käia ja oma teenuseid inimestele mugavamaks ja ligipääsetavamaks muuta, sealjuures õiguskindluse säilimist tagades.¹⁷

Magistritöö põhineb peamiselt õiguskirjandusel ja on teoreetilist laadi, kuid autor peab töö eesmärgi saavutamiseks oluliseks ka kohtulahendite empiirilist analüüsi. Kohtupraktika valikul lähtus autor kõigi kolme kohtuastme lahenditest perioodil 2005-2021 ning tegi nende hulgast juhuvalimi.

Töö eesmärgi saavutamiseks kasutab autor kahte uurimismeetodit, milleks on ajalooline uurimismeetod ja võrdlev uurimismeetod. Töö põhineb eelkõige kirjandusel ning on seega dogmaatilist laadi. Töö lähtub kahe või enama riigi õiguslike regulatsioonide probleemikesksest võrdlusest ning uuritakse koduste testamentide dogmaatilist kujunemislugu ja arengut erinevatel perioodidel Eesti õiguses. Vastavad meetodid on valitud põhjusel, et ajalooline uurimismeetod peaks aitama leida vastused küsimustele, miks on kodused testamendid Eesti õiguskorda sisse viidud ning kas kehtestatud vorminõuded on liiga leebed või halvasti reguleeritud. Võrdlev uurimismeetod peaks aitama kaasa lahenduste leidmisele ja ettepanekute kujundamisele.

Käesolev magistritöö koosneb kolmest peatükist ning alapeatükkidest. Peatükid on ülesehitatud üldiselt üksikule liikudes.

Magistritöö esimene peatükk on üldisemat laadi, kus autor annab ülevaate koduste testamentide eesmärgist ja ajaloolisest kujunemisest. Vajaliku analüüsi teostamiseks ning uurimisküsimustele vastuste leidmiseks peab autor oluliseks teha ülevaade kehtivast õiguskorrast ning sellest, milliseid koduste testamentide liike Eesti õiguskorras tuntakse ning milliseid on varasemalt tuntud.

---

¹⁷ Notarite Koja erileht, lk 1. Arvutivõrgus kättesaadav: [Ei3CMR8kFYun4RbDGloH1k_cgyo.pdf](https://www.aripaev.ee/Ei3CMR8kFYun4RbDGloH1k_cgyo.pdf) (aripaev.ee) (15.03.2022).

Esimeses peatükis tugineb autor peamiselt U. Liin, T. Mikk, H. Brox, E. Silvet ja I. Mahhov seisukohtadele. Õigusaktidest tugineb autor eeskätt kehtivale pärimisseadusele ja teiste riikide seadustele.

Teises peatükis käsitletakse koduse testamendi liigist olenevaid vorminõuded ehk teisisõnu neid nõudeid, mis kehtivad ainult omakäelisele testamendile või üksnes tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendile. Analüüsi tulemusel soovib töö autor leida vastuse küsimusele, millised kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded tekitavad probleeme. Autor tugineb teises peatükis peamiselt U. Liin, H. Brox ja T. Mikk seisukohtadele. Õigusaktidest tugineb autor eeskätt kehtivale pärimisseadusele ja võrdlusriikide õigusaktidest Saksa tsiviilseadustikule *Bürgerliches Gesetzbuch*¹⁸ (edaspidi BGB) ning Rootsi pärimisseadusele *Ärvdabalk (1958:637)*¹⁹ (edaspidi ÄB). Lisaks õiguskirjandusele ja õigusaktidele toetavad argumentatsiooni ka kohtupraktikas tuvastatud seisukohad.

Magistritöö kolmas peatükk keskendub koduse testamendi üldistele vorminõuetele, kehtivuse aja regulatsioonile ning testamentide registreerimisele. Koduse testamendi üldiseid vorminõudeid võrreldakse peamiselt Rootsi ja Saksamaa seadusandluses kehtestatud regulatsioonidega omakäelisele ja tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendile, leidmaks vastust küsimusele, kuidas on vaidlusi tekitavad vorminõuded teistes riikides seaduse tasandil lahendatud. Magistritöös püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmisel loodab autor selle pinnalt teha järeldusi Eesti õiguse sisustamiseks või vajadusel ettepanekuid täiustamiseks olemasolevat pärimisseadust. Peatükk keskendub eelkõige kehtivale pärimisseadusele ja kohtupraktika analüüsile ning seetõttu on peamiseks allikaks maa-, ringkonna- ja riigikohtu kohtupraktika.

Võrreldavateks riikideks on autor valinud Eesti, Saksa ja Rootsi õiguse. Üheks võrdlusriigiks on Saksamaa, sest selle riigi pärimisõigust on kõigi Eesti pärimisseaduste väljatöötamistel eeskujuks

---

¹⁸ Bürgerliches Gesetzbuch (Saksa tsiviilseadustik) in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBI. I S.42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 12. Mai 2021 (BGBI. I S. 1082) geändert worden ist. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (23.04.2022).

¹⁹Ärvdabalk 1958:637 (SFS 1958:637 i lydelse enligt SFS 2017:312), Rootsi pärimisseadus. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://lagen.nu/1958:637#K10> (23.04.2022).

võetud.²⁰ Riigikohus on korduvalt oma praktikas asunud seisukohale, et teiste riikide analoogilisi seadusi ja praktikat võib eraõigusnormide puhul arvestada võrdlusmaterjalina Eesti seaduse mõtte ja eesmärgi väljaselgitamisel. Seda eriti riikide puhul, kellega on Eestil üldjoontes sarnane õigussüsteem ehk eeskätt Mandri-Euroopa õigusperekonda kuuluvad riigid.²¹ Erinevalt Eesti õigusest liigitatakse Saksa õiguskorras testamendid korralisteks ja erakorralisteks testamentideks, kuid seal tuntakse samuti nii omakäelist kui ka tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi liiki. Teiseks võrdlusriigiks on autor valinud Rootsi õiguskorra, sest seal tuntakse ka suulist testamenti, mis võib viidata sellele, et Rootsis on viimse tahte avaldamisele kehtestatud leebemad vorminõuded kui Eestis ning seeläbi on autoril võimalik teostada analüüsi võimalike vorminõuete lünkade kohta.

Töö autor kasutab lisaks Saksa ja Rootsi õigusele, koduste testamentide vorminõuete analüüsimisel ning koduste testamentide eesmärgi väljaselgitamisel ka Austria, Hollandi ja Šveitsi pärimisõiguslike norme ja õiguskirjandusest leitud seisukohti, sest nende riikide pärimisõiguslikud normid olid 2009.a pärimisseaduse väljatöötamisel võrdlusmaterjaliks.²² Nimetatud riikide kasutamine antud magistrیتöös on vajalik, sest töös püstitatud uurimisküsimusi ei ole Eesti õiguskirjanduses käsitletud piisava põhjalikkusega töö eesmärgi saavutamise seisukohalt. Seepärast kasutab autor koduste testamentide eesmärgi välja8selgitamiseks eeskujumaade õiguskirjanduses esitatud seisukohti.

Koduste testamentide vorminõuetest ja nendega seotud ohtudest ei ole varasemalt Eestis magistri- või doktoritöid kirjutatud. Tõstatatud küsimusi uuritakse esmakordselt käesolevas magistrیتöös. Tegemist on eelkõige teoreetilise uurimusega, kuid argumentatsiooni tugevdamiseks on kasutatud kohtulahendite empiirilist analüüsi.

Magistrیتööd iseloomustavad enim järgmised märksõnad: pärimisõigus, tahteavaldus, testament, kodune testament, vorminõuded.

---

²⁰ Mikk 2012, lk 20.

²¹ RKTko 3-2-1-145-04, p 39; RKTko 3-2-1-123-11, p 15.

²² Mikk 2012, lk 20.

1. Kodused testamendid, nende eesmärk ja ajalooline kujunemine

1.1. Koduste testamentide eesmärk

Selleks, et avada koduste testamentide eesmärki ja vastata küsimusele, miks Eesti seadusandja on pidanud vajalikuks võimaldada viimset taht avaldada koduste testamentide vormis käsitleb autor käesolevas peatükis esmalt testeerimisvabaduse põhimõtet üldisemalt ning seejärel selgitab, miks on vajalik kehtestada viimse tahte avaldamisele ranged vorminõuded. Viimaseks peatub autor küsimusel, kuidas need kaks – vabadus ja selle piirangud – peegelduvad koduste testamentide regulatsioonis. Teisisõnu sellel, kas ja millistel asjaoludel on eri riikides põhjendatud viimse tahte avaldamine muul viisil kui pädeva õiguseksperdi kaasabil.

Pärimisõiguses on testeerimisvabaduse põhimõte privaatautonomia väljund, mis võimaldab pärandajal vastavalt oma äranägemisele kõrvale kalduda seadusekohastest pärijate kindlaksmääramise põhimõtetest ning teha oma vara suhtes surma puhuks korraldusi. T. Mikk on märkinud, et muuhulgas hõlmab see ka vabadust valida seaduses sätestatud viimse tahte avalduse liikide vahel.²³ Testeerimisvabaduse põhimõte tuleneb Eesti Vabariigi põhiseadusest²⁴ (edaspidi PS). Pärimisõigus on tagatud PS § 32 lg 4 kohaselt. R. Alexy on õiguskirjanduses selgitanud, et õigusinstituutide garantiid (instituudigarantiid) on omand ja pärimisõigus, mis mõlemad tulenevad PS §-st 32. Ta selgitab, et need garantiid keelavad seadusandjat ära kaotada eelnimetatud õigusinstituudid ja seadusandjal on kohustus need kujundada selliselt, et nende aluseks olevad põhimõtted saaksid piisaval määral realiseeritud.²⁵ PS kommenteeritud väljaandes on täpsustatud, et pärimisõigus on seotud omandipõhiõigusega ehk omaniku õigusega oma vara käsutada ning pärimisõiguse garantii annab pärandaja varale kaitse ka pärast surma ja tagab õigusjärgluse kaudu, et vara jääb eraomandisse.²⁶ Sellest järeldub, et testeerimisvabaduse kaudu on suurendatud isikute valikuvabadust, ise otsustada, kas ja millisel viisil surma puhuks korraldusi teha. U. Liin on õiguskirjanduses märkinud, et testeerimisvabaduse laiendamist on pärimisseaduse eelnõu autorid pidanud kõige olulisemaks pärimisõiguse reformi tulemuseks.²⁷

---

²³ Mikk 2012, lk 39.

²⁴ Eesti Vabariigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2.

²⁵ Alexy, R. Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – Juridica 2001/Eriväljaanne, lk 19.

²⁶ Ots, M. jt (koost). PSK § 32/29. – Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 5. parandatud ja täiendatud vlj. Tallinn: Juura 2020.

²⁷ Liin 1999, lk 143.

H. Brox toob välja, et ka Saksa õiguses tuntakse institutsioonigarantiid, millena võib käsitleda põhiseaduse tähtsamaid põhimõtteid, mis tagavad erapärimisõiguse teostamise. Läbi nende printsiipide on tagatud testamendi tegemise vabadus ning erapärimisjärglus. H. Brox selgitab, et seadusandja võib seadusega ette näha ka sellele piiranguid. Ta möönab, et testeerimisvabaduse sisu ja piirid määrab ära seadus.²⁸ Sarnaselt Eesti õigusele on ka Saksamaal erapärimisõigus ja testeerimisvabaduse põhimõtte põhiseadusest tulenevad õigused ning mõlemad õiguskorrad sätestavad, et testeerimisvabadus ei ole piiramatu õigus, vaid seadusandja võib seda konkretiseerida kehtestades piiranguid. Leiab ka vastupidisel arvamusel olevaid isikuid, nimelt leiavad ulatusliku testeerimisvabaduse pooldajad, et testeerimisvabadus on põhiõigus, mis peaks olema tagatud võimalikult laiaulatuslikult.²⁹

Riigikohus on märkinud, et testamendiga oma vara teistele isikutele edasiandmise õigus on oluline osa vabadusest, kuid on rõhutanud, et testeerimisvabadus, nagu omandipuutumatus üldiselt, ei ole piiramatu põhiõigus.³⁰ Seega isikul on võimalus üksnes teatud piirides õigussuhteid vabalt kujundada. Seadusandja saab testeerimisvabadust piirata, kuid ei saa seda teha piiramatult. Õigusnormidega võib ette näha, millist liiki viimse tahte avaldust isikud teha saavad ja millised on iga liigi konkreetsed vorminõuded. Koduse testamendi vormistamisele kehtivad seadusest tulenevad vorminõuded, mille puhul on seadusandja pidanud lähtuma Eesti Vabariigi põhiseaduse § 32 sätestatud pärimisõiguse garantiist ning lisaks selle ka teistest põhiseaduse normidest.

Viimse tahte avaldamisele on kehtestatud ranged vorminõuded selleks, et tagada pärimisasja lahendamise vastavalt pärandaja tegelikule tahtele.³¹ U. Liin on selgitanud, et pärimisõiguses on tehingu sisu puudutavad küsimused ja vormireeglid reguleeritud imperatiivselt. Põhjusena nähakse vajadust õiguskindluse ja usaldatavuse järgi. Seda põhjusel, et testaator teeb korraldusi oma surma puhuks ja selline korraldus jõustub alles pärandaja surma puhul ning tehingu teinud isikult ei ole võimalik enam selgitusi korralduste kohta küsida.³² Töö autor leiab, et ühest küljest on seadusandja taganud testeerimisvabadust laiemalt, nähes ette seadusega mitut liiki testamente, millest üheks

---

²⁸ Brox, H. Pärimisõigus. 19. ümbertõetatud trükk. Tallinn: Juura, 2003, vnr 27.

²⁹ Scalise Jr., Ronald J. Public policy and antisocial testators. *Cardozo Law Review*. Mar 2011, Vol. 32 Issue 4, lk 1317. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.utlib.ut.ee/ehost/detail/detail?vid=12&sid=c944be6a-f67e-471a-81a9-e39843b23ceb%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=60410023&db=a9h> (21.02.2022).

³⁰ RKÜKo 3-2-1-73-04, p 18.

³¹ Mikk 2012, lk 67.

³² Liin 1999, lk 143.

võimaluseks on viimset taht avaldada koduses testamendis. Teisalt on seadusandja pidanud vajalikuks seada piiranguid viimse tahte avaldamisele kehtestades ranged vorminõuded, mille eesmärgiks võib pidada pärandaja tahte kohase pärimisjärgluse garantiid.

Vorminõuded peavad tagama pärandajale tema tahtekohase pärimisjärgluse ning tuleb arvestada, et paljud inimesed soovivad mugavamalt viimset taht avaldada ning kasutavad selleks testamendi tegemist. Näiteks on I. Landör oma magistritöös toonud välja, et Saksamaal ja Inglismaal teeb ligi 30% pärandajatest surma puhuks korraldusi oma vara suhtes, kuid Prantsusmaal kasutab seda võimalust üksnes 10% pärandajatest. Lisaks märgib ta, et kõige enam tehakse testamente Hispaanias, kus peaaegu 50% juhtudel toimub pärimine viimse tahte alusel.³³ Sellest nähtub, et riigiti kasutatakse seda võimalust erinevalt, kuid tegemist ei ole vähest kasutust leidva viisiga viimset taht avaldada.

Vorminõuete järgimata jätmise õiguslikud tagajärjed on sätestatud tsiviilseadustiku üldosa seaduses (edaspidi TsÜS). TsÜS § 83 lg 1 kohaselt on tehingu seaduses sätestatud vormi järgimata jätmise korral tehing tühine, kui seadusest või vormi nõudmise eesmärgist ei tulene teisiti. Nimetatud säte kehtib ka kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuete puhul, mis tähendab, et kui PärS-s kehtestatud vorminõudeid ei täideta, siis on vorminõuete järgimata jätmise tagajärjeks tühine tehing.³⁴ See omakorda tähendab, et tühisel tehingul ei ole algusest peale õiguslikke tagajärgi (TsÜS § 84 lg 1). Seetõttu pole vorminõude järgimata jätmise korral tehingut õiguslikus mõttes kunagi olemas olnud.³⁵ Mitte alati ei too vorminõude eiramine kaasa tehingu tühisust. Sellele vastuse saamiseks tuleb tõlgendada, milline on konkreetse vorminõude funktsioon ning eesmärk ja välja selgitada vorminõude kaitse-eesmärgi ulatus.³⁶ Samas on oluline märkida, et koduste testamentide vorminõuded peaksid tagama pärandaja tahte realiseerumise, kuid vorminõuete järgimata jätmisel esineb oht pärandaja viimse tahte realiseerumisele, mis tähendab, et soovitud pärimisjärglust ei saabu.

Paratamatult tuleb arvestada, et seaduses sätestatud vorminõuded piiravad ühel või teisel moel isikute privaatautonomiat. Vorminõuete kehtestamisel seadusandja poolt, tuleb lähtuda

---

³³ Landör, I. Sundosaõigus testeermisvabaduse piiranguna. Magistritöö, 2007, lk 14. Kättesaadav arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/2853/landor_inga.pdf;jsessionid=22533917 (04.03.2022).

³⁴ Varul, P. TsÜSK § 83/3.1.1. - P. Varul., jt. (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Tallinn: Juura 2010.

³⁵ Mikk 2012, lk 77.

³⁶ Varul, P. TsÜSK § 83/3.1.2.2.

põhjendatud eesmärkidest, eeskätt käibes osalejate õigustatud huvide kaitsest.³⁷ Koduste testamentide puhul saab öelda, et vorminõuete kehtestamisel tuleb lähtuda pärandaja ja pärijate huvide kaitsest, mis ühest küljest võimaldab pärandajal teha kehtiv korraldus surma puhuks ja teisalt pärijatel pärida vara vastavalt pärandaja poolt tehtud korraldustele.

Seega peab isikute privaatautonomia piiramine lähtuma põhjendatud eesmärkidest, mis tagaks isikutele nende huvide kaitse. Kolmeks peamiseks funktsiooniks on: hoiatusfunktsioon, nõustamisfunktsioon ja tõendamisfunktsioon.³⁸

Hoiatusfunktsiooni mõtteks on hoida isikut liigse kiirustamise ja tehingu läbimõtlematu ning kergekäelise tegemise eest.³⁹ Koduseid testamente on lihtne vormistada ning puudub rahaline kulutus ja notari juurde minemise kohustus. Seega on vaja hoiatusfunktsiooni rakendada, et viimse tahte avaldust ei tehtaks läbimõtlematult. Nõustamisfunktsioon tähendab tehingut teha sooviva isiku nõustamist valdkonna erapooletu asjatundja ehk notari poolt.⁴⁰ Tõestamisseaduse⁴¹ § 18 lg 1 kohaselt selgitab notar tehingu tähendust, õiguslikke tagajärgi ja tehingu tegemiseks erinevaid võimalusi ning hoolitseb selle eest, et välistatakse eksimused ja kahtlused. Neid kõiki positiivseid aspekte saab vastandada koduste testamentide puudustena, sest kodust testamenti saab teha ilma notari kaasabit. Koduste testamentide puhul nõustamisfunktsioon täidetud pole, sest seadus ei kohusta kaasama koduse testamendi tegemise juurde asjatundjat. Tõendamisfunktsioon võimaldab hiljem tõendada tehingu tegemist fakti ning lihtsustab tõendamist ja tehingu sisu hilisemat kindlaks tegemist.⁴²

Saksa õiguskorras on samuti pärimisõiguslik käsutus tühine juhul, kui see ei vasta seaduses sätestatud vorminõuetele. H Brox leiab, et vorminõuete täitmata jätmise tagajärjel tühine käsutus võib olla väga karmiks lahenduseks.⁴³ Töö autori arvates on siin silmas peetud mõtet, et kui pärandaja poolt tehtud korraldus osutub vorminõuete täitmata jätmise korral tühiseks, siis toimub seadusjärgne pärimine ning pärandaja tahe ei realiseeru. Seda võib tõepoolest pidada karmiks lahenduseks ja seda nii pärandaja kui ka pärijate seisukohalt vaadatuna.

---

³⁷ Varul, P. jt (koost.), lk 125.

³⁸ Sein, K. Tehingu vorminõuded ja nende järgimata jätmise tagajärjed. – Juridica nr 7-2010, 2010, lk 509.

³⁹ *Ibidem*, lk 509.

⁴⁰ *Ibidem*, lk 509.

⁴¹ Tõestamisseadus. - RT I 2001, 93, 564 ... RT I, 22.12.2020, 47.

⁴² Sein, K, lk 509.

⁴³ Brox, H, vnr 260.

Saksa õigusteadlane H. Köhler on õiguskirjanduses selgitanud, et privaatautonomia üks piirangutest seisneb tüübisunni põhimõttes. See tähendab, et tehinguline tegevus on võimalik üksnes õiguskorra poolt selle käsutusse antud tehingu kujundamise vormide kasutamisel. Ta märgib, et tüübisund on eriti suurel määral välja kujunenud asjaõiguses, kuid ka perekonna- ja pärimisõiguse valdkonnas on tüübisund välja kujundatud selliselt, et on võimalik saavutada üksnes teatud eesmärgid ning neidki ainult selleks ette nähtud tehingutüüpide abil.⁴⁴ Tüübisunni mõiste avamise läbi saab öelda, et Eesti pärimisõiguses väljendub tüübisunni põhimõtte kodustele testamentidele kehtestatud rangetes vorminõuetes. See tähendab, et pärandajal on küll õigus viimset taht avaldada, kuid seadusandja võib testeermisvabaduse põhimõtet konkretiseerida ning näha ette, millist liiki viimse tahte avaldust saab teha ning millised on selle liigi konkreetsed vorminõuded. Kuigi seadusandja on teatud liiki tehingutele kehtestanud tüübisunni, siis testeermisvabadus on sellest olenemata tagatud, kuid mitte piiramatult. Ka Eestis on seadusandja kehtestanud on kodustele testamentidele kehtestatud kindlad vorminõuded ning viimset taht saab avaldada üksnes PärS-s ettenähtud vormides. Seega peab testaator valima seadusega reguleeritud viimse tahte avalduse liikide seast endale sobiva ega saa ise mõelda juurde testamendi liiki ega vormi.

Koduste testamentide eesmärgi tuvastamiseks tuleb analüüsida ka eri riikides võimaldatud testamendi liike. BGB tunneb kahesuguseid testamente: 1) korrallised testamendid, mille kasutamist on võimalik valida igal ajal ja 2) erakorrallised testamendid, mida on lubatud kasutada üksnes erakorrallistes olukordades. BGB § 2231 kohaselt on korrallised testamendid notari juuresolekul tehtud testament ja omakäeline testament. Kõik testamendi liigid on võrdse õigusliku jõuga. See nähtub kasvõi sellest, et ükskõik millist testamenti on võimalik mistahes testamendiga muuta või tühistada, teisisõnu ka notariaalses vormis tehtud testamenti saab muuta omakäelise testamendiga.⁴⁵ Testamendi liigid on seadusega imperatiivselt paika pandud. Testamendid, mis ei vasta ühelegi seaduses sätestatud testamendi liigile, on BGB § 125 lg 1 kohaselt tühised.⁴⁶

Erakorrallistele testamentidele on ette nähtud madalamad vorminõuded. Erakorrallisi testamente saab teha üksnes erakorrallistes olukordades, mille puhul saab rääkida erakorrallise

---

⁴⁴ Köhler, H. Tsiiviilseadustik. Üldosa. Õpik. 23., täielikult ümbertöötatud trükk. Tallinn: Kirjastus Juura, Õigusteabe AS 1998, lk 196.

⁴⁵ Leipold, D. Erbrecht, vnr 291.

⁴⁶ *Ibidem*, vnr 292.

testeerimisvõimaluse vajadusest. Näiteks juhul, kui inimene ei saa õnnetuse või haiguse tõttu enam kirjutada või kui ta ei soovi omakäelist testamenti teha muudel põhjustel ja notariaalse testamendi tegemiseks ei ole enam aega, sest inimene võib surra enne seda.⁴⁷ Selliste testamentide õiguslik toime on oluliselt piiratud, see tähendab piiratud on nende kehtivuse aeg (BGB § 2252 lg 1). Kui testamendi tegemisest on möödunud kolm kuud ja pärandaja on sellel ajal veel elus, kaotab testament oma kehtivuse, see tähendab seda ei olekski nagu tehtud. Tähtaja kulgemine algab siiski alles siis, kui pärandaja on sellises seisundis, mis lubab tal testamenti notari kaasabil teha (BGB § 2252 lg 2). Kui testaator soovib, et testament kehtiks kauem kui kolm kuud, peab ta asendama erakorralise testamendi korralisega. Reguleerimise mõte on selles, et tagada selgus selles, kas erakorraline testament (*Nottestament*), mis enamasti tehakse kiirustades, ka tegelikult pärandaja tahte vastab.⁴⁸ Erakorralised testamendid on: linnapea ja kahe tunnistaja juuresolekul tehtud testament (BGB § 2249), kolme tunnistaja juuresolekul tehtud testament (BGB § 2250) ja kolme tunnistaja juuresolekul merel tehtud testament (BGB § 2251). Kahel esimesel juhul on täiendavalt vajalik erakordse ohu olukord, näiteks vahetu surma oht, viimasel juhul ei ole see vajalik.⁴⁹

Eelnevast järeldub, et Saksa õiguskorras on peetud erakorralise testamendi eesmärgiks võimaldada testaatoril avaldada viimset tahet siis, kui esineb mõni järgnevatest asjaoludest: hädaolukord, surmaoht või isoleeritus ehk et puudub võimalus korralise testamendi tegemiseks. Kuna Saksa õigus võimaldab korralise testamendina teha omakäelist testamenti, siis võib hädaolukorras viibides teha testamendi omakäeliselt ning erakorralise testamendi järele on vajadus üksnes siis, kui testaator ei saa ühes nimetatud olukordadest testamenti omakäeliselt koostada, näiteks ei ole suuteline kirjutama.⁵⁰

Ka Austria õigus tunneb nn hädatestamenti (*Nottestament*) (ABGB § 584). Sellist testamenti võib teha, kui pärandaja elu või testeerimisvõime on (ähvardavas) ohus (*drohende Verlust des Lebens oder Testierfähigkeit*). Hädatestament on lubatud siis, kui viimset tahet avaldatakse kahele tunnistajale suuliselt või kirjalikult, kuid mitte-omakäeliselt. Hädatestament kehtib kolm kuud selle tegemisest alates ja kaotab seejärel kehtivuse.⁵¹

---

⁴⁷ *Ibidem*, vnr 324.

⁴⁸ *Ibidem*, vnr 325.

⁴⁹ *Ibidem*, vnr-d 326-328.

⁵⁰ Brox, H, vnr 129.

⁵¹ Reich-Rohrwig, J., Zimmermann, A. Erbrecht. Richtig vererben, richtig schenken, Fehler vermeiden. 2. Auflage. Linde Verlag 2020., lk 98.

Järeldusena saab öelda, et erinevalt Saksa õiguskorrast ei tunne Eesti õigus hädaolukorras tehtud testamenti. Eestis kehtiv pärimisseadus ei kehtesta koduse testamendi tegemisele eeldusi nagu surmaoht või isoleeritus, kuigi kohtupraktikast lähtudes saab öelda, et kodune testament tehakse sageli vaid mõned kuud või päevad enne surma. Sarnaselt Saksa õigusele on võimalik omakäelist testamenti teha ilma tingimuseeta, mis nõuaks erakorraliste asjaolude esinemist. Samas tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti käsitleb Saksa õigus erakorralise testamendina, mida on võimalik teha üksnes hädaolukorras. Saksa õiguses on peetud omakäelise testamendi tegemist korraliseks ilmselt seetõttu, et testamendi ehtsust aitab tuvastada omakäelisuse nõue, mis muudab selle testamendi liigi turvalisemaks kui tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi, mida BGB võimaldab ainult erakorralise testamendina. Eeltoodu põhjal saab öelda, et Saksa õiguses on erakorralise testamendi eesmärk võimaldada pärandajal viimset tahet avaldada, kui esineb erakorraline vajadus selleks, nagu surmaoht või haigus.

Rootsi pärimisseadus (ÄB) tunneb kahesuguseid testamente: 1) korralise testamendina kahe tunnistaja juuresolekul tehtud kirjalikku testamenti (ÄB 10:1) ja 2) erakorraliste testamentidena omakäelist testamenti ja suulist testamenti (ÄB 10:3).⁵² Teatud hädaolukordades, sealhulgas ka haiguse korral, lubab Rootsi pärimisseadus viimset tahet avaldada kahe tunnistaja juuresolekul suuliselt. Samuti on hädaolukorra esinemisel seadusandja loonud võimaluse koostada testament omakäeliselt, ilma et testamendi tegemise juures peaks viibima kaks tunnistajat. Kui testaator soovib viimset tahet avaldada kahe tunnistaja juuresolekul suuliselt, siis tuleb arvestada tunnistajatele kehtivate nõuetega, mis on korralise testamendiga samad.⁵³

Sealjuures tuleb märkida, et Rootsis kehtivad hädaolukorras tehtud testamendile võrreldes korralise testamendiga lihtsustatud vorminõuded. Seetõttu leiab käesoleva töö autor, et seadusandja eesmärgiks on olnud luua olukord, kus erakorralist testamenti on võimalik teha üksnes erakorraliste asjaolude ilmnemisel ning hädaolukorra ära langemisel suunata testaatorit tegema korralist testamenti, sest see hoiab ära liigse kiirustamise ja kergekäeliste otsuste tegemise. Hilisem korralise testamendi tegemise vajadus suunab inimest veelkord hoolikalt läbi mõtlema tehtud korraldused.

---

⁵² Garb, L., Wood, J. International succession. Third edition. Oxford University Press, 2010, vnr 43.03.

⁵³ Süß, R. Erbrecht in Europa. 2. Auflage. Zerb Verlag, 2008, vnr 81.

Rootsi kohtupraktikas on erakorralise testamendi eeldust sisustatud järgmiselt: selleks, et hinnata, kas testamendi koostamise hetkel esineb mõni seadusest tulenev hädaolukord, siis tuleb seda eelkõige hinnata selle põhjal, kuidas hetke olukord pärandajale paistis.⁵⁴ Seejuures märgitakse, et selle testamendi vormi vajaduse võib kutsuda esile olukord, kus testaator ei saa tunnistajaid enda juurde kutsuda. Näiteks olukorras, kus pärandaja on haige või esineb mõni muu hädaolukord, mis ei võimalda testaatoril korralist testamenti teha.⁵⁵ Sellest järeldub, et eri riikides mõistetakse olukorra hindamist just pärandaja seisukohalt, kuidas temale olukord tundus.

Rootsi õiguskirjanduses on märgitud, et testamendi vorminõuetel on kaks eesmärki: peab tagama, et testaator on oma kavatsusi tõsiselt mõelnud ega ole kiirustanud ja tagama testamendi täideviimise võimalikkust testaatori surma korral.⁵⁶

Rootsi justiitsministeeriumi juures tegutsenud seadusloome komitee on selgitanud ka testamentidele kehtestatud vorminõuete eesmärki. Eesmärk on kõrvaldada raskused, mis võivad tekkida siis, kui testaator ei ole enam elus, seoses tahteavalduse tegemise, sisu ja kehtivuse kindlakstegemisega. Samas pidas komitee oluliseks mitte teha testamendi tegemist pärandajale asjatult raskeks, mistõttu kujundati reeglid nii, et riskid, mis võivad tuua kaasa testamendi kehtetuse, oleksid võimalikult kitsastes piirides.⁵⁷

Rootsi õiguskord lubab omakäelist testamenti üksnes erakorralise testamendina, mille koostamiseks peab esinema hädaolukord. Saksa õigus võimaldab tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti ainult erakorralisena. Eesti õiguses on lubatud mõlemad nimetatud testamendi liigid igal ajal ja seejuures ei pea esinema erakorralist olukorda. Analüüsi tulemusel selgus, et eri riikides on erakorraliste testamentide eesmärk võimaldada pärandajal viimset tahet avaldada ka siis, kui tal puudub võimalus teha korralist testamenti. Eesti pärimisseadusesse pole sisse viidud nõuet kodustele testamentidele, mille järgi tohiks pärandaja seda võimalust kasutada ainult erakorralise asjaolu esinemisel.

Kokkuvõtvalt leidis peatükis kinnitust, et eri riikides on lubatud omakäelist testamenti ja tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti teha ainult hädaolukorra esinemisel, mis võtab

---

⁵⁴ NJA 1993 s. 341, 05.07.1993. Kättesaadav arvutivõrgus <https://lagen.nu/dom/nja/1993s341> (25.03.2022).

⁵⁵ Garb, L., Wood, J., vnr 43.03.

⁵⁶ Östensson, P. Tolkning av testamente. C-uppsats. Luleå tekniska universitet, 2006, lk 7.

⁵⁷ NJA 1994 s. 34, 08.02.1994. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://lagen.nu/dom/nja/1994s34> (02.04.2022).

pärandajalt võimaluse korralises testamendis viimset tahet avaldada. Töö autor asub seisukohale, et Eesti õigus on lubanud kodused testamendid, mida mujal riikides lubatakse üksnes surmaohu korral, kergekäeliselt tavakäibesse ega ole seadnud eelduseks hädaolukorra esinemist, mis on muude riikide seadusandlusest märgatavalt erinev. Teiste riikide õiguse pinnalt saab öelda, et erakorralised testamendid lubavad teatud leebemaid nõudeid viimse tahte avaldamiseks ning nende eesmärk on olnud võimaldada pärandajal viimset tahet avaldada. Autor leiab, et Eesti õiguses koduste testamentide lubatavus kehtival kujul pole põhjendatud. Puudub igasugune põhjendus, miks mujal riikides lubatakse neid testamendi liike seotud ohtude tõttu kasutada üksnes erakorraliselt ning Eesti õigus lubab neid teha igal ajal.

Autor asub seisukohale, et Eesti õiguses lubatud kodused testamendid on oma olemuselt erakorralised testamendid. Sellele annab kinnitust teiste riikide lähenemine testamendi liikide jaotuses ning erakorraliste testamentide eesmärk eeskätt Saksa ja Austria õiguses, mis on olnud eeskujuks⁵⁸ pärimisseaduse loomisel. Seadusandjal tuleks kaaluda koduste testamentide püsima jäämisel regulatsiooni muutmist, sest koduste testamentidega kaasnevaid ohte arvesse võttes ei ole põhjendatud lubada selle testamendi liigi kasutamist igal ajal, vaid üksnes hädaolukorras. T. Mikk toob välja koduse testamendiga kaasnevad ohud, milleks on: võltsimise või hävitamise oht, kahtlus testamendi tõesuses või testamendi kaduma minek.⁵⁹ Nimetatud ohtusid peaks aitama maandada koduse testamendi lubamine ainult hädaolukorras. Hetkel kehtiv regulatsioon ohustab eelkõige pärandajat just eelnimetatud ohtude tõttu.

1.2. Koduste testamentide ajalooline kujunemine Eesti õiguses

Selles alapeatükis käsitleb autor koduste testamentide kujunemislugu Eesti õiguses läbi aegade. Seda eeskätt selleks, et leida vastus küsimustele, miks Eesti õigus lubab viimset tahet avaldada teisiti kui notari kaasabil ning milliseid ohte on koduste testamentidega seostatud ajalooliselt. Õiguskirjanduses on märgitud, et koduste testamentide vorm on aegade jooksul läbinud suuri muudatusi nii vorminõuete kui ka sisu osas. Viimse tahte avaldamisele kehtestatud vorminõuete puhul on püütud piirduda üksnes selliste nõuetega, mis võimaldavad testaatori viimset tahet

---

⁵⁸ Mikk 2012, lk 20.

⁵⁹ *Ibidem*, lk 68.

tuvastada. E. Silvet on öelnud, et pärimisseaduse eelnõu (PärS 1997) koostamisel on seda silmas peetud ning Eesti pärimisõigus on selles suunas ka arenenud.⁶⁰ Autor käsitleb koduseid testamente alates BES-st kuni kehtiva pärimisseaduseni (PärS 2009). Eesti pärimisseaduse välja töötamisele eelneb rida olulisi arenemisjärke alates BES-st, sõjaelsest tsiviilseadustiku eelnõust, mis pidanuks saama seaduseks ning Nõukogude õiguses kehtinud regulatsioonidest kuni kehtiva pärimisseaduseni välja.

Balti Eraseadus (edaspidi BES) kehtestati 1864. aastal, mis on avaldanud Eesti tsiviilõigusele ja sealhulgas ka pärimisõiguse arengule tugevat mõju. See oli äärmiselt mahukas 4600 paragrahvist koosnev seadustik, mis rooma ja germaani õiguse seisukohti eeskujuks võttes püüdis ühtlustada Eesti territooriumil kehtivaid paljusid õigusakte ja tavasid.⁶¹ Balti eraseadus oli kirev ja selles eksisteerisid linna- ja maaõigused. Õiguse partikularism tsiviilõiguse alal oli BES kehtivuse piirkonnas kõige suurem just pärimisõiguses ning eelnõuga nähti ette kogu riigi territooriumil ühtlase õiguse kehtestamist.⁶²

E. Ein toob välja, et testamendi vormi režiim BES-s on üks sellistest aladest, kus valitseb kirev partikularism. Ta ütleb, et sealt leiab piinlikult vorminõudva testamendi kõrvalt ka piiritult vormivabu testamente. Ühtlasi tõdeb E. Ein, et kui Tsiviilseadustiku eelnõu säärase õiguse asendab ühtlase testamendiõigusega, siis on see igati tervitatav.⁶³

BES tunnustas Liivi- ja Eestimaa piirkondades tunnistajateta koostatud testamenti. BES art. 2090 järgi oli kehtiv selline kirjalik testament, mille suhtes pole kahtlust, et sellele on testaator oma nime alla kirjutanud ja et tegemist on testaatorilt pärineva testamendiga. Balti Eraseadus ei näinud ette sellisele testamendile väga rangeid vorminõudeid. Seadus ei nõudnud, et testament oleks kirjutatud testaatori enda käega, vaid võis olla kirjutatud masinkirjas või mõne teise isiku poolt. Loomulikult oli ka selle testamendi liigi puhul oluline, et see sisaldaks testaatori viimset tahet, kuid leiti, et vaidluse korral saavad asjast huvitatud isikud ise tõestada, et antud testament just viimset tahet sisaldab.⁶⁴ E. Ein leiab, et tunnistajateta testamendi kehtivust saab rünnata üksnes siis, kui suudetakse tõestada, et testament ei sisalda testaatori enda viimset tõelist tahet, näiteks

---

⁶⁰ Silvet, E. Pärimisseaduse eelnõu põhijoontest. *Juridica* 1995, nr 7, lk 285.

⁶¹ Silvet, E., Mahhov, I., lk 5.

⁶² Ein, E. Pärimisõigus Tsiviilseadustiku eelnõus. *Juriidiline ajakiri „Õigus“* 1939 nr 4, lk 181.

⁶³ *Ibidem*, lk 179.

⁶⁴ *Ibidem*, lk 180.

juhul kui tuvastatakse, et tegemist on võltsimise või survega.⁶⁵ Autor ei nõustu E. Ein seisukohaga, sest oht on sedavõrd suur kui omakäelisuse nõue puudub ning BES seda ei nõudnud tunnistajateta koostatud testamendi puhul. Seega võib keeruliseks osutada testamendi ehtsuse tuvastamine. Kehtiv pärimisseadus nõuab vastupidi ilma tunnistajateta tehtud testamendi tegemisel algusest lõpuni omakäeliselt kirjalikult avaldatud tahteavaldust (PärS § 24 lg 1). Selles osas tuleb pidada omakäelise testamendi kehtivat regulatsiooni pärandaja seisukohast lähtuvalt õiguskindlamaks võrreldes BES-s sätestatuga.

BES-s kehtestatud regulatsioonid kehtisid piirkonniti ning selliselt tunnustas BES art. 2096 Tallinnas tehtud testamenti, mis nõudis seitsme tunnistaja juuresolekut viimse tahte avaldamisel. Algselt peeti seesugust nõuet oluliseks, et vähendada testamendi võltsimise võimalust. Hiljem pidasid õigusteadlased seda loomulikult otstarbetuks.⁶⁶ Juba tol ajal olid teadlased seisukohal, et seitsme tunnistaja kaasamine on ilmselge liialdus ning hiljem on seitsmest tunnistajast saanud kaks. Regulatsioonis sisalduva nõude rangus viitab sellele, et juba ajalooliselt nähti selle testamendi vormiga kaasneva ohuna võltsimist, mida püüti maandada suurema hulga tunnistajate kaasamisega viimse tahte avaldamisele. Autori hinnangul järeldub, et võltsimisohtu hinnati niivõrd kõrgeks, sest muul viisil ei saa pidada põhjendatuks lausa seitsme tunnistaja kaasamist. Teisalt leiab autor, et seitsme tunnistaja kaasamise nõue oleks liialt koormav pärandajale ning muudaks tõenäoliselt hilisema vaidluse korral keeruliseks tunnistajate tuvastamise.

Eesti Vabariigi loomisel jäi BES alguses kehtima, sest uue seadustiku loomine polnud koheselt võimalik. Pärast pikka 17-aastast tööd saadi valmis Eesti Vabariigi oma tsiviilseadustiku eelnõu, mille 3. raamat käsitles pärimisõigust. Tsiviilseadustiku eelnõud ei jõudnud tolleaegne Riigikogu arutama hakata ega vastu võtta ja 1940. aastal sattus Eesti nõukoguliku õiguse mõjusfääri.⁶⁷ Tsiviilseadustiku eelnõu aluseks võeti BES, millest võimalikult täpselt kinni peeti ning parandusi tehti üksnes seal, kus BES oli puudulik või kus ta tol hetkel enam ajakohane ei tundunud.⁶⁸

Ajalooliselt on leidnud aset vaidlusi, milles testaatoril ei olnud õigust korraldusi teha võõraste või kaugemate isikute kasuks. Seda põhjusel, et pärandatav vara oli juba varasemalt päritud ning pidi

---

⁶⁵ *Ibidem*, lk 189.

⁶⁶ Kaznelson, W. Testamendi kuju 1936. a. TS eelnõus. Juriidiline ajakiri "Õigus" 1939 nr 1, lk 33.

⁶⁷ Silvet, E., Mahhov, I., lk 5.

⁶⁸ Jaakson, J. Pärandusõiguse eelnõu arvustused. II osa. Tartu Õigusteadlaste Seltsi juriidiline ajakiri "Õigus", 1926, nr 6, lk 160.

edasi minema lähimatele veresugulastele (BES §1995-1997).⁶⁹ Liivimaa linna- ja maaõiguse kohaselt oli võimalik suguvõsalt saadud mõisa või maad pärandada vaid juhul, kui pärandaja oli oma tüvikonna viimane esindaja või kui kõik seaduse järgi pärima õigustatud veresugulased andsid nõusoleku.⁷⁰ Eel- ja järelpärimise kohustust kehtiv seadusandlus enam ei tunne ning tõenäoliselt piiraks oluliselt testaatori testeermisvabadust.

Tsiviilseadustiku 1936. aasta eelnõu § 581 kohaselt oli tunnistajateta testament selline, kus testaator on kogu testamendi algusest lõpuni kirjutanud oma käega, sealjuures ära märkides testamendi tegemise aja ja koha.⁷¹ Nimetatud vorminõuded oma olemuselt sarnanevad kehtivas pärimisseaduses omakäeliselt kirjutatud testamendile kehtestatud vorminõuetele. Ühe erinevusena ei nõua kehtiv pärimisseadus testamendi koostamise koha äramärkimist. E. Ein leidis, et eksisteerib põhjendatud kartus, et isikutel, kellel puudub juriidiline haridus ei suuda hinnata pealtnäha lihtsa vormi juriidilist tähtsust ja seetõttu võivad vorminõuete vastu kergesti eksida. Tema arvates esines oht, kus sisult head testamendid leiavad tühistamist suuremal arvul kui seda juhtus BES kehtimise ajal.⁷²

E. Ein hinnangul on tunnistajateta testamendi põhiveaks liigne rangus vorminõuete osas. Ta leiab, et juhul kui õiguskorras tunnustatakse eraautonoomia põhimõtet surma korraks, siis tuleb testamendi vormistamisele kehtestada üksnes sellised vorminõuded, mis on hädavajalikud testaatori tõelise viimse tahte konstateerimiseks. E. Ein tõdeb ka, et kodune testament on iseenesest sobivaks viisiks oma viimset tahet avaldada, kuid tema arvates on liiale mindud vorminõuete rangusega.⁷³ Töö autor ei nõustu E. Ein seisukohaga selles osas, et kodune testament ei peaks olema kirjutatud pärandaja poolt isiklikult, sest omakäelisuse nõue aitab hõlpsamini tuvastada testamendi võltsimist ning anda tagatise pärandaja viimse tahte realiseerumisele.

Pärimisõiguse normimisel ei tekkinud suuremaid raskusi.⁷⁴ Eelnõu kohaselt oli planeeritud õiguskorda sisse viia kolme liiki testamendid: 1) avalik testament ehk notari juures koostatud

---

⁶⁹ Eliaser, R. Vaidlustest testamendi vastu. Juriidiline ajakiri "Õigus" nr 1. Tartu Õigusteadlaste selts, 1928, nr 1.

⁷⁰ Liin 2005, lk 110.

⁷¹ Ein, E. Kriitilisi märkmeid tunnistajateta testamendi kohta Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõus. Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1937 nr 4, lk 181.

⁷² *Ibidem*, lk 182.

⁷³ *Ibidem*, lk 186.

⁷⁴ Uluots, J. Seaduse süünd. Eesti õiguse lugu. Tartu 2004, lk 213.

testament, 2) kodune testament (TsSE 617) ning 3) erakorraline testament (TsSE § 623).⁷⁵ Töö autor leiab, et selline käsitlus viitab Saksa ja Austria õiguse eeskujule, liigitades testamendid korralisteks testamentideks ja erakorralisteks testamentideks. Erakorralisteks oludeks peeti järgmisi asjaolusid: 1) lähedane surmaoht, 2) liiklemise sulgemine, 3) taud või sõjategevus. Seega oli võimalik erakorralist testamenti teha üksnes siis, kui esineb üks eelnimetatud olukordadest ning need võtavad pärandajalt võimaluse muus vormis testamenti teha.

Erakorralise testamendi vormile nägi eelnõu ette nõuded, mille kohaselt tuleb avaldus teha suuliselt kahele tunnistajale, kellest üks peab selle koheselt kirja panema märkides ära avalduse aeg ja koht ning seejärel peavad mõlemad tunnistajad selle allkirjastama. Pärast nende etappide läbimist oli vaja viivitamatult avaldus edasi anda kohtule. Sinna juurde pidi kuuluma ka kinnitus selle kohta, et pärandaja on teo- ja otsusevõimeline ning erakorralistel asjaoludel viimset taht nende avaldanud.⁷⁶ Seadusandja pidas eelnõus vajalikuks, et testament tuleb viivitamatult edasi anda kohtule. Sellest järeldub, et eelnõu kohaselt oli erakorralise testamendi eesmärk võimaldada pärandajal viimset taht avaldada ka siis, kui puudub võimalus teha seda muus vormis ehk ainult hädaolukorras. Teisalt viitavad erakorralise testamendi nõuded selgelt sellele, et ka eelnõu koostajad pidasid seda testamendi vormi riskantseks, kuid pidasid vajalikuks seda siiski võimaldada. Kohese kirja panemise nõudega peeti vajalikuks ilmselt maandada ohtu, et tahteavaldus ei sisaldaks korraldusi, mis pole tehtud testaatori enda poolt ning vältida ebatäpsusi korraldustes. Samuti leiab autor, et testamendi kohtule edasi andmise kohustus näitab üheselt, et ühe ohuna nähti võimalust, et testament kaob või see hävitatakse. Viimati nimetatud oht on autori hinnangul jõudnud kehtivasse õigusesse, sest pärimisseadus ei nõua koduste testamentide registreerimist. Autori hinnangul püüdis seadusandja kehtestatud regulatsiooniga kindlustada tõelise tahte võimalikult täpse üleandmise.

BES-s tuntud suulise testamendi vormi puhul leiti, et see tuleb Tsiviilseadustikust kõrvaldada. Põhjendusi selleks oli mitmeid: 1) raskused tahteavalduse tõelise olemasolu tõendamisel, 2) ebatäpsused tahteavalduste kindlakstegemisel, 3) väärandmetel tekkivad ebasoovitavad protsessid. Juba 1936. aastal leiti, et ametiasutuste ja juriidilise abi käepärasus ja kättesaadavus on piisav, mis

---

⁷⁵ Eesti Vabariigi tsiviilseadustik. Kolmas raamat. Pärimisõigus. Eelnõu EV Riigivolikogu erikomisjoni 12.03.1940.a. redaktsioon. Tartu Ülikool, Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts, 1992, lk 75-77.

⁷⁶ *Ibidem*, lk 77.

ei tohiks tekitada probleeme kirjaliku vormi kasutamisel.⁷⁷ Sellest tulenevalt saab järeldada, et suulise testamendi vormiga kaasnevate riskide hindamisel leiti, et need ei kaalu üles selle testamendi vormi võimaldamist. Magistritöö autor leiab, et vastuargumendid suulise testamendi osas on põhjendatud ka tänapäeval ning suuline testament tekitaks ilmselt kirjalikest kodustest testamentidest veelgi rohkem vaidlusi ja ebaselgust.

Tsiviilseadustiku 1940. aasta eelnõus nähti ette erakorralisele testamendile ajaline kitsendus. TsSE § 625 kohaselt kaotab erakorraline testament kehtivuse, kui testamendi tegemise ajast möödub üks kuu ja testaator veel elus on.⁷⁸ Lühike kehtivuse aeg oli kehtestatud üksnes suulisele testamendile. Piiratud kehtivuse aeg on igati põhjendatud, sest erakorralise testamendi tegemine oli võimalik üksnes erakorralise olukorra esinemisel. Erakorralise testamendi regulatsiooni analüüsist selgub, et suuline testament tunnistajate juuresolekul oli ette nähtud selleks, et tagada pärandajale testeerimisvõimalus juhul, kui korralises vormis enam testamenti teha ei õnnestu. Kehtivas pärimisseaduses koduste testamentide regulatsioon peaks kandma sama eesmärki, kuid erakorralise asjaolu esinemise eeldus pärimisseaduses puudub. Koduste testamentide eesmärk kehtivas õiguskorras on autori hinnangul sama – tagada pärandajale võimalus tahet avaldada näiteks surmaohu korral, kui notari juurde minna ei ole võimalik. Sama eesmärki kannavad erakorralised testamendid ka eeskujumaades Saksa ja Austria õiguses. Autor leiab, et koduste testamentide regulatsioonis on lünk, sest kuigi koduses vormis viimse tahte avaldamine peaks eeldama hädaolukorra esinemist ning erakorralisusele viitab ka testamendi piiratud kehtivuse aeg, siis seadusandja pole pidanud vajalikuks kehtestada hädaolukorra esinemist ühe eeldusena koduse testamendi tegemiseks. Samuti on kehtivuse aeg märksa pikem võrreldes TsSE-s kehtestatuga. Ühe kuu asemel kehtib kodune testament pärimisseaduse kohaselt lausa kuus kuud (PärS § 25 lg 1).

TsSE sätted koduste testamentide kohta nägid ette kaks võimalust viimse tahte avaldamiseks: 1) vähemalt kahe tunnistaja juuresolekul (TsSE § 617) ja 2) omakäelises testamendis (TsSE § 621).⁷⁹ Viimse tahte avaldamine omakäeliselt tehtud testamendi või tunnistajate juuresolekul allkirjutatud testamendi vormis ei eeldanud erakorralise elemendi olemasolu erinevalt erakorralisest testamendist. Seega käsitles autori hinnangul TsSE neid korraliste testamentidena.

---

⁷⁷ Uluots, J. Seletuskiri tsiviilseadustiku 1936. a eelnõu juurde, lk 45-46.

⁷⁸ Eesti Vabariigi tsiviilseadustik. Kolmas raamat. Pärimisõigus, lk 77.

⁷⁹ *Ibidem*, lk 76.

Ka ei olnud TsSE kohaselt kodustele testamentidele kehtestatud ajalist piirangut erinevalt kehtivast pärimisseadusest, mille kohaselt kaotab kodune testament kehtivuse, kui selle tegemise päevast on möödunud kuus kuud (PärS § 25 lg 1). Sellest järeldub, et kehtivas õiguses kodustele testamentidele kehtestatud kuuekuuline ajapiirang ei ole tuntud ajalooliselt. Üksnes erakorraliste testamentide kehtivuse aeg oli TsSE järgi üks kuu.

Eesti sattus 1940. aastal nõukoguliku õiguse mõjusfääri ning alates 1941. aasta 1. jaanuarist hakkas Eestis toimima Vene NFSV tsiviilkoodeks, mille eeskujul peamiselt koostati Eesti NSV tsiviilkoodeks. Koostatud tsiviilkoodeks hakkas kehtima 1965. aasta 1. jaanuarist ning selle koodeksi pärimisõiguse osa kehtis kuni 1997. aasta 1. jaanuarini.⁸⁰

Eesti NSV tsiviilkoodeksis olid pärimisõiguse sätted reguleeritud §531-565. Pärimine toimub seaduse ja testamendi järgi (NSV tsiviilkoodeks § 531 lõige 1). Testamendile oli ette nähtud notariaalne vorm. Eesti NSV Tsiviilkoodeksi⁸¹ (edaspidi TsK) paragrahv 545 kohaselt pidi testament olema koostatud kirjalikus vormis tema koostamise koha ja aja märkimisega, testaatori poolt omakäeliselt alla kirjutatud ja notariaalselt tõestatud. Eesti NSV tsiviilkoodeksi kommenteeritud väljaandes on põhjendatud testamendi notariaalset vormi mitme argumendiga.

Esmalt on märgitud, et igasuguse tehingu kehtivuseks on oluline roll tehingu vormil. Seda seetõttu, et seadusandja on kehtestanud testamendi koostamisele vorminõuded ja nende järgimata jätmisel on testament kehtetu. Teisena rõhutati, et testamendi tekst peab võimalikult täpselt ja üksikasjalikult edasi andma testaatori tegelikku tahtet, sest muidu ei ole võimalik pärast surma testaatori korraldusi täita.⁸² Nimetatud põhjuste tõttu peeti oluliseks võimaldada testaatoril teha üksnes notariaalselt tõestatud testamenti. Eeltoodu pinnalt asub magistr töö autor seisukohale, et nõukogude õiguses peeti rangeid vorminõudeid väga oluliseks seetõttu, et vältida ebatäpsusi viimse tahte avalduse sõnastuses ja seeläbi püüti tagada pärandaja tahte võimalikult täpne ja selge väljendus ja testaatori tõelise tahte täitmine.

Töö autori hinnangul on tsiviilkoodeksi kommenteeritud väljaandes märgitud argumendid asjakohased ning neid ei tohiks ka kehtivas õiguskorras alahinnata. Ka T. Mikk märgib õiguskirjanduses, et soovitav on nõu küsida asjatundjalt, kes aitaks viimse tahte avaldust

---

⁸⁰ Silvet, E., Mahhov, I., lk 5.

⁸¹ Eesti NSV Tsiviilkoodeks. - RT 1964, 25, 115 ... RT I, 16.04.2014, 33.

⁸² Ananjeva, J. jt. (koost). Eesti NSV tsiviilkoodeks. Komm vlj. Tallinn: Kirjastus „Eesti Raamat“ 1969, lk 579.

korrekselt sõnastada. Olenemata kõikidest muutustest riigi tasandil ei ole kadunud põhimõtte, et testaatori viimne tahe peab olema arusaadav ja kirja pandud võimalikult täpselt. Töö autori arvates on kehtivas pärimisseaduses lubatud koduste testamentide puhul endiselt risk, et tekstis esineb olulisi vigu, millele testaator ise ei oska tähelepanu pöörata, küll aga saab asjatundjana olulistele nüanssidele tähelepanu juhtida notar. Sõnastuse olulisust on märgitud ka õiguskirjanduses. T. Mikk toob välja, et pärandaja tahe on ülimuslik ja üksnes seepärast ei tohiks viimse tahte elluviimisel saada takistuseks eksimused õiguslikus sõnastuses, mis asjatundja abita võib kergesti juhtuda.⁸³

K. Kangro jõudis oma magistritöös samuti järeldusele, et koduste testamentide puhul on olukord problemaatiline, sest need on peamiselt koostatud ilma professionaalse abita ning pärandaja tahte väljaselgitamine on keerulisem.⁸⁴

Eesti NSV tsiviilkoodeksi kommenteeritud väljaandes on selgitatud, et pärandaja peab testamendi koostamisel olema teadlik, millised korraldused on seadusega vastuolus ja millised ei ole.⁸⁵ Sellest seisukohast lähtuvalt saab öelda, et eriteadmistega isiku kaasamist viimse tahte avaldamisele peeti oluliseks, sest testaator ei pruugi oma tahet väljendada piisavalt täpselt ja ei oska hinnata, kas korraldus on seadusega vastuolus. Volitatud ametiisiku kaasamiseta olid eraviisiliselt tehtud korraldused kehtetu.⁸⁶ Kuigi seadusandja nägi ette, et testament pidi olema alla kirjutatud omakäeliselt, siis ilma notariaalse tõestamiseta oli testament kehtetu.

Eeltoodud analüüsi tulemusena on tuvastatud, et Eestis kehtivas pärimisseaduses on võrreldes Eesti NSV tsiviilkoodeksiga tehtud mitmeid olulisi täiendusi, tuues õiguskorda juurde teine testamendi vorm – kodused testamendid. Koduseid testamente Nõukogude Eesti õiguskorras ei eksisteerinud. Samas märgib E. Laasik, et nõukogude pärimisõiguse kohaselt peeti testamenti rangelt isikliku iseloomuga korralduseks, mis pidi olema pärimisõiguse normidega ettenähtud korras ja vastama vorminõuetele.⁸⁷

---

⁸³ Mikk, T. Kas üksikuid asju saab pärida ja pärandada? Kommentaar Riigikohtu 24. märtsi 2021. a otsusele tsiviilasjas 2-18-18277. – *Juridica* 9/2021, lk 686.

⁸⁴ Kangro, K. Koduse testamendi tõlgendamine: põhimõtted, vahendid ja erireeglid. *Magistritöö*, 2015, lk 39. Kättesaadav arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/47195/kangro_kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (09.03.2022).

⁸⁵ Ananjeva, J. jt (koost)., kommentaar, lk 579.

⁸⁶ Liin 2005, lk 88.

⁸⁷ Laasik, E. *Nõukogude tsiviilõigus*. Eriosa. Tallinn: Valgus 1975, lk 458.

Tuginedes õiguskirjanduses esitatud seisukohtadele ning Eesti NSV tsiviilkoodeksile saab asuda seisukohale, et Nõukogude õiguskord ei tundnud koduste testamentide vormi selliselt nagu Eestis kehtiv pärimisseadus. Nõukogude pärimisõiguse jooned testamendi vorminõuete osas on küll sarnased, kuid lisaks omakäelise allkirjastamise nõudele, aja ja koha märkimise nõudele, oli kehtiva testamendi tegemiseks eelduseks ka notariaalne tõestamine.

1997. aastal jõustunud pärimisseaduse⁸⁸ algallikas oli 1940. aastal koostatud tsiviilseadustiku eelnõu, mis pidanuks saama seaduseks. Pärast Eesti Vabariigi iseseisvumist otsustati luua ühtse ja mahuka tsiviilseadustiku (BES) hoopis üksikud seadused. Selliselt valmisidki 1994. aastal tsiviilseadustiku üldosa seadus ning 1996. aastal pärimisseadus.⁸⁹ Pärimisseadus jõustus 1997. aasta 1. jaanuaril ning selle algallikaks oli 1940. aasta TsSE.

Pärimisseaduse koostamisel (PärS 1997) võeti aluseks põhiseaduse demokraatlikud põhimõtted ning kriitiliselt töötati läbi ka 1940. aasta tsiviilseadustiku eelnõu ideed. Pärimisseadus lähtub põhiseaduse sätetest selle kohta, et igapähele on õigus enda omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada, kusjuures pärimisõigus on tagatud (PS § 32). Juba tol hetkel nähti pärimisseaduses ette, et pärimisel eelistatakse pärandaja viimset tahet, mis on väljendatud testamendis või pärimislepingus.⁹⁰

PärS (1997) regulatsioonide kohaselt oli võimalik valida notariaalse või koduse testamendi liigi vahel (PärS § 20 lg 1). Kodune testament võis olla tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud või omakäeliselt kirjutatud testament (PärS § 20 lg 3). PärS (1997) kohaselt kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded ei erine kehtivas pärimisseaduses sätestatud nõuetest. Sellest järeldub, et testamendi vormid on ajas teinud läbi olulisi muudatusi. Pärimisseadusesse ei viidud sisse suulist testamenti erakorralise testamendina nagu TsSE-s ette nähti ning kodustele testamentidele kehtestati PärS (1997) regulatsioonides testamendi kehtivuse ajale kuuekuuline piirang.

Eelneva analüüsi käigus selgus, et Austria, Saksa ja Rootsi õiguses kehtivad erakorralised testamendid kolm kuud. Siinkohal on oluline välja selgitada, miks kehtivad kodused testamendid arvestatava aja – kuus kuud. Töös leidis kinnitust, et eelnimetatud riikides, millest Saksa ja Austria õigust võeti ka pärimisõiguse loomisel eeskujuks, ei ole kehtestanud erakorralistele testamentidele

---

⁸⁸ Pärimisseadus. 15.05.1996. - RT I 1996, 38, 752 ... RT 1999, 88, 807.

⁸⁹ Silvet, E., Mahhov, I., lk 5.

⁹⁰ *Ibidem*, lk 6.

nii pikka kehtivuse aega. Lühike tähtaeg teistes õiguskordades viitab sellele, et neid testament on peetud erandlikuks võimaluseks ja üksnes hädaolukorra esinemisel, mis võtab pärandajalt võimaluse viimset tahet avaldada muul viisil. Seetõttu pole peetud vajalikuks ka pikemat kehtivuse aega nendele määrata, sest kui hädaolukord möödub, siis on võimalik pärandajal viimset tahet avaldada korralise testamendi vormis.

Eelneva analüüsi pinnalt jääb õhku endiselt küsimus, kust tuleb niivõrd pikk kehtivuse aeg Eesti õiguskorda. Sellele küsimusele võib vastuse anda Hollandi seadusandlus ja hollandlaste arvamus PärS (1997) eelnõu väljatöötamisel. Kui vaadata nõudeid, mida Hollandi õiguskord tunneb, siis selgub, et nemad lubavad kehtivat testamenti teha notari osavõtul, välja arvatud hädaolukorras tehtud testamendid ja koditsillid (vähema tähtsusega korraldused). Hollandi eksperdid on välja toonud, et selline testamentide tegemise kord välistab vaidlused testamendi autentsuse suhtes.⁹¹

Seega ilma notari kaasabitä ei olnud toona Hollandis võimalik teha testamente, välja arvatud erakorralised testamendid (sõda, kodusõda, sõjalised operatsioonid jne).⁹² Oluline on märkida, et ainult need testamendid, millele toonane Hollandi õigus lubas kuuekuulise kehtivusaja, on erakorralised testamendid (Art. 993-997). Hollandi tsiviilseadustiku neljanda raamatu Art. 999 kohaselt oli erakorraliste testamentide kehtivuse aeg kuus kuud.⁹³ Töö autori hinnangul lubab Art. 999 järeldada, et kuus kuud võib olla jõudnud Eesti õigusesse Hollandi õiguse eeskujul.

Kokkuvõtvalt asub töö autor seisukohale, et koduste testamentide eesmärk on võimaldada pärandajal tahet avaldada hädaolukorras, mis võtab võimaluse teha notariaalset testamenti. Ka eri riikides analüüsi tulemusel selgus, et erakorralise testamendi tegemise eelduseks on hädaolukord ja seesugused testamendid kehtivad üksnes piiratud aja, näiteks kolm kuud. Lisaks püstitasid Hollandi eksperdid juba PärS (1997) loomisel küsimuse, kas Eesti pärimisseaduses poleks vaja sätteid hädaolukorras tehtava testamendi kohta.⁹⁴ Seda soovitus on Eesti õiguskorras eiratud ning pärimisseadustesse (1997 ja 2009) erakorralist testamenti sellisel kujul, mis nõuaks hädaolukorra esinemist, sisse ei viidud. Lähtudes teiste riikide seadusandlustest asub autor seisukohale, et Eesti

---

⁹¹ PärS (1997) väljatöötamise käigus eelnõule antud Hollandi ekspertide arvamus "Õiend pärimisseaduse eelnõu võrdlemise kohta Hollandi pärimisseadusega" (koopia autori valduses), lk 10.

⁹² *Ibidem*, lk 11.

⁹³ Burgerlijk Wet Boek 4, Erfrecht. Hollandi tsiviilseadustiku 4. raamat – pärimisõigus, seisuga aastal 2000 (koopia autori valduses), lk 186.

⁹⁴ PärS (1997) Hollandi ekspertide arvamus, lk 12.

pärimisseaduses on koduste testamentide regulatsioon halvasti reguleeritud, sest kehtival kujul lubab seadus teha pärandajal kodust testamenti igal ajal ja olenemata sellest, kas hädaolukord esineb või mitte. Teisalt võib öelda, et koduste testamentide eesmärk ka Eesti õiguses nii nagu teistes riikides, on võimaldada viimset tahet avaldada ka siis, kui notariaalset testamenti enam teha ei jõua. Seetõttu on autor seisukohal, et kehtivat regulatsiooni tuleks muuta ning kodused testamendid kehtival kujul õiguskorrast kaotada.

Käesolevas peatükis analüüsitakse pinnalt jõudis autor järeldusele, et kodused testamendid on ajalooliselt läbi teinud suuri muutusi. Pärimisseaduse loomisel (PärS 1997) loobuti testamentide liigitamisest korralisteks ja erakorralisteks testamentideks. Ka suulise testamendi vormi puhul leiti, et see tuleb kõrvale jätta mitmete puuduste tõttu, mis sellega vormiga esineda võivad. Näiteks raskused tahteavalduse tõlgendamisel ning ebatäpsused tahteavalduste kindlakstegemisel.

Teisena selgus, et kodustele testamentidele kehtestatud kuue kuu pikkune kehtivuse aeg on jõudnud Eesti õigusesse Hollandi õiguse eeskujul. Märkimisväärne on asjaolu, et Hollandi õigus kehtestas ajalise piirangu just erakorralistele testamentidele. See viitab taas, et Eesti õiguses on kodustele testamentidele kehtestatud regulatsioonides puudujääke. Autor asub seisukohale, et pärimisseaduse loomisel ei ole seadusandja poolt kehtestatud kuuekuuline kehtivuse aeg kuidagi põhjendatud. Kehtivuse aeg võrreldes teiste riikidega märksa pikem ning kehtivuse aeg on tunnusjoon erakorralistele testamentidele, kuid Eesti õigusesse ei viidud erakorralisuse elemendi nõuet sisse.

2. Koduse testamendi liigist olenevad vorminõuded

2.1. Nõuded tunnistajatele

Pärimisseadus kohaselt on pärandajal võimalik valida viimse tahte avaldamiseks tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testament (PärS § 23 lg 1). Tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamenti loetakse koduseks testamendi alaliigiks. Selleks, et tunnistajate juuresolekul tehtud viimse tahte avaldus vastaks vorminõuetele ja oleks kehtiv, on seadus reguleerinud ka nõudeid tunnistajatele.

Surma puhuks tehtud korraldus, mis on koostatud tunnistajate juuresolekul peab olema tehtud kirjalikus vormis, kuid testaator ei pea teksti omakäeliselt kirjutama. Seetõttu võib testaator avaldada viimset tahet ka suuliselt ning keegi kohalolijatest kirjutab üles testaatori poolt öeldu. Testaatoril on võimalik valida mitme erineva kirjutamisviisi vahel, mida võib vormistada käsikirjaliselt või masinkirjas.⁹⁵ Testaator ei ole küll kohustatud teksti kirjutama isiklikult, kuid ta peab olema võimeline seda teksti lugema ning sellest aru saama.⁹⁶ Kui viimse tahte avaldamise juures osaleb lisaks pärandajale ka muid isikuid, mis paratamatult tunnistajate juuresolekul tehtud testamendiga kaasas käib, siis esineb ka teatav oht, et keegi võib lisada sinna korraldusi või neid muuta kuigi see pole testaatori enda tahe.

Ka kohtud on sisustanud kirjaliku vormi kohustust märkides, et testamendi teksti ei pea pärandaja isiklikult kirjutama. Ringkonnakohus on PärS § 23 lg-1 sätet sisustanud 17.03.2020 tehtud lahendis, mis ütleb, et testament ei pea olema testaatori enda poolt isiklikult kirjutatud, küll aga see olema allkirjastatud testaatori poolt isiklikult. Testaator kinnitab oma allkirjaga, et testament on koostatud tema sõnade järgi ja vastab tema tahtele.⁹⁷ Hageja leidis, et testaator ei kirjutanud testamenti isiklikult ning seetõttu ei vasta testament vorminõuetele. Kohus ei nõustunud hageja seisukohaga. Seetõttu saab lähtudes seaduse sättest ja kohtupraktikast öelda, et omakäelisuse nõue tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi puhul puudub.

---

⁹⁵ Liin 2005, lk 88-89.

⁹⁶ *Ibidem*, lk 89.

⁹⁷ TlnRnKo 2-16-12590, p 26.

Selleks, et tunnistajate juuresolekul tehtud testamendiga kaasnevaid ohte vähendada sätestab seadus mitmed nõuded tunnistajatele. Esmalt näeb seadus ette vähemalt kahe tunnistaja üheaegse juuresviibimise nõude. Üheaegse juuresviibimise puhul peavad mõlemad tunnistajad ühel ja samal momendil viibima testaatoriga samas ruumis ning nad peavad koos tajuma hetke, kui testaator viimse tahte avaldusele allkirja annab. U. Liin on toonud oma raamatus välja ka selle nõude ilmestamiseks näite kohtupraktikast, mille kohaselt võib testamendi tühisuse kaasa tuua olukord, kus üks tunnistaja läheb koridori suitsetama ning hilisema vaidluse korral ei ole võimeline kohtus kinnitama ajalist hetke, millal testaator testamendile alla kirjutas.⁹⁸

Üheaegse juuresviibimise nõue omab tähtsust, sest vajadusel saavad tunnistajad oma ütlustega tunnistada millal testaator viimse tahte avalduse allkirjastas. Allkirjastamise hetke tuvastamine on oluline mitmel põhjusel. Esiteks näeb seadusandja ette võimaluse, kus testaator võib testamendi või mõne selle osa iga ajal tühistada hilisema testamendiga (Pärs § 88 lg 1). Mitme testamendi leidmisel on vaja välja selgitada kõigi testamentide koostamise aeg tuvastamiseks, milline testament on ajaliselt hiljem koostatud. Teisalt on kehtiva pärimisseaduse kohaselt kodune testament kehtiv üksnes kuus kuud (PärS § 25 lg 1) ja seetõttu on samuti vajalik kindlaks teha, et ajaline piir poleks ületatud, sest kui testamendi tegemisest möödub kuus kuud, siis kaotab kodune testament kehtivuse. Sellest järeldeb, et pärandaja enda huvidest lähtuvalt on tunnistajate üheaegne viibimine viimse tahte avaldamise juures määrava tähtsusega, sest sellest võib oleneda, kas tema tehtud korraldused jäävad kehtima või mitte. Paraku ei pruugi inimesed ise mõista selle nõude olulisust ja seda alahinnates võivad korraldused hiljem tühiseks osutada.

Ka Saksa õiguskord võimaldab teha viimse tahte avaldust kolme tunnistaja juuresolekul (BGB § 2250 lg 1). Oluline on märkida, et seda üksnes erakorralise testamendina, mis eeldab hädaolukorra esinemist. Sätte kohaselt nõutakse tunnistajate viibimist viimse tahte avaldamisel. Õiguskirjanduses on rõhutatud, et ei piisa sellest, kui pärandaja annab oma viimse tahte avalduse kohta ütlused igale tunnistajale eraldi, sest BGB § 2250 lg 2 kohaselt on ette nähtud, et testaator teeb avalduse kolme tunnistaja juuresolekul. Lisaks sellele peab tunnistaja testamendi tegemise juures viibima tahtlikult ja teadlikult. Tunnistajate juuresoleku nõude täitmisel ei piisa sellest, kui tunnistajad juuresviibivate isikutena testaatori viimse tahte avaldust lihtsalt kuulevad ja seda edasi

---

⁹⁸ Liin 2005, lk 89.

suudavad anda.⁹⁹ Sellest järeldeb, et sarnaselt Eesti õigusele nõuab ka Saksa õiguskord tunnistajate üheaegset kohalolekut. Selle nõude mõte seisneb ilmselt selles, et tagada kõikide tunnistajate mõistmine, et tegemist on testamendiga ja hilisema vaidluse korral oleksid tunnistajad võimelised tunnistusi andma ning neid ütlusi oleks võimalik ka võrrelda. Töö autor leiab, et Eesti ja Saksa regulatsiooni võrreldes on kehtiv pärimisseadus lubanud kaasata vähem tunnistajaid ja on seetõttu selle nõude osas leebem.

Saksamaal peab ka kolme tunnistaja juuresolekul testamendi tegemise võimaluse kasutamiseks esinema üks eeldustest, kas isoleeritus või surmaohu lähedus. Mis tähendab, et Saksa õiguskorras on peetud nimetatud testamendi vormi erakorraliseks testamendiks erinevalt Eesti õigusest, kus erakorralist asjaolu esinema ei pea. H. Brox on selgitanud, et surmaohu läheduse olemasolu võimaldab BGB § 2250 lg 2 teha samuti kolme tunnistaja juuresolekul testamendi, kui testaator on surmaohule nii lähedal, et linnapea või vallavanema juures ei ole tõenäoliselt võimalik testamenti enam teha. H. Brox selgitab, et BGB § 2250 lg 1 teistsugusest sõnastusest sõltumata piisab sellest, kui kolmel tunnistajal on subjektiivne kartus pärandaja enneaegse surma pärast.¹⁰⁰ Seega kolme tunnistaja juuresolekul tehtud testamenti võimaldatakse üksnes erakorralistes tingimustes, mis töö autori hinnangul kinnitab samuti, et Eesti õigus on tunnistajate juuresolekul tehtud testamendile kehtestanud leebemad vorminõuded, sest erakorralisuse element puudub.

Korralise testamendina on Rootsi pärimisseaduse (ÄB 10:1) kohaselt võimalik teha kirjalik testament, mille kohaselt peab testament olema allkirjastatud kahe tunnistaja juuresolekul ning tunnistajad peavad olema testamendi allkirjutamise juures üheaegselt. Tunnistajad peavad olema teadlikud, et nad on kutsutud tunnistajateks testamendi tegemise juurde.¹⁰¹ Autori hinnangul saab öelda, et nimetatud testamendi nõuded tunnistajatele on võrdlemisi sarnased.

ÄB 10:1 kohaselt kinnitavad tunnistajad oma nimega toimingut. Õiguskirjanduses selgitatakse, et tunnistajad kinnitavad oma allkirjaga, et testaator kirjutas testamendile alla.¹⁰² Autori hinnangul on siit võimalik järeldada, et oluliseks tuleb pidada allkirjastajate järjestust. Esmalt peab testamendile alla kirjutama testaator ja alles seejärel tunnistajad, kes oma allkirjaga kinnituse sellele annavad. Seega vastupidist olukorda seadusandja ei võimalda. Teisalt saab allkirjade

---

⁹⁹ Brox, H, vnr 134.

¹⁰⁰ *Ibidem*, lk 71.

¹⁰¹ Garb, L., Wood, J., vnr 43.03.

¹⁰² Süß, R., vnr 78.

järjestus kontrollida hiljem ainult tunnistajate ütlustega, kuid see ei anna garantiid, et tunnistajad tõtt räägivad. Töö autori seisukohta kinnitab ka Eesti õiguskirjanduses toodud seisukoht, kus juba ajalooliselt peeti võimalikuks, et tunnistajad ei tunnista tõtt.¹⁰³

Niisamuti on sätestatud Eesti pärimisseaduses, mille kohaselt tunnistajad kinnitavad oma allkirjaga, et testaator on testamendile ise alla kirjutanud ja tunnistajate arusaamise kohaselt on testaator teo- ja otsusevõimeline (PärS § 23 lg 3). Töö autor seab kahtluse alla, kas üksnes tunnistajate hilisemad ütlused lubavad teha õigeid järeldusi testamendi allkirjastajate järjekorras ja testaatori teo- ja otsusevõimelisuse hindamiseks tagantjärele.

Tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi puhul saavad testaatori teo- ja otsusevõimelisuse kohta testamendi koostamise hetkel, anda ütlusi testamendi juurde kutsutud tunnistajad. Notariaalsete testamentide puhul kontrollib teo- ja otsusevõimelisust notar. TõS § 11 lg 1 kohaselt kui notar on veendunud, et osalejal puudub vajalik teo- või otsusevõime, siis keeldub ta tehingut tõestamast. Kuigi seadusandja on märkinud, et tunnistajad kinnitavad oma allkirjaga, et nende arusaamise kohaselt on testaator teo- ja otsusevõimeline, siis kohtupraktikas on asunud testeermisvõime hindamise küsimuses teistsugusele seisukohale. Riigikohus on oma lahendis selgitanud, et testeermisvõime hindamine eeldab eriteadmisi, mille puhul saab lähtepunktiks võtta näiteks eestkostja määramise menetluses tehtud või postuumse kohtupsühhiaatrilise ekspertiisi tulemused. Samas lahendis ütles kohus ka, et Tsiivilkohtumenetluse seadustiku¹⁰⁴ (edaspidi TsMS) § 232 lg 2 kohaselt ei ole ühelgi tõendil kohtu jaoks ette kindlaksmääratud jõudu ning TsÜS § 8 lg 2 kohaselt on täisealise piiratud teovõimega isiku tehingud kehtivad ulatuses, milles ta suudab oma tegudest aru saada või neid juhtida.¹⁰⁵ Eeltoodud seisukohtadele toetudes asub autor seisukohale, et tunnistajad ei pruugi olla pädevad testaatori teo- ja otsusevõimelisust testamendi tegemise hetkel hindama.

Tunnistajate poolt pärandaja teo- ja otsusevõime hindamise küsimuse muudab sedavõrd keeruliseks asjaolu, et täisealise piiratud teovõimega isiku tehingud on kehtivad ulatuses, milles ta suudab oma tegudest aru saada või neid juhtida (TsÜS § 8 lg 2). Seetõttu ei ole välistatud, et vaatamata ekspertiisiga tuvastatud kestvale psüühikahäirele, mis üldiselt mõjutab isiku

---

¹⁰³ Judex: Veel vaidlustest testamendi vastu. Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1928 nr 3, lk 82.

¹⁰⁴ Tsiivilkohtumenetluse seadustik. - RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 22.12.2021, 23.

¹⁰⁵ RKTko 2-17-5110, p 17.

arusaamisvõimet, leiab kohus teisi tõendeid, sh tunnistajate ütlusi igakülgsest, objektiivselt ja täielikult hinnates, et isik oli siiski testeerimisvõimeline. Märkimisväärne on seisukoht, et isiku kestev psüühikahäire ei välista võimalust, et tema testament on siiski kehtiv, kui isik sai testamendi tegemise ajal testamendi tegemise tähendusest aru.¹⁰⁶ Seepärast leiab töö autor, et tunnistaja, kes ei pruugi olla eriteadmistega isik, ei suuda vajalikul määral hinnata, kas pärandaja saab oma tegudest aru ja suudab neid juhtida.

Rootsi kohtupraktikas on kohtuasjas NJA 1994 s. 34 selgitatud, et ÄB 10:2 lg 1 kohaselt peavad tunnistajad tõendama asjaolusid, mis võivad testamendi kehtivuse seisukohalt tähtsust omada. Kui tunnistajad tunnistavad, et testament on tehtud lg-s 1 sätestatud viisil, siis on tunnistusel seaduse § 2 kohaselt usaldusväärsus, välja arvatud juhul, kui esinevad asjaolud, mis seavad tunnistajate ütluste usaldusväärse kahtluse alla.¹⁰⁷

Rootsi kohtupraktika analüüsist tulenevalt saab järeldada, et Rootsis on tunnistajate viibimist viimse tahte avaldamise juures peetud korralise testamendi üheks oluliseks nõudeks eelkõige seetõttu, et tunnistajad võivad olla ainsad isikud, kes saavad testamendi kehtivuse kahtluse alla seadmisel anda vajalike tunnistusi testamendi tegemise asjaolude kohta. Sellist järeldust kinnitab kohtupraktikast võetud seisukoht, mille kohaselt peavad tunnistajad tõendama testamendi kehtivuse seisukohalt tähtsust omavaid asjaolusid. Sarnasele seisukohale on jõutud ka Eesti kohtupraktikas. Töö autor asub seisukohale, et tunnistajate usaldamine võib tähendada aga seda, et pärimisjärgluse kujunemine osutub pärandaja tõelise tahte vastaseks, kui tunnistaja ei räägi tõtt või ei mäleta asjaolusid õigesti.

Tunnistajate ebausaldusväärse kohta leiab näiteid ka kohtupraktikast. Tallinna Ringkonnakohtu 27.09.2018 lahendi asjaolude kohaselt töötasid tunnistajad kortermajas santehnikutena ning korteriühistu esimees ütles neile, et majas elav eakas naisterahvas soovib testamenti teha. Santehnikud sisenesid korterisse, kus istus naine, kes ei suutnud peaaegu üldse rääkida. Tunnistajate juuresolekul koostatud kodune testament kirjutati ühe santehniku poolt, mille teksti ütles talle ette korteriühistu esimees. Tsiviilasjas kogutud tõendite hulgas olid ka kriminaalasjas antud ütlused, milles tunnistajad kinnitasid, et nad kirjutasid 2008. aasta väidetavale testamendile

---

¹⁰⁶ *Ibidem*, p 17.

¹⁰⁷ NJA 1994 s. 34, 08.02.1994.

alla pärandaja toas, kuid nad ei mäletanud, kas pärandaja ise ka testamendile alla kirjutas.¹⁰⁸ Nendest asjaoludest järeldub, et esimene probleem seisneb praktikas selles, et tunnistajad ei mäleta hiljem tähtsust omavaid detaile ega saa seetõttu tõeseid ütlusi anda. Teisena leiab autor, et tunnistajad küll allkirjastasid testamendi, kuid see ei täitnud oma eesmärki seadusandja mõtte kohaselt. Kolmanda isiku poolt korralduste ette ütlemine ei viita mitte kuidagi sellele, et viimse tahte avaldus sisaldab üksnes pärandaja vabalt kujunenud tahet, mida peaksid just nimelt tunnistajad oma allkirjaga kinnitama. Siinkohal tekkis testamentide ehtsuse osas kahtlus, sest sama taktikat kasutati korduvalt ning lõpuks äratas see kahtlusi. Eelnimetatud ja praktikas realiseerunud ohud kinnitavad, et tunnistajate kaasamine viimse tahte avaldamisele ei maanda selle testamendi liigi riske, vaid seda on vastupidiselt praktikas lihtne ära kasutada. Selle tulemusel kahjustatakse enim pärandaja huve, sest pärandvara võidakse jaotada isikute vahel, kes polnud seda õigustatud saama ja pärandaja omandipõhiõigust on seeläbi rikutud.

Nimetatud kaasuse kontekstis on oluline märkida, et seesugused vaidlused võivad olla keerulised ja väga ajamahukad. Vaidluse all olnud testament koostati 2008. aastal ning 2018. aasta aprillis jõudis asi Riigikohtusse, kus kohus ringkonnakohtu lahendi tühistas ja saatis tagasi maakohtule uueks läbivaatamiseks. Tallinna Ringkonnakohtus tegi lahendi 2018. aasta sügisel. Seega läks testamendi koostamisest kuni asja lahendamiseni aega 10 aastat. Tsiviilkohtumenetlus käesolevas asjas kestis kokku neli aastat. Nimetatud kaasuses kestis menetlus ligi 1460 päeva, mis on arvestades Justiitsministeeriumi poolt kogutud andmeid menetluse kestuse kohta ikka tugevalt üle keskmise. Analüüsis on esile toodud, et Eestis on tsiviilasjade menetluse venimise põhjustena toodud ka põhjust ekspertiisi määramise raskuste osas.¹⁰⁹

Ka Austria õigus nõuab kolme tunnistaja juuresolekul tehtud testamendi puhul kõigi tunnistajate üheaegset kohalolekut, kuid märkimisväärne on asjaolu, et testamendile tuleb lisada omakäeliselt lisa, millest nähtub kahtlusteta, et testamendi dokument sisaldab pärandaja viimset tahet. Näiteks: „See on minu viimne tahe“. Eelnev ilmestab hästi, kuidas tunnistajate üheaegset kohalolekut peetakse oluliseks eri riikides, kuid Austria näitel saab öelda, et ainuüksi tunnistajate kaasamine ei taga testamendi ehtsust ega välista sekkumise ohtu. Seetõttu on ilmselt Austria õigus nõudnud tunnistajate juuresolekul tehtud viimse tahte avalduse juurde ka pärandaja enda kinnitust, et

---

¹⁰⁸ TlnRnKo 2-14-53722, p 24.

¹⁰⁹ Riigikohus õigusteabe osakond. Mõistlik menetlusaeg tsiviilkohtumenetluses. Arvutivõrgus kättesaadav: [Microsoft Word - Moistlik Menetlusaeg Tsiviilkohtumenetluses 110509.doc \(riigikohus.ee\)](#) (06.03.2022).

testament on kujunenud tema vaba tahte tulemusena. Austria näitel saab öelda, et eelpool toodud kaasus, kus võltsiti testamente ja tehti surma puhuks korraldusi pärandaja tahte vastaselt, aidanuks ära hoida just see konkreetne nõue, mille kohaselt ka tunnistajate juuresolekul tehtud testamendis peab olema pärandaja omakäeline kinnitus viimse tahte avaldamise kohta.

Eesti pärimisseaduse kohaselt peavad tunnistajad olema teadlikud, et nad on kutsutud tunnistajateks testamendi tegemise juurde ning lisaks peab testaator kinnitama, et testament sisaldab tema viimse tahte avaldust (PärS § 23 lg 2). Riigikohus on leidnud, et pärimisseaduse § 23 lg 2 oluline eesmärk on see, et testaator teadvustab endale, et ta avaldab oma viimset tahet. Selle sätte eesmärk on ka teavitada ja hoiatada tunnistajaid, et nad on kutsutud tunnistajaks testamendi tegemise juurde ja et testaator avaldab selles oma viimset tahet. Tunnistajate teavitamise eesmärgiks on see, et tunnistajad saaksid aru, et testaator kirjutab alla oma testamendile ja et ta on teo- ja otsustusvõimeline. Tunnistajad peavad üheaegselt tajuma, millele testaator alla kirjutab.¹¹⁰ Eristada tuleb tunnistajate informeerimise juures testamendi sisu küsimust. Sama sätte kohaselt ei ole testaator kohustatud tunnistajatele avaldama testamendi sisu, kellele ja millistes osades ta soovib oma vara jätta. Testamendi sisu võib selguda seetõttu alles pärast testaatori surma. Informeerimise küsimus on kaheldava väärtusega, sest kui pärandaja informeerib neid suuliselt, siis hiljem saavad küll tunnistajad öelda, et nad olid teadlikud, aga pole võimalik neid kõrvutada pärandaja ütlustega. See tähendab, et kirjalikult ei pruugi sellest mingit märki maha jääda, kui testaator ei teavita tunnistajaid näiteks e-kirja teel.

Riigikohus on tunnistajate informeerimise nõude osas asunud seisukohale, et seda võib teha mitmel viisil. Riigikohtu lahendi 10. 04.2008 kohaselt on tunnistajate teavitamine testaatori tahteavaldus. Kohus on märkinud, et tahteavaldus võib olla ka kaudne, mis võib TsÜS § 68 lg 3 järgi väljenduda ka teos, millest võib järeldada tahet kaasa tuua õiguslik tagajärg. Kohus selgitas, et PärS § 23 lg 2 kohaselt peab testaator tunnistajaid teavitama küll ise oma tahtest, kuid pärimisseadus ei välista, et ta ei võiks teha seda ka muul viisil kui suuliselt või kirjalikult, sealhulgas teoga.¹¹¹

Kuigi kehtiv pärimisseadus ei kohusta testaatorit informeerima tunnistajaid testamendi sisu, siis Eesti õiguskirjanduses on A. Brandt leidnud, et tunnistajate tutvumine testamendi sisuga on

---

¹¹⁰ RKTko 3-2-1-87-05, p 14.

¹¹¹ RKTko 3-2-1-23-08, p 15.

kasulik, sest sellisel viisil on võimalik testaatori tähelepanu juhtida testamendis esinevatele ebatäpsustele ja vigadele, mis puutuvad tema viimse tahte avalduse olemusse.¹¹² Selle ideega võib iseenesest nõustuda, kuid tuleb mõista, et tunnistajad ei pruugi samuti olla pädevad hindama vorminõudeid ja testamendi sisu võrdväärselt notaritega.

Kolmandana näeb pärimisseadus ette tunnistajate allkirjastamise nõude. Tunnistajad peavad testamendile alla kirjutama kohe pärast seda, kui testaator on seda teinud. Tunnistajad kinnitavad oma allkirjaga, et testaator on testamendile ise alla kirjutanud ja et nende arusaamise kohaselt on testaator teo- ja otsusevõimeline (PärS § 23 lg 3). Testamendi tegemise juurde kutsutud tunnistajad peavad olema teovõimelised ja ka nemad peavad aru saama oma teo tähendusest. Lisaks tunnistajate allkirjadele peab olema võimalik hilisemate probleemide tekkimisel tuvastada, kes olid need tunnistajad, kes testamendile alla kirjutasid. Kui neid isikuid tuvastada pole võimalik, siis pole võimalik kontrollida, kas nad reaalselt ka testamendi tegemise juures viibisid ja sealjuures teovõimelised olid. Kui tunnistajate kaasamine testamendi tegemisele peaks tagama võimaluse hiljem testamendi kehtivuse seisukohalt vajalikke asjaolusid nende ütlustega tuvastada, siis siinkohal esineb oht, et tunnistajat ei leita, tema isikut ei ole võimalik tuvastada või on tunnistaja surnud. Selliselt kaob võimalus, et tunnistaja saaks anda ütlusi pärandaja viimse tahte avaldamise asjaolude kohta ja kui neid ka muul viisil pole võimalik tuvastada, siis võib see kaasa tuua testamendi kehtetuse. Autori hinnangul ei täida regulatsioon kehtivalt kujul tõendamisfunktsiooni eesmärki.

Tunnistajate allkirja vorminõude osas on kohtupraktikas asunud seisukohale, et tunnistaja allkiri täidab tõendamisfunktsiooni ning kui tunnistaja on kirjutanud tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud kodusele testamendile oma allkirja, siis tõendab see testamendi allkirjastamist ka testaatori poolt. Kohus selgitas, et testament on iseseisvaks dokumentaalseks tõendiks, mis tõendab testamendi allkirjutamist testaatori poolt.¹¹³ Maakohus leidis käesolevas asjas võttes arvesse ekspertide arvamust, et testamenti pole allkirjastatud testaatori poolt ja seetõttu on kodune testament tühine. Kaasus ilmestab hästi, et tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi puhul võib esineda oht, et testaator ei ole ise allkirjastanud testamenti.

---

¹¹² Brandt, A. Salajastest testamentidest. Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1929 nr 5, lk 152.

¹¹³ HMKo 2-17-1944, p 9.

Muuhulgas on õiguskirjanduses U. Liin leidnud, et kodusele testamendile kehtestatud ranged vorminõuded peaks teatud määral aitama takistada otsusevõimetusel isikul õiguslikult kehtivaid korraldusi teha. Selliste vorminõuete abil vähendatakse testamentide hulka, mida hiljem hakatakse vaidlustama, sest isikul puudus teo- või otsusevõime.¹¹⁴ Töö autor nõustub osaliselt U. Liin seisukohaga, kuid peab vajalikuks märkida, et tunnistajad ei pruugi olla pädevad hindama isiku teo- ja otsusevõimelisust testamendi tegemise hetkel. Autoril seab kahtluse alla tunnistajate pädevuse küsimuse testeerimisvõime hindamiseks. U. Liin seisukohta ei kinnita ka kohtupraktika, kus teo- ja otsusevõime küsimused on sageli esinevad.

Varasemalt mainitu kohaselt peavad tunnistajad kinnitama oma allkirjadega, et testaator on teo- ja otsusevõimeline nende arusaama kohaselt. Kohtusse jõudis 2019. aastal kaasus, mille kohaselt tegi testaator kahe tunnistaja juuresolekul testamendi, kuid hageja leidis, et testaatoril olid terviseprobleemid juba alates 2016. aastast, mille tagajärjel olid tal mälu- ja mõtlemisgevuse häired, ta ei olnud võimeline hindama õigesti tehingute sisu, tagajärgi ega ka seda, kuidas tehingud mõjutavad tema huve. Hageja arvates koostati testament testaatori tervislikku olukorda kuritarvitades, sest testaator oli abitu ja kergesti mõjutatav.¹¹⁵ Märkimisväärne on asjaolu, et maakohus järeldas tunnistajate ütlustest, et testaator oli teo- ja testeerimisvõimeline ning testamendi kehtivuse osas kahtlused puudusid. Maakohus vaatas mööda ka eksperdi arvamusest ega nõustunud postuumse ambulatoorse kohtupsühhiaatriekspertiisiga aktis avaldatuga. Muuhulgas leidis kohus, et kuna tunnistajad olid juures, kui testaator vaidlusaluse testamendi allkirjastas, siis oli välistatud ka testamendi võimaliku võltsituse kahtlus.¹¹⁶ Ringkonnakohus leidis, et maakohus on kogunud tõendeid ebaõigesti hinnates jõudnud järeldusele, et testaator allkirjastas koduse testamendi.¹¹⁷ Magistritöö autor ei nõustu maakohtu seisukohaga, et tunnistajate juuresolek välistab võltsimise kahtluse. Ka tunnistajate ütlused ei saa anda täielikku garantiid testamendi ehtsuse osas. Võttes arvesse kõiki kohtumenetluses selgunud asjaolusid, sealhulgas ekspertide arvamust, tuleks tunnistajate ütlusi hinnata äärmise kriitilisusega.

---

¹¹⁴ Liin 2005, lk 80.

¹¹⁵ TrtRnKo 2-19-12821, p 1.

¹¹⁶ *Ibidem*, p 3.

¹¹⁷ *Ibidem*, p 7.

Sama lahendi kohta on hageja esindaja vandeadvokaat Tambet Laasik öelnud meedias tabavalt: „Ehkki kodune testament on seaduslik ja lubatud, on see ka hea ja kindel viis, kuidas pärandada oma lähedastele üks ruineeriv kohtuvaidlus.“¹¹⁸

Seda, millist informatsiooni tunnistaja andmete kohta peab kajastama testamendis, ei ole kehtivas pärimisseaduses selgelt öeldud. Pärimisseadus ütleb, et tunnistajad kirjutavad testamendile alla, kuid puudub kohustus märkida nimi või elukoht (PärS § 23 lg 3). Selge on aga see, et tunnistajate tuvastamine on vajalik nii kohtumenetlustes kui ka notaritel. Notaritel on samuti pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise korra¹¹⁹ § 11 lg 1 alusel õigus tunnistajad ärakuulata testamendi õigsuse väljaselgitamiseks. Seetõttu ei saa pidada vähe tähtsaks tunnistaja andmete märkimist testamenti.

Rootsi pärimisseaduse ÄB 10:2 kohaselt peab tunnistaja lisama testamendile ka oma nime, ameti ja elukoha ning allkirjastamise koha ja aja. Seaduses on ka soovitus lisada testamendile asjaolusid, mis on testamendi ja selle kinnitamise (*Beglaubigung*) seisukohast olulised, näiteks et testaator tegi testamendi täie arusaamise juures ja et testament väljendab tema vabalt kujunenud tahtet. Kui tunnistajad on selliselt oma allkirja testamendile juurde märkinud, et testament vastab seaduses sätestatud vorminõuetele, siis peab see, kes soovib testamenti vaidlustada, tõendama vastupidist.¹²⁰

Rootsi õiguses on tunnistajate kohaloleku ja allkirja eesmärgiks tõendamisfunktsioon. Nõude eesmärk on tõendada testamendi vormistamist ja seda, et on järgitud ÄB 10:1 kehtestatud vorminõudeid.¹²¹ Kui Rootsis on peetud tunnistajate allkirju ühe tõendamisfunktsioonina, siis on mõistetav, et selle tagamiseks nõuab seadus ka tunnistajate elukoha ja ameti märkimist. Selline nõue võib esmapilgul tunduda üksnes formaalsus, kuid arvestades, et tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi puhul kannavad tunnistajad tõendamisfunktsiooni täitmist, siis on vajalik, et hilisema vaidluse korral oleks võimalik tunnistaja isikuid tuvastada.

---

¹¹⁸ Vainküla, K. „Naine tahtis Einari maja endale ja lasi dementsel mehel teha koduse testamendi“ Eesti Ekspress, 08. veebruar 2022. Arvutivõrgus kättesaadav: [Naine tahtis Einari maja endale ja lasi dementsel mehel teha koduse testamendi - Eesti Ekspress \(delfi.ee\)](https://www.delfi.ee/et/raamat/08-veebuar-2022-10-08-naine-tahtis-einari-maja-endale-ja-lasi-dementsel-mehel-teha-koduse-testamendi) (15.03.2022).

¹¹⁹ Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise kord. – RTL 2008, 101, 1435 ... RT I, 07.02.2014, 13.

¹²⁰ Süß, R., vnr 80.

¹²¹ Bergkvist, J. Formkrav för testamente – möjlighet till digital testamente, 2010, lk 8.

Erinevalt Rootsi õigusest ei nõua Eesti pärimisseadus tunnistajate elukoha ja ameti äramärkimist testamendis. Kehtivast pärimisseadusest ei tulene isegi otsesõnu tunnistajate täispika nime kirjutamise kohustust testamendile, kuigi õiguskirjanduses on selle tähtsusele viidatud.¹²² Samuti on leitud, et lisaks täisnimele oleks soovitav ka elukoht märkida ja teatud juhtudel ka amet. See nõue võimaldaks hiljem tunnistajate isikuid tuvastada.¹²³

Tunnistajate isiku tuvastamine on lisaks tunnistuse andmise seisukohale oluline ka selleks, et kontrollida, kas seadus ei välista isikut tunnistajaks olemast. Nimelt on seadus kehtestanud tunnistajate isikule piirangud. PärS § 23 lg 4 kohaselt ei või tunnistajaks olla isik, kelle enda või kelle üleneja või alaneja sugulase, venna või õe või nende alaneja sugulase või abikaasa või üleneja või alaneja sugulase kasuks testament tehti. Sellise keelu rikkumine ei too kohaselt kaasa kogu testamendi tühisust, vaid ainult nende korralduste osas, mis on tehtud keeldu rikkudes (PärS § 23 lg 5). Õiguskirjanduses on märgitud, et kui testaator kasutab viimse tahte avaldamiseks kirjutusmasinat või muud abivahendit, näiteks arvutit või teise isiku abi, siis tuleb tal kaasata testamendi allakirjutamise juurde kaks erapooletut tunnistajat.¹²⁴ Seega on seadusandja näinud ette kehtiva testamendi eeldusena tunnistaja erapooletuse.¹²⁵ Magistritöö autor leiab, et vastasel juhul võib esineda sekkumise oht, mis tähendab, et tunnistaja suunab testaatorit teatavate korralduste tegemiseks, näiteks enda kasuks testamendi tegemist. Testaatori viimse tahte avaldus peab kujunema ilma kolmandate isikute mõjutusteta.¹²⁶

Käesoleva töö autori arvates on seadusandja poolt tunnistajatele seatud piirangud põhjendatud ning mõningal määral kaitsevad ka PärS § 19 lg-st 2 tulenevat isiklikkuse nõuet välistades PärS § 23 lg-s 4 nimetatud isikute poolse mõjutamise, kuid see ei kindlusta, et isikud, kes kvalifitseeruvad tunnistajateks PärS sätestatu kohaselt ja on kutsutud testamendi juurde ei mõjutaks kuidagi testaatorit.

Notarite praktika kinnitab, et tunnistajatele seatud piirangute vastu eksitakse. Tuleb tõdeda, et seadusandja on tunnistajate erapooletuse tagamiseks näinud ette piisavad nõuded, kuid oma ranguse tõttu nende vastu eksitakse, sest ilmselt lihtsalt ei oska pärandaja sellele tähelepanu

---

¹²² Liin 2005, lk 90.

¹²³ *Ibidem*, lk 90.

¹²⁴ Liin 2005, lk 81.

¹²⁵ E. Hindpere. Pärimine. Pärandaja, testament ja pärijad ehk mis saab peale surma? Kinnisvarakool. Tallinn 2015, lk 31.

¹²⁶ Mikk 2012, lk 42.

pöörata. Notarite Koja erilehe Notar Bene artiklis on märgitud, et kuigi pärimisseaduses on sätestatud, kes ei või tunnistajaks olla, siis selle nõude vastu paraku ikkagi eksitakse. Artiklis on toodud välja, et praktikas esineb olukordi, kus notarile esitatakse pärimismenetluse algatamisel kahe tunnistaja juuresolekul allkirjutatud testament, kus kõik on selge ja vormistus korrektne, kuid testamendi tunnistajateks on isikud, kes ei tohi olla tunnistajad ja seetõttu on testament tühine.¹²⁷ Sellest järeldub, et tunnistajate kaasamine ei pruugi olla lihtne ja turvaline võimalus ja pärandaja võib enda teadmata kaasata isikud, kes ei sobi tunnistajateks ning taaskord esineb oht, et testament on seetõttu tühine. Paraku teeb asja veel keerulisemaks see, et sellist viga on hiljem võimatu parandada, sest pärimismenetlus algatatakse pärast pärandaja surma. Autor leiab, et seaduse säte oma olemuselt on selge ning kohtupraktikas selle üle sagedased vaidlused puuduvad. Autor leiab, et sätte konkreetsuse tõttu ilmselt kohtusse seesuguseid vaidluseid tõesti ei jõua, kuid jõuab kindlasti notariteni.

Töö autor on seisukohal, et pärimisseadus pole konkretiseerinud, millised andmed tunnistaja kohta peavad testamendis kajastuma. Lisaks tunnistaja allkirja kohustusele peaks seadus nõudma ka vähemalt tunnistaja ees- ja perekonnanime märkimist ning lisagarantii tunnistaja hilisemaks tuvastamiseks annaks ameti ja elukoha märkimine. Tunnistaja isikuandmed on vajalikud juhul, kui testaator pole lähedasi informeerinud testamendi tegemisest ja on kaasanud tunnistajateks võõrad inimesed, sest üksnes allkirja järgi võib tunnistaja tuvastamine osutuda keeruliseks ülesandeks. Tunnistajate leidmine on oluline olukordades, kus tunnistajate ütluste abiga on võimalik välja selgitada testamendi kehtivuse seisukohalt olulisi asjaolusid, näiteks testamendi koostamise aeg. Loomulikult tuleb arvestada, et tunnistaja andmed ei pruugi aastate möödudes olla enam ajakohased, kuid seda pole autori arvates võimalik ka kuidagi välistada.

Pärimisseaduses ette nähtud vorminõuded tunnistajatele on ranged ning võrdlemisi sarnased võrdlusriikides kehtestatuga. Töö autori hinnangul on seadusandja poolt halvasti reguleeritud tunnistajate andmete märkimise kohustus, sest kehtiv pärimisseadus nõuab ainult tunnistaja allkirja, kuid mitte muid andmeid, mis annaks suurema võimaluse tunnistajat tuvastada. Olulisemad nõuded, mis võiksid pärandaja tahte realiseerumist paremini tagada oleks sarnaselt Rootsi õigusele tunnistaja täpsemate andmete märkimise kohustus (näiteks nimi, elukoht, amet).

---

¹²⁷ Notar Bene. Notarite Koja erileht. Kui palju maksab testamendi tegemine? Väljaandja AS Äripäev 2019, lk 6. Arvutivõrgus kättesaadav: [Ei3CMR8kFYun4RbDGloH1k_cgyo.pdf](https://aripaev.ee/Ei3CMR8kFYun4RbDGloH1k_cgyo.pdf) (aripaev.ee) (05.04.2022).

Võltsimisohtu aitaks vähendada Austria õiguses kehtestatud nõue, mis kohustab ka tunnistajate juuresolekul allkirjutatud testamendile pärandaja poolt omakäeliselt kirjutama kinnituse, et tegemist on tema enda viimse tahtega. Samas leiab autor, et Eesti õiguses on juba kehtivad vorminõuded on ranged, kuid praktika näitab, et pole välistatud olukorras, kus pärimisjärglus ei toimu pärandaja tahte kohaselt.

Autor asub seisukohale, et pärimisseaduse §-s 23 sätestatud nõuded tunnistajatele ei täida oma eesmärki ega taga pärandaja viimse tõelise tahte realiseerumist. Vastupidiselt on selle testamendi liigi üheks suurimaks kitsaskohaks võltsimisoht, mis on praktikas ka realiseerunud ning seda kinnitab kohtupraktika. Autori hinnangul muudab selle testamendi liigi hõlpsasti võltsitavaks omakäelisuse nõude puudumine pärimisseaduses. Samuti seab autor tugeva kahtluse alla tunnistajate usaldusvääruse küsimuse, sest nad ei pruugi mäletada viimse tahte avalduse seisukohalt tähtsaid asjaolusid ja võivad seetõttu anda väärinfot või kinnitavad oma allkirjaga asjaolusid, mida tegelikult ei eksisteerinud, näiteks seda, et pärandaja on ise testamendile alla kirjutanud. Kokkuvõtvalt leiab autor, et tunnistajatele kehtestatud nõuded aitavad kaasa sellele, et pärimisasi lahendatakse pärandaja tahte vastaselt ja seetõttu muutub PS § 32 sisutühjaks.

2.2. Omakäelisuse nõue

Kehtiv õigus tunneb teise alaliigina omakäeliselt kirjutatud testamenti, mille testaator peab kirjutama algusest lõpuni oma käega ning märkima ära testamendi tegemise kuupäeva ja aasta. Omakäeliselt kirjutatud testamendile kirjutab testaator ise alla (PärS § 24 lg 1). Omakäeliselt kirjutatud testamenti tuntakse ka kui holograafiline testament.¹²⁸ Seega tuleneb seadusest otsesõnu omakäelisuse nõue.

Omakäelisuse nõue tuleneb PärS § 24 lg-st 1, mis ütleb, et testaator peab testamendi kirjutama algusest lõpuni oma käega. U. Liin märgib, et omakäelisuse nõue eeldab kogu teksti algusest lõpuni kirja panekut oma käega, siin ei ole võimalik kasutada masinkirja ega muid abivahendeid. Ta lisab, et seadusandja eesmärk on olnud muuta testamendi võltsimine võimalikult raskeks. Seega nimetatud vorminõude eesmärk on tuvastada testamendi ehtsus testaatori käekirja abil. U. Liin

---

¹²⁸ Mikk 2012, lk 69.

märgib veel, et korrektsuse mõttes ning vältimaks tulevikus tekkida võivaid probleeme, siis tasub kogu tekst kirjutada ka puhtale tühjale paberile. Lisaks aitab omakäelisuse nõue välistada võimalust, et kolmas isik teeb täiendusi või muudab pärandaja poolt koostatud testamenti.¹²⁹

Ka Saksa õigus tunneb BGB §-s 2247 lg 1 järgi omakäelise testamendi vormi. BGB kohaselt on vajalik, et viimse tahte avaldus oleks kirjutatud ja allkirjastatud omakäeliselt. H. Brox selgitab, et seadusandja eesmärk omakäelisuse nõude puhul ei ole mitte üksnes see, et pärandaja oleks testamendi sisust teadlik, vaid omakäelise kirjutamise nõudega tahetakse tagada testamendi ehtsust ja vähendada selle võltsimise ohtu. Vastasel juhul võiks seadusandja lubada ka masinkirjas viimse tahte avalduse koostamist. H. Brox on avaldanud kahtlust koduste testamentide lubatavuse osas ning leidnud, et kui seda testamendi liiki üldse lubada, siis tuleb usaldatavuse kaalutlusel imperatiivselt ette näha omakäelise kirjutamise nõue. Üksnes nimetatud nõude kohustuslikkuse tagab, et kirjutaja käekirja järgi on võimalik kindlaks teha testamendi koostaja identsus pärandajaga.¹³⁰ Eelnevast järeldub, et Saksa ja Eesti õiguses on omakäelisuse nõude eesmärk ühesugune – tagada testamendi ehtsus ja välistada nende võltsimist.

Saksa õiguskirjanduses on ka öeldud, et kuigi omakäelise testamendiga kaasneb oht võltsimiseks ja testamendi kadumiseks, siis seadusandja on võtnud teadlikult selle riski, et tagada testeerimisvabadus võimalikult suures ulatuses.¹³¹ Kuigi H. Brox seab omakäelise testamendi vormi kahtluse alla, siis U. Liin on õiguskirjanduses märkinud, et tegemist on Saksa õiguses ühe kõige tavapärasema testamendi tegemise viisiga.¹³² Töö autor leiab, et tõenäoliselt on H. Brox omakäelise testamendi vormi lubatavuse kahtluse alla seadnud, sest testamendi ehtsust ning võltsimisohu vältimist ei suuda tagada ka omakäelisuse nõue. Paraku ei saa nõustuda seisukohaga, et kaasnevad ohud on põhjendatud ainuüksi seetõttu, et tagada isikutele laiemalt testeerimisvabadus. Seda sel põhjusel, et kui õiguslikuks tagajärjeks on testamendi tühisus, siis ei ole see põhimõtte endiselt täidetud.

Rootsi pärimisseaduse kohaselt on samuti võimalik teha omakäelist testamenti, kuid üksnes erakorralise asjaolu esinemisel. Seega on Rootsi õiguse kohaselt tegemist erakorralise testamendiga. ÄB 10:3 kohaselt nõutakse omakäelise testamendi puhul teksti kirjutamist

---

¹²⁹ Liin 2005, lk 92.

¹³⁰ Brox H, vnr 121.

¹³¹ Frank, R. Erbrecht. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. München 2000, lk 59, vnr 6.

¹³² Liin 2005, lk 91.

käskkirjaliselt ning testament tuleb allkirjastada testaatori poolt. Seadus ei täpsusta, kas lisaks allkirjale peab olema lisatud pärandaja täisnimi. Selles osas on Rootsi ja Eesti pärimisseadus omakäelise testamendi allkirja vorminõude osas sarnased, mõlemas puudub nime osas täpsustus, kas see on kohustuslik või mitte.

Eesti kohtupraktikas on sisustatud omakäelisuse nõude eesmärki. Ringkonnakohus on selgitanud omakäelise testamendi vorminõuete mõtet, mille kohaselt ütles kolleegium 28.03.2012 lahendis, et PärS § 24 lg 1 nõuab sõnaselgelt, et kodune testament peab olema kirjutatud omakäeliselt ja sellel peab olema ka pärandaja allkiri. Kohtu hinnangul on sätte mõte välistada pärimine koduse testamendi alusel juhul, kui testament seaduses sätestatud nõuetele ei vasta. PärS 24 lg 1 sätestatud kohustuslike vorminõuete tõttu ei ole pärandaja poolt koduse testamendi tegemise tõendamise võimalik muude tõenditega, kui üksnes seaduse nõuetele vastava testamendi endaga.¹³³

Kohtupraktikast leiab juhtumeid, kus on pöördutud kohtu poole, sest testamendi sisu ja allkirja tekst erinevad käekirja poolest üksteisest ja seetõttu tekib kahtlus, et testamendi on koostanud kolmas isik. Tallinna Ringkonnakohtu 22.04.2021 lahendist leiab käekirjaekspertiisi riiklikult tunnustatud ekspertide arvamuse, mille kohaselt on käekiri ajas muutuv, kuid isikupärased eritunnused jäävad samaks. Ekspertiisi taotlenud pool ei pruugi alati tulemustega rahul olla ja võib taotleda kodusekspertiisi, mille kohta selgitas ringkonnakohus, et üksnes asjaolu, et kostja ei nõustu ekspertide järeldusega, ei anna alust kahelda ekspertiisi läbiviimise korrektsuses.¹³⁴ Seega omakäelisuse vorminõue täidab oma eesmärki ning enamikel juhtudel saab tuvastada, kas testamendi on kirjutanud testaator isiklikult. Seda muidugi juhtudel, kus kahtluste tekkimisel pöördub huvitatud isik kohtu poole, kui seda aga ei tehta, siis võib taoline võltsimine jäädagi tuvastamata.

Ka Eesti õiguskirjanduses on peetud omakäeliselt kirjutatud testamenti riskantseimaks viimse tahte avalduse vormiks, sest testamenti ei pruugita leida ning seda on lihtne hävitada. Kahtlusi võib tekkida testamendi tõesuses. Ühe argumendina on toodud veel välja, et omakäelist testamenti on lihtne võltsida.¹³⁵ Võltsimine on nii dokumendi tegemine isiku poolt, kellel puudub selle õigus, s.t seaduslik alus, samuti sellise dokumendi koostamine, milles olevad andmed ei ole oma sisult

---

¹³³ TlnRnKo 2-10-17325, p 28.

¹³⁴ TlnRnKo 2-18-7980, p 24.

¹³⁵ Mikk 2012, lk 68.

õiged. Dokument on kirjalik akt, mis sisaldab inimese mõtteväljendust, mis on mõeldud õiguskäibes tõendama juriidilise tähtsusega asjaolusid ning millest selgub selle väljaandja.¹³⁶ Sellest tulenevalt saab lugeda testamendi võltsimiseks olukorda, kus testamendi teeb keegi teine testaatori asemel ning koostades testamendi sellise sisuga, mis ei kajasta pärandaja viimset tõelist tahet.

Omakäelisuse nõue kehtib ka testamendi koostamise kuupäeva ja aasta märkimisele. Tallinna Ringkonnakohtu 26.04.2016 lahendi asjaolude kohaselt on kaks omakäelist testamenti kirjutatud musta pastapliiatsiga, mitmete kirjavigadega ja rohkete sinise pastapliiatsiga tehtud parandustega. Ühel testamendil puudub kuupäev ja see on juurde kirjutatud sinise pastapliiatsiga (testament ise musta pastapliiatsiga).¹³⁷ Esimese astme kohtu lahendi kohaselt tuvastas kohus, et kuupäeva ei ole testamendile märkinud testaator, vaid hoopis kostja. Seega ei ole omakäelisuse nõue selles osas täidetud. Lisaks esines kuupäeva kirjutamises mitmeid parandusi, aastanumbris tehti läbikriipsutusi ning päeva ega kuud polnud üldse märgitud. Maakohus selgitas, et PärS § 24 lg 1 mõte seisneb selles, et pärandaja on saanud segamatult ja isiklikult ning omakäeliselt, olles seejuures teovõimeline, avaldada oma tahet, pannes selle ise kirja ning märkides omakäeliselt kuupäeva ja allkirja. Kohus täpsustas lisaks, et olukord, kus testamenti on parandatud teiste isikute poolt, sellel puudub testaatori omakäeline kuupäev ja pole ka selge, kas testamendi lõppu kirjutatud testaatori nimi on käsitletav allkirjana, ei saa kohus lugeda seda PärS § 24 lg 1 mõttes omakäeliseks testamendiks.¹³⁸

Töö autor nõustub kohtu seisukohaga, et viimse tahte avaldus peab kujunema testaatori enda poolt ning ta peab saama seda teha isiklikult ja ilma mõjutusteta. Käesolevas kaasuses ilmnes mitmeid asjaolusid, mis tekitasid kahtlust mõjutamise osas. Testamendi tegemise juurde oli kaasatud mitmeid inimesi, kaasaarvatud isik, kes testamendist kasu oleks saanud. Lisaks oli testamendis tehtud mitmeid parandusi, läbikriipsutusi ja seda mitme inimese poolt. Sellise testamendi hilisem hindamine võib osutada keeruliseks nii notarite jaoks kui ka kohtupraktikas. Lõpuks ei pruugi selguda, kes ja milliseid parandusi ning mis eesmärgil täpselt teinud on. Kohtupraktika seisukohast lähtuvalt saab öelda, et omakäelisuse nõuet peetakse oluliseks mitte ainult testamendis tehtud korralduste osas, vaid ka kuupäeva ja allkirja märkimise kohta. Kohtulahendi asjaoludele ja kohtu

---

¹³⁶ HMKo 1-17-11052, p 2.9.13.

¹³⁷ TlnRnKo 2-13-53296, p 13.

¹³⁸ *Ibidem*, p 14.

seisukohtadele tuginedes leiab autor, et omakäelise testamendi puhul esineb alati risk, et keegi võib testaatorit mõjutada. Autori hinnangul võib praktikas olla pea võimatu tuvastada, kas keegi on testaatorit mõjutanud. Käesoleva kaasuse kontekstis äratasid kahtlust läbikriipsutused ning mitme kirjavahendi kasutamine, kuid nende asjaolude puudumisel võib olla keeruline tuvastada, et keegi viibis koos testaatoriga testamendi tegemise hetkel ning mõjutas teda, mistõttu ei ole täidetud eesmärk, et viimse tahte avaldus peab kujunema testaatori poolt isiklikult.

Samas on Tartu Ringkonnakohus 04.02.2013 lahendis märkinud, et isik võib kirjutada algul ühe pliiatsiga teksti sisu ette ja peale seda teksti üle kirjutada pastapliiatsiga, kuid see ei muuda ekspertiisiakti ebausaldusväärseks ning arvamuse andmisel ei ole lähtutud sellest, vaid vaidlustatud teksti ja võrdlusmaterjali lahknevuse tõttu.¹³⁹ Mis tähendab, et teatud juhtudel ei ole probleemiks ka mitme kirjavahendi kasutamine, kui ekspertiisi abil on võimalik tuvastada teksti koostajat.

Arusaavalt peetakse omakäelisuse nõude puhul tähtsaks kogu testamendi teksti, sealhulgas ka kuupäeva ja aasta märkimist pärandaja enda poolt, sest Eesti kohtupraktikast selgub, et käekirjaekspertiis on ainuke kindel meetod omakäelise testamendi võltsimise tuvastamiseks. Seetõttu välistamaks teisi kahtlusi nagu näiteks mõjutamine ja sekkumine viimse tahte avaldamisse, siis ei saa suhtuda kergekäeliselt küsimusse, kas testaator ikka peab isiklikult kogu testamendi teksti. Ajalooliselt on asutud ka seisukohale, mis töö autori arvamusest oluliselt erineb. Selliselt märkis E.Ein õiguskirjanduses, et omakäelisuse nõudega on liiale mindud. Ta selgitas, et viimse tahte avaldamine kirjalikult on mõistetav, kuid nõue koostada testament testaatori poolt algusest lõpuni ise ja just aja ning koha isiklikult märkimise kohustus on igasuguse mõõdukuse piiride ületamine.¹⁴⁰

Eelnev aga tähendab, et notarite praktikas on sisuliselt võimatu testaatori käekirjale hinnangut anda, sest ainus peamine kindel meetod, mille abil käekirja ehtsust tuvastada on käekirjaekspertiis ning seda saab taotleda kohtumenetluses. Selleks annab aluse TsMS § 293 lg 1, mis sätestab, et kohtul on menetlusosalise taotlusel õigus küsida eksperdi arvamust asjas tähtsate ja eriteadmisi nõudvate asjaolude selgitamiseks.

---

¹³⁹ TrtRnKo 2-08-89529, p 12.

¹⁴⁰ Ein 1937, lk 186.

Töö autor leiab, et omakäelisuse nõue täidab oma eesmärgi praktikas paremini kui teised vorminõuded. Käekirjaekspertiis võimaldab läbi ekspertide arvamuse jõuda kindlama tulemuseni ning seetõttu tuleb pidada omakäelisuse nõuet kõige olulisemaks ja kindlamaks vorminõudeks koduste testamentide vorminõuete seast. Teisalt ei ole tegemist nii õiguskindla vorminõudega, mille puhul igasugune võltsimine on välistatud. Praktikas leiab kinnitust, et ka omakäelisi testamente võltsitakse ja tõenäoliselt lihtsalt loodetakse, et seda ei avastata. Seega notarite seisukohast vaadelduna tekitab see vorminõue endiselt probleeme.

Autor asub seisukohale, et omakäelisuse nõue ei ole seadusandja poolt halvasti reguleeritud ning testamendi ehtsuse tuvastamise seisukohalt on see üks kindlmaid vorminõudeid, mille abil on võimalik tõde välja selgitada. Omakäelisuse nõue peaks vähendama võltsimise võimalust ja aitama hõlpsamalt tuvastada viimse tahte avalduse koostajat. Samas leiab praktikast ka kinnitust, et ka see vorminõue pole oma olemuselt täiuslik ning omakäelisele testamendile kehtestatud regulatsioone kasutatakse endiselt ära.

Töös leidis tuvastamist, et lisaks Eesti õigusele tunneb ka Rootsi ja Saksa õigus omakäelist testamenti. Saksa ja Eesti õiguskorras on omakäeline testament korriline testament, mille vormistamiseks ei pea hädaolukorda esinema, kuid Rootsi õigus lubab seda vormi kasutada üksnes haiguse või muu erakorralise asjaolu esinemisel. Rootsi õigusele tuginedes võib öelda, et järelikut on sealne seadusandja näinud seda testamendi liiki niivõrd riskantseks, et seda lubatakse tõesti ainult erakorraliselt teha. Nii Eesti kui Saksa õigusteadlased on leidnud, et omakäelise testamendi puhul esineb oht võltsimisele ning Saksa õiguskirjanduses on leitud, et omakäelise testamendi vorm ei ole üleüldse põhjendatud. Kuigi omakäelisuse nõue aitab hilisema vaidluse korral tuvastada, kas testament on tehtud pärandaja enda poolt, siis pärandajale kaasneb sellega teatav võltsimisoht endiselt, kui testamenti ei seata kahtluse alla ning pärimisjärglus toimub testamendi alusel, mida ei ole koostanud pärandaja.

Kahe alapeatüki analüüsi tulemusena leiab autor, et omakäelisuse nõue on võrreldes tunnistajate ütlustega oluliselt usaldusväärsem, sest omakäelisust saab käekirjaekspertiisi abil ekspertide poolt tuvastada. Tunnistajate ütlusi seevastu saab kontrollida ainult seeläbi, kas mitme tunnistaja ütlused omavahel ühtivad ning kõrvutada seda teiste teadaolevate asjaoludega. Seetõttu asub autor seisukohale, et omakäeline testament ja tunnistajate juuresolekul tehtud testament ei ole oma

olemuselt turvalisuse astme tähenduses võrdsed ning pärandaja seisukohast on kindlam teha omakäeline testament.

Magistritöö autor asub seisukohale, et omakäelise testamendi puhul aitab omakäelisuse nõue tuvastada võltsimist, kuid see vorminõue ei välista võltsimisohtu. Praktikas on leidnud ka tuvastamist ka omakäeliste testamentide võltsimist, seega vorminõue üksi võltsimist vältida ei aita. Töös leidis kinnitust, et koduste testamentide võltsimisega seonduvaid vaidlusi esineb praktikas palju, nende kohtuasjade lahendamine on ajakulukas – on lahendeid, milleni on jõutud 5-10 aastaga. Tegemist on väga pika menetlusajaga, mis viitab otseselt sellele, et asja lahendamine ning tõe välja selgitamine on praktikas keeruline.

3. Koduse testamendi üldised vorminõuded, kehtivuse aeg ja registreerimine

3.1. Kuupäeva nõue

Kehtiv pärimisseadus näeb ette nii tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendile kui ka omakäelisele testamendile kuupäeva ja aasta märkimise nõude (PärS § 23 lg 1 ja § 24 lg 1). Kuupäeva ja aasta märkimine on olulised testamendi kehtivuse seisukohalt. Koduste testamentide lühikese kehtivusaja tõttu esineb võimalus, et testaator teeb elu ajal mitu korda kodust testamenti. Mitme testamendi tegemise korral on vaja otsustada, milline testament on ajaliselt hilisem. Testamendi tegemise aeg võimaldab seda tuvastada, milline testament on ajaliselt hilisem, sest lisaks on vaja hinnata, kas uuem testament oma sisult erineb varasemast testamendist ning millisel määral.¹⁴¹

Varem tehtud testament kaotab hilisema testamendi või pärimislepinguga kehtivuse niivõrd, kui võrd ta on hilisema testamendi või pärimislepinguga vastuolus (PärS § 88 lg 4). Teisalt on aja äramärkimise nõue oluline testamendi kehtivuse hindamisel (PärS § 25 lg 2), sest omakäeline testament kehtib kuus kuud. Kuupäeva ja aasta märkimise vorminõue on testamendi kehtivuse seisukohalt oluline vorminõue. Riigikohus on kuupäeva ja aasta märkimise nõude eesmärgi sisustamisel selgitanud, et PärS § 23 lg-s 1 sätestatud kuupäeva ja aasta märkimise nõude eesmärk ei ole tuua rikkumise korral kaasa testamendi tühisus. Sätte eesmärgi sisustamisel tuleb arvestada PärS § 25 lg 2 mõttega, mis reguleerib tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamendi kui koduse testamendi kehtivust.¹⁴²

Seega testament on tühine juhul, kui täidetud on korraga kaks eeldust: koduses testamendis puudub testamendi tegemise kuupäev ja allkiri ja muul viisil ei ole võimalik selle tegemise aega tuvastada. Kohus leidis, et on ebatõenäoline, et tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamendi tegemise aega ei saaks tuvastada, sest tunnistajad saavad anda ütlusi selle kohta.¹⁴³

Kohtupraktikas leiab näite, kus hageja leidis, et testament on tühine, sest ei vasta seaduses ettenähtud vorminõuetele. Väidetavalt ei ole testaator isiklikult kirjutanud testamendile kuupäeva

---

¹⁴¹ Liin 2005, lk 93.

¹⁴² RKTko 2-17-5110, p 21.

¹⁴³ *Ibidem*, p 22.

ja aastat. Kohus leidis, et kuna testamendi koostamise aeg on tuvastatav tunnistajate ütluste ja nende poolt testamendi tegemise aja äramärgimisega, siis ei too testamendi tühisust kaasa see, et testaator ise testamendile kuupäeva ja aastat ei märkinud.¹⁴⁴

Saksa õigus tunneb BGB § 2247 lg 2 kohaselt samuti vorminõuet, mille järgi peab testaator testamendis ära märkima päeva, kuu ja aasta ning koha, kus testament koostati. Õiguskirjanduses on selgitatud, et Saksa õiguse kohaselt on testamendi tegemise aja ja koha nõude puhul tegemist poolimperatiivse normiga, mille järgimata jätmine ei muuda testamendi kehtetuks. H. Brox ütleb, et erandjuhul sõltub testamendi kehtivus ka aja ja koha märkimisest (BGB § 2247 lg 5). Näitena on ta toonud olukorra, kus kuupäev puudub ja pärandaja oli ajutiselt teovõimetu ning isik ei saanud teha kehtivat testamenti. Sellisel juhul tuleb kõiki tõendusmaterjale kasutades püüda testamendi koostamise aeg kindlaks teha. Kui testamendi aega ikkagi tuvastada ei õnnestu, siis on testament tühine.¹⁴⁵ Saksa õigus näeb lisaks kuupäeva märkimisele vajalikuks kohustada pärandajat märkima ka testamendi koostamise koht, mida Eesti pärimisseadus ei nõua.

BGB § 2247 lg 5 lause 2 kohaselt kui testamendi kehtivus sõltub testamendi tegemise kohast ja seda ei ole testamendis nimetatud või juhul kui kohta pole võimalik kindlaks teha, on testament tühine. Sättest tulenevalt võib väita, et kehtivus võib teatud juhtudel sõltuda testamendi tegemise kohast ning ilmselt on oluline ka testamendi kehtivuseaja hindamisel vastavalt kohaldatavale õigusele.

Testamendi koostamise aja märkimise nõue omakäeliselt kirjutatud testamendis on nii Eesti kui Saksa õiguses võrdlemisi sarnane. Mõlemad õiguskorrad küll näevad ette nimetatud vorminõude, kuid nende puudumine ei too alati kaasa tühist testamenti. Seda muidugi juhul, kui testamendi tegemise aega on võimalik tuvastada muul viisil. Töö autor leiab, et testamendis aja ära märkimine on võrreldes koha märkimisega olulisem, sest seeläbi on võimalik tuvastada mitme testamendi olemasolul, milline neist on viimane ehk milline on pärandaja tegelik viimne tahe ning samuti seda, et seaduses kehtestatud ajaline piirang ei ole täitunud, mis võib välistada testamendi kehtivuse.

---

¹⁴⁴ TrtRnKo 2-13-58164, p 7.1.

¹⁴⁵ Brox, H, vnr 125.

Mõlema koduse testamendi liigi puhul tuleb testatoril isiklikult ära märkida testamendi tegemise kuupäev ja aasta. Riigikohus on 02.12.2020.a. otsuses pidanud vajalikuks seda ka selgitada. Lahendis märgitu kohaselt ei pea testator tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamenti algusest lõpuni oma käega koostama. Testator võib kasutada trükitud teksti või lasta teksti koostada kellelgi teisel, sh ühel tunnistajatest. Küll aga peab testator PärS § 23 lg-st 1 tulenevalt märkima testamendi tegemise kuupäeva ja aasta. Kui kuupäeva on märkinud keegi teine, kuupäev on märgitud loetamatult või on testamendil vastuoluliselt mitu kuupäeva, on PärS § 23 lg-st 1 tulenevat kuupäeva märkimise nõuet rikutud. Eelnev ei tähenda aga, et testament oleks seetõttu tühine.¹⁴⁶

Kuupäeva ja aasta märkimise vorminõue kodustele testamentidele on kehtestatud kõikides võrreldavates õiguskordades, kuid nende puudumine testamendist ei pruugi tuua kaasa testamendi kehtetust, kui testamendi tegemise aega on võimalik tuvastada muul viisil.

Kuigi Eesti ja Saksa õiguse kohaselt tuleks testamendis ära märkida testamendi tegemise aeg ja koht, siis näiteks Läti tsiviilseadustik ei näe ette ei oma käega ega ka teiste vahendite abil kirjutatud testamendile ette tegemise aja ja koha märkimist, kuigi praktikud ja ka õigusteadlased on rõhutanud alates tsiviilseadustiku vastuvõtmise ajast, et see kergendaks oluliselt testamendi ehtsuse kontrollimist, andes võimaluse kindlaks teha, kas testator testamendi tegemise aja hetkel üldse oli võimeline testamenti koostama.¹⁴⁷ Sellest järeldeb, et kuigi Eesti ja Läti on geograafiliselt üksteisele nii lähedal asuvad riigid ning võiks mingil moel eeldada ühtsemaid jooni ka õiguskordades, siis oma vorminõuetelt erinevad Eestis ja Lätis kehtestatud vorminõuded üsna suures osas. Kuigi kahe riigi koduse testamendi regulatsiooni eesmärk on sama, siis Eesti seadusandlus on kehtestanud kodusele testamendile rangemad vorminõuded.

Kuigi eri riikides ja ka Eesti kohtupraktikas on leitud, et testamendi koostamise kuupäeva ja aasta märkimise nõude eesmärk ei ole rikkumise korral kaasa tuua tühist testamenti, siis vorminõude seisukohalt on tal mitmest aspektist siiski väga oluline tähtsus. Seega tegemist on pigem poolimperatiivse normiga ja normi eesmärgiks on peamiselt see, et oleks võimalik kindlaks teha testamendi koostamise täpne ajahetk ning sellest tulenevalt, kas testator oli teo- ja otsusevõimeline.

---

¹⁴⁶ RKTko 2-17-5110, p 20.

¹⁴⁷ Damane, L, lk 210.

3.2. Allkirja nõue

Mõlema koduse testamendi liigi puhul näeb seadus ette nõude, et testaator peab testamendi allkirjastama omakäeliselt. Seega testament on kehtiv ainult siis, kui testaator on allkirjastanud testamendi isiklikult ja omakäeliselt. Allkirja kirjutamine testamendile näitab, et tegemist ei ole viimse tahte avalduse mustandiga, vaid testaator on oma korraldused kirja pannud selliselt nagu ta soovib, et need realiseeruksid. Omakäeliselt kirjutatud testament on lõplik ja õiguslikult kehtiv üksnes siis, kui testaator on selle allkirjastanud omakäeliselt.¹⁴⁸

Teadustöös on leitud, et allkirja siduv tähendus ilmneb eriti hästi omakäelise testamendi allkirjastamise vorminõudes, sest allkirja peetakse siduvaks põhjusel, et see näitab allkirja andnud isiku nõusolekut dokumendi sisuga.¹⁴⁹ Kuigi pärimisseadus kohustab omakäeliselt kirjutatud testamendile ise alla kirjutama, siis ei täpsusta seadus, kas on vajalik ka täisnime kirjutamine. Sellest saab järeldada, et seadus ei nõua nime kirjutamist, vaid üksnes allkirja. See võib isiku tuvastamisel teatavat rolli mängida, kuid ei pruugi. Kui testaator kirjutab allkirja tavapäraselt nagu on seda alati teinud, siis tõenäoliselt ei teki probleeme identsuse tuvastamisel.

U. Liin on märkinud, et seadus ei näe ette täpseid nõudeid allkirjale. Kuigi kindluse mõttes on soovitatav kasutada sellist allkirja, mida isik kasutab tavaliselt olulistele dokumentidele alla kirjutades. Eelistatult võiks allkiri koosneda nii ees- kui ka perekonnanimest.¹⁵⁰ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommenteeritud väljaandes täpsustatakse, et allkirjutanud isiku identifitseerimiseks piisab üldjuhul, kui allkirjas on kasutatud ka ainult perekonnanime või kaksiknimest ainult ühte. Lisaks märgitakse, et allkirja kirjutamisel tehtud viga ei pruugi isiku identifitseerimist välistada. Samuti võib tehingudokumendil olla allkiri loetamatu, kui see on niivõrd isikupärane, et on kahtlusteta omistatav kindlale isikule.¹⁵¹ Allkirja andmise eesmärgiks on allkirja abil pärandaja isiku tuvastamine ning näidata testamendi lõplikkust.¹⁵²

Ka Saksa õiguses on peetud allkirja vorminõuet identsuse ja lõpetatuse tuvastamiseks. H. Brox on märkinud, et kui testamendi algusesse märgitakse pärandaja nimi, kuid lõppu allkirja ei märgita,

---

¹⁴⁸ Liin 2005, lk 94.

¹⁴⁹ Kunnas, K. Tehingu vorm. Magistr töö. 2005, lk 50. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/1134/kunnas.pdf> (19.03.2022).

¹⁵⁰ Liin 2005, lk 94-95.

¹⁵¹ Varul, TsÜSK § 78/3.2.

¹⁵² Liin 2005, lk 95.

siis ei ole testamendi vorminõudeid kohaselt täidetud, sest nime pole võimalik käsitleda allkirjana. H. Brox toob näite, et kui allkiri asetseb lehe äärde põiki kirjutatuna alumise rea kõrgusel, põhjusel et kogu leht on ääreni täis kirjutatud, siis ei ole testament veel seetõttu kehtetu. Oluline on eelkõige see, et allkiri paikneb testamendis sellisel viisil, mis võimaldab näha, et ta testamenti kinnitab ja selle lõpetab ning hilisemad välistab juurdekirjutused.¹⁵³ Kuigi esmapilgul võib tunduda, et eelkõige omab tähtsust omakäeliselt kirjutatud allkiri, siis ka selle allkirja paiknemise koht mängib olulist rolli, et testaator välistaks sinna juurdekirjutuste tegemise võimaluse.

Eesti õiguskirjanduses on lisaks märgitud, et seaduse mõtte kohaselt piisab allkirjast kõige viimasel lehel, kus testaatori poolt kirja pandud korraldused lõpevad, kuid kindluse mõttes oleks hea, kui kõik lehed oleksid nummerdatud, selliselt tagab testaator kindluse, et osa lehti ei lähe kaduma või et keegi neid tahtlikult ei asenda.¹⁵⁴ TsÜS kommenteeritud väljaandes märgitu kohaselt peab omakäeline allkiri asetsema dokumendi lõpus, mis näitab seeläbi ära tehingu sisu ulatuse.¹⁵⁵ Seega Saksa ja Eesti õiguses allkirja paiknemise osas on võetud erinevad lähenemised. Autori hinnangul on Eesti õiguses viidatud sellele, et allkiri peab asetsema dokumendi lõpus, kuid Saksa õiguskirjandus ütleb, et testament ei ole seetõttu kehtetu, kui allkiri asetseb lehe ääres põiki, kui kogu leht täis kirjutatud ja allkirja jaoks ruumi ei jätku lehe lõpus.

Lisaks Eesti ja Saksa õigusele tunneb ka Rootsi pärimisseadus allkirja vorminõuet, mis kohustab testaatoril testamendile isiklikult alla kirjutama (ÄB 10:1). Sellest nähtub, et allkirja nõuet võib pidada tähtsaimaks vorminõudeks, mille puudumist ei saa kuidagi asendada tunnistajate ütluste või muude tõenditega. Tegemist peab olema pärandaja isikliku allkirjaga, mis näitab testamendi lõplikust ja allkirjaga kinnitab testaator, et see on tema viimne tahe. Siinkohal on oluline märkida, et tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi puhul ongi tunnistajate üheks ülesande oma allkirjaga kinnitada, et nad nägid ja tajusid, et pärandaja kirjutas isiklikult oma testamendile alla.

Arvestades, et viimse tahte avaldusega teeb pärandaja surma puhuks korraldusi oma vara suhtes võib pidada allkirjastamise nõuet pärandaja tahte realiseerumise seisukohalt kõige tähtsamaks vorminõudeks, mida ei saa käsitleda poolimperatiivsena ning allkirja puudumisel on testament tühine, sest ei vasta kehtestatud vorminõuetele.

---

¹⁵³ Brox H, vnr 124.

¹⁵⁴ Liin 2005, lk 94.

¹⁵⁵ Varul, P. TsÜSK §78/3.2.

Allkirja nõuet on sisustatud õiguskirjanduses ja ka kohtupraktikas. U. Liin on märkinud, et peamiselt seavad kahtluse alla testamendi vorminõuetele vastavuse isikud, kes on seaduse järgi pärima õigustatud isikud või testaatori poolt eelmise testamendis pärijaks nimetatud isikud.¹⁵⁶ Näiteks on praktikas tuvastatud olukordi, kus kogu testamendi sisu on kirjutatud väga korrektset ja arusaadavalt, kuid allkiri on väriseva käega kirjutatud. See omakorda on tekitanud kahtlusi, et tõenäoliselt pole testaator testamendi sisu algusest lõpuni oma käega kirjutanud, vaid seda on teinud keegi teine tema eest, jättes testaatorile ülesandeks lisada ainult allkiri.

Magistritöö teises peatükis selgus ka, et tunnistajate allkirjastamise nõude eesmärk on kinnitada oma allkirjaga, et testaator on testamendile ise allakirjutanud ja on seejuures teo- ja otsusevõimeline. Autor leiab, et omakäelise testamendi puhul testamendile allakirjutamine täidab seega üksnes eesmärgi, et tegemist on pärandaja vabalt kujunenud tahtega ja ta annab allkirjaga sellele kinnituse. Samas ei saa omakäelise testamendi korral allkirja nõue täita eesmärgi teo- ja otsusevõime hindamise küsimuses.

Autor leiab, et allkirja vorminõue ei ole seadusandja poolt halvasti reguleeritud, kuigi õiguskirjanduses on märgitud, et lisaks allkirjale võiks testaator märkida ka oma täisnime. Autor leiab, et üksnes selle nõude puudumine ei muuda allkirja vorminõuet kehvasti reguleerituks.

Allkirja nõude puhul võib pidada peamisteks ohtudeks seda, et testaator jätab testamendile allkirja märkimata ja seetõttu on testament tühine. Teisalt esineb alati ka oht, et allkiri pole kirjutatud testaatori enda poolt ehk tegemist on võltsitud allkirjaga.

Õiguskirjanduses on palju räägitud ka sellest, et koduse testamendi üheks riskiks on kaotsi minek ja võimalus selle hävitamiseks on lihtsam. Kuigi kirjanduses on ilmselt peetud silmas pigem olukordi, kus kodune testament läheb kaduma testaatori elukohast, siis praktikas on ette tulnud ka olukord, kus testament kadus tuvastamata asjaoludel kohtumajas pärimistoimiku vahelt.¹⁵⁷ Ka allkirja ehtsuse tuvastamisel võib olulist rolli mängida testamendi kadumine. Märkimisväärne on asjaolu, et testament kaob kohtust ja ei suudeta tuvastada, millistel asjaoludel see toimus, siis koduste testamentide kaotsi minek kodustes oludes veelgi tõenäolisem. Esmalt tekib siinkohal probleem selles, et kui pole testamenti, siis toimub pärimine seadusjärgses korras. Samas kohtuasjas oli kahtlus ka kaduma läinud testamendi ehtsuses. Siit tekkis teine probleem pärast

---

¹⁵⁶ Liin 2005, lk 66.

¹⁵⁷ TlnRnKo 2-10-17325, p 27.

testamendi kaotsi minekut pärimistoimikust, sest ekspertidel ei olnud võimalik teha võltsimise tuvastamiseks käekirjaekspertiisi koopialt. Ringkonnakohus selgitas, et testamendil oleva allkirja ehtsusele ei ole eksperdid testamendi originaali puudumise tõttu saanud oma hinnangut anda, mis tähendab, et puudub tõendusmaterjal, et pärandaja on testamendile alla kirjutanud.¹⁵⁸

Eelnevast järeldeb, kui oluline on allkirja ehtsuse hindamisel tõendusmaterjal, mis peaks olema originaaldokument, kuid kui testament kaduma läheb, siis pole võimalik ekspertidel allkirjale hinnangut anda.

Harju Maakohtu menetluses olnud kriminaalasjas leidis tuvastamist, et isiku viimasel elupäeval tehtud kahel testamendil olevad allkirjad ei ole tõenäoliselt kirjutatud testaatori poolt. Ühe isiku kasuks tehtud testamendil ei esine allkirjade teiselt dokumendilt ülekandmise tunnuseid, samas esineb tunnuseid, mis viitavad, et allkirjad on tõenäoliselt kirjutatud kellegi teise isiku poolt, kes püüdis testaatori allkirja jäljendada. Samuti leidis ekspertiis, et ka testament on kirjutatud kellegi teise mitte testaatori enda poolt. Kuigi kohtuajajas leidis tuvastamist, et testamendis olev allkiri ei ole testaatori poolt kirjutatud, vaid jäljendatud/kopeeritud, kuid allkirjade jäljendajat ei olnud võimalik määrata.¹⁵⁹

Kokkuvõtvalt leiab töö autor, et allkirja nõue ühe koduse testamendi vorminõudena on kõige kindlam viis tuvastada testamendi ehtsust ja vähendada võltsimist. Seisukohta kinnitab ka Eesti kohtupraktika ning Rootsi ja Saksa õiguskord. Seda vorminõuet võib pidada kõige tähtsamaks nõudeks, mis aitab tagada pärandaja tahte kohast pärimisjärgluse korraldamist ja kõige õiguskindlamaks just seetõttu, et käekirjaekspertiisi abil on võimalik tuvastada ekspertide poolt, kas pärandaja on testamendile isiklikult alla kirjutanud või mitte.

---

¹⁵⁸ *Ibidem*, p 27.

¹⁵⁹ HMKo 1-07-5502, lk 12.

3.3. Koduse testamendi kehtivuse aeg

Kodune testament erineb vorminõuetelt notariaalselt tõestatud testamendist oma lühikese kehtivuse aja poolest. U. Liin on õiguskirjanduses pärimisõiguse põhimõtteid analüüsinud ning sellega seonduvalt ka lühidalt kirjeldanud testamendi vorme. Oma analüüsis on ta leidnud, et kodused testamendid ei ole oma olemuselt erakorralised testamendid, kuigi nende kehtivuse aeg on piiratud ja see on Euroopas erakorralistele testamentidele omane.

Töö esimeses peatükis selgus, et kodustele testamentidele kehtestatud piiratud kehtivuse aeg kujunes välja Hollandi õiguse eeskujul. Teistes riikides on kehtivuse aeg oluliselt lühem – kolm kuud. Oluline on märkida, et kuigi kehtivuse aeg kujunes välja Hollandi õiguse eeskujul, siis sealse õiguse kohaselt on kehtivusajaga piiratud ainult erakorralised testamendid.

U. Liin enda seisukohta sellega, et testamendi tegemine kehtiva pärimisseaduse sätete kohaselt ei ole seotud mitte ühegi muu tingimusega, kuid vaid see, et koduse testamendi koostamisel ei osale notar.¹⁶⁰ Tõenäoliselt on artikli autor silmas pidanud, et Eesti õiguskorras puuduvad erakorralise asjaolu eeldus koduse testamendi tegemiseks, näiteks surmaoht või hädaolukord. Eesti pärimisseaduse kohaselt võib aga kodust testamenti vormistada igal ajal olenemata sellest, kas esineb hädaolukord või mitte.

Pärimisseaduse kohaselt kaotab kodune testament kehtivuse, kui selle tegemise päevast on möödunud kuus kuud ja testaator sel ajal elab (PärS § 25 lg 1). Seetõttu on äärmiselt oluline, et testamendis sisalduksid kõik vajalikud andmed, mis aitaksid hilisemal vaidlusel selgeks teha, millal testament oli tehtud. Kui koduses testamendis ei ole märgitud selle tegemise kuupäeva ega aastat ning ka muul viisil ei ole võimalik tuvastada testamendi tegemise aega, siis on selline testament tühine (PärS § 25 lg 2).

Kohtupraktikas on selgitatud, et testamendis kuupäeva märkimise nõue seondub ennekõike vajadusega kindlaks määrata testamendi kehtivuse aeg, kuna seadusest tulenevalt on seda ajaliselt piiratud kuuekuulise kehtivuse ajaga.¹⁶¹

---

¹⁶⁰ Liin 1999, lk 143.

¹⁶¹ TMKo 2-17-17971, p 14.

U. Liin on märkinud, et kodus testamendis tehtud korraldused ei kaotaks õiguslikku kehtivust pärast kuue kuu möödumist, siis tuleb selle vältimiseks teha uus testament. Ta leiab aga, et selles võivad olla teatavad ohud testaatori jaoks, kui ta ei saa enam testamenti teha. U. Liin toob näitena olukorra, kus kuue kuu jooksul võib pärandaja tervislik seisund halveneda ja haiguse süvenemise tagajärjel tekib testaatoril piiratud teovõime või on isik tugevatoimeliste ravimite tarvitamise mõju tõttu pidevalt otsusevõimetu. Teiseks leiab ta, et koduse testamendi ajaline piirang võib tekitada olukorra, kus testaator unustab õigeaegselt oma korraldusi uuendada ja sureb mõned päevad pärast kuue kuu möödumist. Sellisel juhul ei jää testaatorist maha kehtivat testamenti ja pärand läheb jagamisele seadusjärgsete pärijate vahel.¹⁶²

Saksa õiguses on erakorralise testamendi kehtivuse aeg lühem kui Eestis õiguskorras. BGB § 2252 lg 1 kohaselt on erakorralise testamendi kehtivuse aega piiratud kolme kuulise kehtivusega, kui testamendi tegemisest on möödunud kolm kuud ja pärandaja veel elab, siis kaotab testament kehtivuse. Kehtivusaja piirangu peamiseks eesmärgiks on vältida testamendi kuritarvitamise ohtu.¹⁶³ Autor nõustub H. Brox seisukohaga et testamendi lühike kehtivuse aeg võib aidata vältida teataval määral testamendi kuritarvitamise ohtu, kuid mitte täielikult. Eelmises peatükis analüüsituna kohaselt ei ole Saksa õiguses kohustuslik erakorralist testamenti registreerida ning seetõttu teatud määral esineb ka kuritarvitamise oht, näiteks testamendi hävitamine.

Rootsi pärimisõiguse kohaselt kaotavad erakorralised testamendid (omakäeline või suuline) kehtivuse kui testaator on pärast seda kolme kuu jooksul saanud vorminõudeid järgides vormistada korralise testamendi.¹⁶⁴ Seega selline erakorraline testament kaotab siiski oma kehtivuse, kui testaator ei korda oma tahet korralise testamendi vormis ÄB 10:1 tähenduses kolme kuu jooksul hädaolukorra möödumisest (ÄB 10:3, lg 2).

Seetõttu on kehtivusaja nõude tõttu oluline jälgida, et testament ei kaotaks aja möödudes kehtivust ning pärandajal tuleb mõelda, kas ta soovib teha uuesti koduse testamendi, et korraldused oleksid kehtivad. 1940. aasta Tsiviilseadustiku eelnõus kodustele testamentidele kehtivusaja piirangut ette

---

¹⁶² Liin 2005, lk 64.

¹⁶³ Brox, H, vnr 129.

¹⁶⁴ Garb, L., Wood, J., vnr 43.03.

ei nähtud.¹⁶⁵ Kuigi Saksa õiguses on tunnistajate juuresolekul tehtud testament käsitletav erakorralisena ja ajaline kehtivus on piiratud.

Hollandi teadlased esitasid oma seisukohad PärS (1997) kohta, milles nad töid välja koduste testamentidega seotud ohud ning siinkohal saigi määravaks kodustele testamentidele kehtivusaja kehtestamine, kuigi seda algselt ei plaanitud.¹⁶⁶ Seega ei peetud algselt oluliseks kodustele testamentidele kehtivusaja määramist, mis iseenesest viitab, et seadusandja eesmärgiks polnud tuua sisse erakorralisele testamendile viitavat elementi kehtivusaja kehtestamise näol, kuid seda lõpuks siiski Hollandi ekspertide suunistest lähtuvalt tehti.

Kehtiva pärimisseaduse kohaselt on testament tühine, kui koduses testamendis ei ole märgitud selle tegemise kuupäeva ega aastat ning ka muul viisil ei ole võimalik tuvastada testamendi tegemise aega (PärS § 25 lg 2). Seetõttu on oluline nii tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi kui ka omakäeliselt allkirjastatud testamendi puhul märkida testamendi tegemise kuupäev ja aasta. Oluline on märkida, et kuigi seadus sätestab, et kuupäeva ja aasta märkimise kohustus on testaatoril, siis kohtupraktikas on leitud, et nende omakäeliselt märkimata jätmise puhul ei ole tegemist sellise vormiveaga, mis toob kaasa testamendi tühisuse, kui on võimalik tuvastada testamendi tegemise aeg.¹⁶⁷

Riigikohus on 02.12.2020 lahendis selgitanud, et PärS § 25 lg 2 kohaselt testament tühine üksnes juhul, kui korraga on täidetud kaks eeldust: esiteks, et koduses testamendis ei ole märgitud selle tegemise kuupäeva ega aastat ning teiseks, et ka muul viisil ei ole võimalik selle tegemise aega tuvastada. Seega on tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testament, millele ei ole kuupäeva ega aastat märgitud, tühine vaid juhul, kui selle tegemise aega ei ole võimalik ka muul viisil tuvastada. Riigikohtu hinnangul on ebatõenäoline, et tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud testamendi tegemise aega ei saaks tuvastada, sest tunnistajad saavad anda selle kohta ütlusi.¹⁶⁸ Samas võib selle näite kohaselt tekkida probleeme testamendi koostamise aja tuvastamisel omakäelise testamendi puhul, sest peale pärandaja ei pruugi kedagi viibida viimse tahte avaldamisel.

---

¹⁶⁵ Eesti Vabariigi tsiviilseadustik. Kolmas raamat. Pärimisõigus, lk 76.

¹⁶⁶ Liin 1999, lk 143.

¹⁶⁷ HMKo 2-17-1944, p 6.

¹⁶⁸ RKTko 2-17-5110, p 22.

U. Liin leiab, et koduste testamentide kehtivusaja kuuekuulist piirangut tuleks lugeda äärmiselt positiivseks nähtuseks Eesti pärimisõiguses. Artiklis on toodud näide, kuidas lühikese kehtivusaja eksisteerimisel on välistatud oht, et aastate pärast võiks välja tulla nooruses kergekäeliselt tehtud testament.¹⁶⁹ Töö autor nõustub, et selle vaatenurga alt on tegemist tõesti positiivse nähtusega arvestades, et algselt ei olnud kehtivusaja piirangut kodustele testamentidele üldse ettenähtud. U. Liin seisukoht viitab autori arvates teatud erakorralisuse elemendile, sest lühikese kehtivusaja tõttu pole võimalik testamenti pikalt ette teha.

Teisalt ei nõustu autor U. Liin seisukohaga selles osas, et Eesti pärimisseaduses kodustele testamentidele kehtestatud kuuekuulist kehtivuse aega saab lugeda lühikeseks. Võttes arvesse PärS-i eeskujuks olnud riike saab Šveitsis teha erakorralist testamenti üksnes erakorralise asjaolu olemasolul ning erakorraline testament kaotab kehtivuse 14 päeva möödumisel.¹⁷⁰ Teise riigina on PärS eeskujuks olnud ka Saksamaa, kus erakorraline testament kaotab kehtivuse kolme kuu möödumisel viimse tahte avaldamisest. Üks võimalik seletus, miks nimetatud riikides erakorralisele testamendile on kehtestatud lühem kehtivuse aeg on see, et erakorralise testamendi vorm on loodud üksnes erakorralise asjaolu esinemisel ning erakorralise asjaolu äralangemisel on võimalik teha testament vormis, mis on koostatud asjatundja abiga. Käesoleva töö autori arvates on Eesti pärimisseaduses kehtestatud kuuekuuline kehtivuse aeg võrdlemisi pikk arvestades 2009. aasta pärimisseaduse loomisel eeskujuks võetud riike. Sedavõrd pikk kehtivuse aeg on probleemne, sest kuue kuu jooksul võib inimese tervislik seisund kiiresti muutuda, eriti vanemate inimeste puhul ja see võib hiljem kaasa tuua vaidluse, kas testaatori teo- ja otsusevõime võimaldas tal kehtivat testamenti teha.

Koduse testamendi kehtivuse aeg on Eesti õiguskorras võrreldes Rootsi õigusega samuti võrdlemisi pikk, kuid teisalt võrreldes notariaalsete testamentidega, mis ei aegugi, on tegemist siiski üsna lühikese kehtivusajaga. Õiguskirjanduses on leitud, et omakäelise testamendi kehtivuse aega saab pikendada, kui see notariaalselt tõestada. Selliselt kehtib omakäeline testament notariaalse testamendina ning see kehtib tähtajatult.¹⁷¹ Seega saab testaator soovi korral kodust

---

¹⁶⁹ Liin, U. Testeerimisvõime vanuselisest alampiirist Eesti pärimisseaduses. *Juridica* VI/2000, lk 350.

¹⁷⁰ Süß, R., lk 1341.

¹⁷¹ Mikk 2012, lk 69.

testamenti pikendada esitades selle notarile ja notar on selle kohta tõestamiseseaduse alusel notariaalakti koostanud (PärS § 24 lg 2).

Kuigi seadusandja on näinud pikendamise võimalusena varianti viia testament notarile, siis võib tekkida praktikas pikendamise küsimus ka siis, kui testaator ei soovi või ei saa mingil põhjusel notarisse pöörduda. Seadusandja ei ole pärimisseaduses täpsustanud, millisel viisil peab testamenti uuendama, vaid näeb ühe võimalusena vormistada testament notariaalselt. Siinkohal tekib küsimus, kas koduse testamendi uuendamiseks ilma notarit kaasamata, tuleks kogu protsess algusest lõpuni uuesti läbi teha või piisab üksnes testaatori poolt testamendile peale kirjutamisest, et ta soovib seda pikendada, lisades kuupäeva ja allkirja. E. Hindpere on märkinud, et praktikas on notarid tunnistanud testamendi kehtivaks ka selliselt, kui koostamise aja möödumisel on testaator testamendile ühemõtteliselt kirjutanud, et ta pikendab testamenti.¹⁷² Ka notar Priidu Pärna on selgitanud, et uue teksti kirjutamine võib olla aeganõudev ning piisab, kui isik kirjutab omakäelisele testamendile alla oma allkirja ja uue kuupäeva. Ta lisab, et selguse huvides võiks olla lisatud märge, et tegemist on testamendiga, mille sisu on uuendatud.¹⁷³

Töö autor nõustub eeltoodud seisukohtadega, et kodust testamenti on võimalik pikendada kirjutades testamendile uuendamise kuupäeva ja aasta ning allkirjastades testamendi uuesti. Siinkohal tuleb oluliseks pidada, et arusaamatuste vältimiseks peaks seal esinema märge, et testamenti on uuendatud. Kui need nõuded on korrektselt täidetud, siis ei tohiks pikendamine endaga probleeme kaasa tuua. Samas on siin endiselt teatav oht, et keegi seab kahtluse alla nõ. juurdekirjutuse testamendis. Teisalt leidis kinnitust, et allkirja ja kuupäeva omakäelist kirjutamist aitab tuvastada käekirjaekspertiis, seega peaks tegemist olema üsna turvalise viisiga testamenti pikendada. Tunnistajate juuresolekul tehtud testamendiga nii lihtne see ilmselt pole, sest autori hinnangul tuleks kogu protsess sisuliselt uuesti läbi teha ja kutsuda pikendamise juurde ka tunnistajad, kes kinnitavad oma allkirjadega, et testaator testamenti pikendas ja seejuures oli teo- ja otsusevõimeline.

Magistritöö autor nõustub kirjanduses kajastatud seisukohtadega selles osas, et erakorraliste testamentide üheks ühiseks tunnusjooneks on piiratud kehtivuse aeg. Rootsi ja Saksa õiguses on

---

¹⁷² Hindpere, E, lk 32.

¹⁷³ Pärna, P. Kuidas kodust testamenti pikendada? Maaleht, 27. aprill 2017. Kättesaadav arvutivõrgus: [Kuidas kodust testamenti pikendada? - Maaleht \(delfi.ee\)](https://www.delfi.ee/maaleht/2017/04/27/kuidas-kodust-testamenti-pikendada/) (25.03.2022).

üksnes erakorralistele testamentidele kehtestatud piiratud kehtivuse aeg. Korraliste testamentide puhul see kitsendus puudub. Lisaks leidis käesolevas peatükis kinnitust, et võrreldes teiste riikide õigusega ei kanna Eesti pärimisseaduses sätestatud kodused testamendid endas erakorralise olukorra elementi. Tõenäoliselt on ajaline piirang üks põhjus, mis võiks sundida pärandajat valima notariaalset testamenti, sest see ei aegu ja on juba seetõttu kindlam viis tahet avaldada. Samas ei ole koduse testamendi kehtivalt koostamiseks muid nõudeid, kui PärS-s sätestatud vorminõuded, kuid erakorralise asjaolu esinemist seadus ei nõua.

3.4. Koduse testamendi registreerimine

Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord¹⁷⁴ § 1 lg 1 kohaselt on pärimisregister andmekogu, mida peetakse testamentide pärimislepingute, pärandvara hoiumeetmete, pärimismenetluste, pärimistunnistuste ja pärandvara ühisuse osade võõrandamise kohta arvestuse pidamiseks, andmete säilitamiseks ning avalikustamiseks.

Eesti õiguse kohaselt koduse testamendi hoiule andmine ei ole kohustuslik, kuid kehtiv pärimisseadus näeb ette võimaluse testaatori poolt koostatud testamendi hoiule andmise, kui testaator seda soovib. Pärimisseaduse § 26 lg 1 kohaselt võib testaator kodust testamenti hoida ise või anda selle hoidmiseks teisele isikule. Seadus ei täpsusta, kes on need isikud, kellele võib testamendi hoiule anda. Seega võib testaator ise valida, kellele ta selle soovib oma viimse tahte avalduse hoiule anda. Isik, kellele testaator testamendi hoiule andis või kelle valduses on testament muul alusel, on kohustatud testaatori surmast teada saamisel testamendi viivitamata esitama notarile (PärS § 26 lg 2). Töö autori arvates peaks seadusandja piiritlema isikute ringi, kellele saab testaator viimse tahte avalduse hoiule anda, sealjuures tuleks lähtuda erapooletuse põhimõttest sarnaselt nagu õiguskord näeb ette piirangud, kes ei või olla tunnistajaks viimse tahte avaldamisel. Autori hinnangul võib peituda oht eeskätt selles, et testaatoril puudub kohustus teavitada, kellele ta on testamendi hoiule andnud ja seeläbi võib esineda isegi võimalus, et isik, kelle valdusesse

---

¹⁷⁴ Pärimisregistri pidamise, pärimisregistrisse kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord. - [RT I, 06.12.2013, 4](#) ... RT I, 06.03.2015, 37.

testament on antud, näiteks sureb ja testament jääb leidmata. Taaskord ei pruugi selliselt olla testaatori huvid kaitstud, kui testamenti ei leita ja pärimine toimub seadusjärgselt.

PärS § 26 lg 2 alusel on praktikas püütud ka testamendi tühiseks tunnistamist taotleda, kuid kohus ei nõustunud hageja seisukohaga. Ringkonnakohtu 17.03.2020 lahendis tugineti asjaolule, et kostja ei andnud tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti viivitamata notarile üle. Kohus möönis, et võimalik testamendi viivitamata notarile üle andmise kohustuse rikkumine ei too endaga kaasa testamendi tühisust.¹⁷⁵

Kui isik kellele testaator on testamendi hoiule andnud või kelle valduses on testament muul alusel on süüliselt testamendi kõrvaldanud või seda varjanud, on pärandist huvitatud isikul õigus nõuda süüdlaselt pärandi selle osa hüvitamist, mis tal jäi teistelt pärijatelt saamata (PärS § 26 lg 3). Nimetatud säte võiks huvitatud isikut küll kaitsta, kuid taaskord on pigem problemaatiline asjaolu, et testamendi hoiule andmisest ei pruugi keegi teada, kui testaator sellest kedagi teavitanud pole ega pole testamenti soovinud registreerida. Seetõttu leiab töö autor, et koduse testamendi pärimisregistrisse kandmise kohustus kehtiva testamendi eeldusena aitaks kaasa testamendi leidmisele.

Teise võimalusena on testaatoril võimalik anda isiklikult oma viimse tahte avaldus kinnises ümbrikus notari hoiule kinnitades, et see on tema testament. Sellisel juhul notar koostab testamendi hoiule andmise kohta notariaalakti, millele kirjutavad alla testaator ja notar (PärS § 22 lg 1). Oluline on siinkohal märkida, et selliselt ei ole tegemist enam koduse testamendiga, vaid seda loetakse notari hoiule antud testamendiks, mida käsitletakse notariaalse testamendi liigina. Testamendi hoiule andmine notarile on aga oluliselt kindlam viis tagada pärimine testamendi järgi, kui see anda hoiule mõnele kolmandale isikule, näiteks naabrile või sugulasele. Seetõttu leiab käesoleva töö autor, et kuna Eesti õiguskorras puudub koduse testamendi hoiule andmise kohustus, siis esineb märkimisväärne tõenäosus, et koduse testamendi puhul ei saadagi teada selle tegemisest, ei leita seda üles või esineb võimalus selle hävitamiseks kolmandate isikute poolt. Seda põhjusel, et puudub võimalus tuvastada isik, kellele testament hoiule anti, sest pole kohustust tema andmete kandmiseks registrisse.

---

¹⁷⁵ TlnRnKo 2-16-12590, p 27.

Pärimisregistri pidamise positiivsete külgede kohta on mõtteid jaganud ka Hollandi eksperdid. Nad on märkinud, et isiku surma korral pööratakse registrisse kontrollima, kas surnud isikul on tehtud testament või mitte. Registri pidamise süsteemil on nende hinnangul mitmeid eeliseid.¹⁷⁶ Oluline on siinkohal märkida, et Hollandi õiguse kohaselt tuleb testamendid registreerida Testamentide Keskregistris. Registrisse kantakse ainult testaatori nimi ja testamendi tegemise kuupäev ning notari nimi ja ametikoht, kelle juures testament on vormistatud. Keskregistris testamendi sisu ei fikseerita.¹⁷⁷

Esmalt on registri kaudu võimalik välja selgitada, kas testament on üldse tehtud või mitte. Kui registris selle kohta märget ei kajastu, siis saab järeldada, et testamenti polegi tehtud. Teisalt aga, kui registris on testamendi kohta mäрге, siis on selge, et testament kehtib ja kui sinna on kantud mitu märget testamentide kohta, siis saab selgeks teha, milline neist on hilisem.¹⁷⁸ Hollandi ekspertide seisukohad kinnitavad, et testamentide registreerimise kohustus lihtsustaks testamendi leidmist ning tuvastamist, milline testament kehtib. Seega oleks koduste testamentide registreerimise kohustuslikkus pigem positiivne nähtus ja vähendaks nii mitmegi ohu (võltsimine, hävitamine) realiseerumist. Teisalt on U. Liin õiguskirjanduses toonud välja ka negatiivse aspekti, mille kohaselt on pärimisregistris olevad andmed peaaegu kõigile kättesaadavad ning teadetes olev informatsioon on liialt koormav.¹⁷⁹

Seda seisukohta kinnitavad ka seisukohad õiguskirjandusest. Pärimisregistri kandeid on peetud pigem informatiivse iseloomuga kanneteks, mille eesmärk on aidata kaasa pärimisasjade õigele lahendamisele. Sealjuures on üheks oluliseks registri eesmärgiks Eesti õiguskirjanduses peetud ka testamentide kadumise vältimist.¹⁸⁰ Ka T. Mikk on õiguskirjanduses leidnud, et vaidlusi testamendi olemasolu üle eriti koduse testamendi puhul aitab vältida testamendi tegemise registreerimine pärimisregistris. Kehtiv seadusandlus ei kohusta seda tegema ning koduste testamentide registreerimine pärimisregistris on vabatahtlik.¹⁸¹

---

¹⁷⁶ PärS (1997) Hollandi ekspertide arvamus, lk 13.

¹⁷⁷ Hayton, David J. European succession laws. Bristol : Jordan and Sons, 1998, lk 255.

¹⁷⁸ PärS (1997) Hollandi ekspertide arvamus, lk 13.

¹⁷⁹ Liin, U. Succession law Procedure Convergence in Estonian Public Electronic Databases: Ametlikud Teadaanded and Succession Register. – Juridica International 21/2014. Arvutivõrgus kättesaadav: [Issue article \(juridicainternational.eu\)](http://juridicainternational.eu) (05.04.2022).

¹⁸⁰ Silvet, E., Mahhov, I., lk 91.

¹⁸¹ Mikk 2012, lk 67.

E. Hindpere on oma teoses toonud näite olukorrast, kus testator teeb koduse testamendi ja annab selle hoiule oma naabrile. Enne surma läks testator naabriga tülli ning naaber otsustas testamendi hävitada. Selliselt läks testatori vara jagamisele hoopis seadusjärgse pärimise alusel. Pärijad leidsid hiljem testatori päeviku, milles ta avaldas, et on teinud testamendi ja andnud selle hoiule oma naabrile.¹⁸² Antud näide ilmestab hästi, kui lihtsalt on võimalik õiguslikku positsiooni pärijate jaoks muuta testamendi hoidja poolt ning säärane rikkumine võinuks jääda tuvastamata, kui poleks leitud päevikut, milles antud informatsioon kajastus. Sellest lähtuvalt saab öelda, et praktikas võib osutada koduse testamendi olemasolu tuvastamine keeruliseks ülesandeks.

Testamendi kaotsi mineku vältimiseks on testatoril eelkõige mõistlik teha testament notari juures. Pärimismenetluse läbiviimisel kontrollib notar pärimisregistrist andmeid pärandaja testamentide kohta (PärS § 167 lg 1). Seega notariaalse testamendi puhul puudub oht, et see võiks kaduma minna ja seda ei leita. Koduse testamendi tegemisel esineb see oht alati. I. Mahhov on tabavalt selgitanud koduse testamendi ühe ohuna kaduma mineku ohtu, sest isegi kui testator riigiportaalis Eesti.ee koduse testamendi registreerib ja seal ära märgib koduse testamendi asukoha, siis kaduma minemise korral pole ka kunagise asukoha teadmised mingit kasu.¹⁸³ Eeltoodu kinnitab, et koduste testamentide puhul seisneb teatav oht testamendi kaotsi mineku kohta alati, isegi kui nende registreerimine oleks Eesti õiguskorras kohustuslik. Teisalt ei tähenda see alati, et testament kaduma läheb ja seega lihtsustab pärimisregister tuvastada, kas testament on tehtud ning hõlbustab selle leidmist.

Eelnevast analüüsist lähtuvalt saab öelda, et koduse testamendi hoiule andmise või testamendi registreerimise kohustus Eesti õiguskorras puudub, kuid töö autor nõustub T. Mikk seisukohaga, et testamendi registreerimine pärimisregistris hõlbustab pärast testatori surma testamendi leidmist. Töö autor leiab veel, et kuigi see ei hoiaks ära testamendi hävitamist kolmanda isiku poolt, kelle valdusesse testament võib antud olla, siis see kindlasti vähendaks viimse tahte avalduse hävitamise riski. Lisaks testamendi hävitamise ja selle tuvastamise korral on võimalus PärS § 26 lg 3 alusel nõuda pärandi osa hüvitamist. Oluliselt lihtsam on hävitada testamenti, kui keegi ei tea selle olemasolust ja ei oska seda otsida. Raskemaks muudab selle olukord, kus pärast testatori

---

¹⁸² Hindpere, E, lk 35.

¹⁸³ Mahhov, I. Kas testament tuleb teha notari juures? Mida tähendab kodune testament? Maaleht, 12.04.2022. Arvutivõrgus kättesaadav: [Kas testament tuleb teha notari juures? Mida tähendab kodune testament? - Maaleht \(delfi.ee\)](https://delfi.ee) (12.04.2022).

surma tuvastatakse registri kaudu, et testaator on testamendi teinud ja seda hakatakse otsima. Töö autori arvates peaks koduse testamendi liigi püsima jäämisel seadusandja kindlasti kaaluma omakäelise testamendi ja tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi pärimisregistrisse kandmise kohustust koduse testamendi ühe kehtivuse eeldusena, sest registreerimise kohustus võiks tõsta koduste testamentide õiguskindlust. Pärimisregistrisse testamendi kandmise kohustus lihtsustaks oluliselt ka notarite tööd pärimismenetluste läbiviimisel.

Saksa õiguse kohaselt võib omakäeliselt tehtud testamendi anda ametlikule hoiule (BGB § 2248). Kui pärandaja soovib vältida võltsinguid ja ta nõuab sellist hoidmist, küll aga ei ole see kohustuslik.¹⁸⁴

H. Brox toob välja, et notariaalsete testamentide puhul ei saa tekkida kahtlusi selle testamendi ehtsuses ning pigem on võimalik võltsida omakäelist testamenti (BGB § 2231 p 2 ja § 2247). Ta põhjendab seda argumentidega, et omakäeline testament on sageli koostatud kirjana, milles esineb mahatõmbamisi ja teisi parandusi. H. Brox leiab, et notariaalse testamendi puhul on tagatud ka testamendi avamine pärast pärandaja surma, sest notariaalne testament on antud ametlikule erihoiule ja seeläbi on tagatud ka hilisema võltsimise ohu ära hoidmine. Omakäelise testamendi puhul ametlikule hoiule andmist Saksa õiguses ette ei nähta ning seetõttu on tõenäoline, et testamenti üles ei leita või asjast huvitatud isikud kõrvaldavad sellise testamendi.¹⁸⁵ Eeltoodud argumentidest tulenevalt saab öelda, et Saksa õiguskirjanduses on nähtud omakäeliselt kirjutatud testamentide üheks ohukohaks võltsimist ning teisalt võimalust, et testamenti ei leita, sest üksnes notariaalne testament tuleb anda erihoiule. Seeläbi on viimse tahte avalduse realiseerumise võimalus oluliselt väiksem kui seda on notariaalse testamendi puhul.

Peatükis leidis tuvastamist, et Eesti pärimisseadus ei nõua koduste testamentide registrisse kandmist, mis vähendaks mõningal määral omakäelise testamendi võltsimise või hävitamise võimalust. Registreerimata jätmisel võib olla ka keeruline eristada testamendi pärandaja teistest kirjalikest märkmetest. Seetõttu leiab autor, et koduste testamentide registreerimine tuleks teha kohustuslikuks, et kaitsta pärandaja ja pärijate huve.

---

¹⁸⁴ Brox, H, vnr 126.

¹⁸⁵ Brox, H, vnr 101.

Kokkuvõte

Magistritöö eesmärgiks oli tuvastada, kas Eesti õiguses kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded täidavad oma eesmärgi või tuleks koduste testamentide liigist Eesti õiguskorras loobuda, sest kehtival kujul kätkeb see testamendi liik endas alati ohtu, et pärandaja ei ole viimset taht avaldanud, tema tahe ei ole vabalt kujunenud või on tema viimse tahte avaldus hävitatud ning neid ohte ei saagi kodustele testamentidele seatud vorminõuete abil kõrvaldada.

Eesmärgi saavutamiseks püstitas autor kolm uurimisküsimust ning nendele vastuste saamiseks analüüsis kodustele testamentidele Eesti kehtiva pärimisseaduses kehtestatud regulatsioone ning võrdles neid peamiselt Saksa ja Rootsi õiguskordades tunnustatud testamentide regulatsioonidega. Läbi võrdleva analüüsi soovis magistritöö autor välja selgitada, kas omakäelisele ja tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendile kehtestatud vorminõuded on liiga leebed või seadusandja poolt halvasti reguleeritud.

Magistritöö autor pidas esmalt vajalikuks uurida koduste testamentide eesmärki ja ajaloolist kujunemist, et välja selgitada, kas ja millistel asjaoludel on eri riikides põhjendatud viimse tahte avaldamine muul viisil kui pädeva õiguseksperdi kaasabil, selliselt nagu seadusandja võimaldab kehtiva pärimisseaduse kohaselt koduseid testamente teha ilma notarita.

Töö käigus leidis autor kinnitust, et koduste testamentide toomine Eesti õiguskorda on olnud mitmete õigusteadlaste hinnangu oluline edasimineku ning testeerimisvabaduse laiendamist on peetud oluliseks pärimisõiguse reformi tulemuseks. Autor märgib koduste testamentide kujunemise kohta kokkuvõtvalt järgmist. BES tundis nii tunnistajateta koostatud testamenti kui ka tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti. Tunnistajateta testamendi tegemisele ei kehtestatud rangeid reegleid ning testamendi sisu oli võimalik kirjutada ka masinkirjas, omakäelisuse nõue puudus.

Tunnistajate juuresolekul oli võimalik algselt testamenti teha üksnes seitsme tunnistaja kaasamisega, mida hiljem küll peeti täielikult otstarbetuks ning seitsme tunnistaja nõudest loobuti ja asendati see kahe tunnistaja kohaloleku kohustusega viimse tahte avaldamisel. Seevastu Eesti NSV õiguskord tundis üksnes notariaalseid testamente. Põhjenduseks toodi, et tehingu kehtivuseks on oluline roll tehingu vormil ja seepärast nägi õiguskord testamentidele ette ranged vorminõuded. Peamine eesmärk oli tagada testaatori korralduste võimalikult täpne täitmine, mille eelduseks peeti

testamendi täpset ja konkreetset sisu, mis annaks üksikasjalikult edasi testaatori viimset taht. Tsiiviilseadustiku 1940. aasta eelnõu kohaselt oli plaanitud Eesti õiguskorda sisse tuua ka suuline testament, mis oma olemuselt oluks erakorraline testament.

Suulise testamendi sisseviimisest Eesti õiguskorda loobuti, sest see oleks raskendanud tahteavalduse olemasolu tõendamist ning viimse tahte avaldustes esinenuks tõenäoliselt ebatäpsuseid. Rootsi õiguskord seevastu tunneb ka tänapäeval suulist testamenti, kuid ainult erakorralise testamendi vormina, mis eeldab hädaolukorra esinemist ja kehtib üksnes kolm kuud.

Pärimisseaduse koostamisel (PärS 1997) võeti aluseks põhiseaduse demokraatlikud põhimõtted ning kriitiliselt töötati läbi ka 1940. aasta tsiiviilseadustiku eelnõu ideed. PärS (1997) liigitas testamendid kaheks: 1) notariaalne testament või 2) kodune testament. Kodune testament võis olla tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud või omakäeliselt kirjutatud testament. Ka kehtivas pärimisseaduses on testamentide liigitus jäänud samaks. PärS (1997) kohaselt kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded ei erine kehtivas pärimisseaduses sätestatud nõuetest. Alates 1997. aasta pärimisseadusest on kodustele testamentidele kehtestatud piiratud kehtivuse aeg.

Töös leidis tuvastamist, et kodustele testamentidele kehtestatud kuuekuuline kehtivuse aeg on jõudnud Eesti õigusesse Hollandi õiguse eeskujul. Eesti õigus seevastu lubab koduseid testamente teha igal ajal, kuid kehtivuse aeg on kuus kuud. Hollandi õigus seevastu on ainult erakorraliste testamentide kehtivuse aega piiranud kuue kuuga. Autor leiab, et Eesti õiguses on kodustele testamentidele kehtestatud regulatsioonides selles osas puudujääke. Töös selgus, et kodused testamendid kannavad endas teatavat erakorralisust ning seadusandja eesmärki nende sisse toomisel Eesti õiguskorda võib pidada samaks – võimaldada viimset taht avaldada erakorralistes oludes. Samas ei ole seadusandja kodustele testamentidele kehtestanud erakorralise olukorra esinemist ühe eeldusena viimset taht omakäeliselt või tunnistajate juuresolekul avaldada.

Kodused testamendid võimaldavad pärandajal viimset taht avaldada lihtsamalt, mugavamalt ning ilma notari osavõtuta. Seega saab pärandaja soovi korral seda testamenti teha salaja, talle ei teki lisakulusid ning saab viimset taht avaldada ka kodust lahkumata. Kodustele testamentidele vorminõuete kehtestamisel tuleb lähtuda käibes osalejate õigustatud huvide kaitsest. Peamised funktsioonid, mida kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded täidavad on:

hoiatusfunktsioon ja tõendamisfunktsioon. Seeläbi püütakse tagada, et pärandaja ei teeks tehingut läbimõtlematult, kergekäeliselt ega kiirustades.

Omakäeliselt kirjutatud testamendi puhul selgus võrdluses Saksa ja Rootsi õigusega, et Rootsis tuntakse omakäelist testamenti üksnes erakorralise testamendi vormina. Eesti ja Saksa õiguskord seevastu ei nõu omakäelise testamendi tegemiseks hädaolukorra esinemist. Töö autor tuvastas Rootsi ja Saksa õiguses erakorralistele testamentidele kehtestatud lühikese kolmekuulise kehtivusaja, kuid üksnes erakorraliste testamentide puhul, kus peab viimse tahte avaldamiseks esinema teatud hädaolukord, näiteks surmaoht või haigus. Töös leidis kinnitust, et eri riikides on lubatud omakäelist testamenti ja tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti teha ainult hädaolukorra esinemisel, mis võtab pärandajalt võimaluse korralises testamendis viimset tahet avaldada.

Sellest järelduvalt asub töö autor seisukohale, et Eesti õigus on lubanud kodused testamendid, mida mujal riikides lubatakse üksnes surmaohu korral, kergekäeliselt õiguskorda ega ole seadnud eelduseks hädaolukorra esinemist, mis on muude riikide seadusandlusest märgatavalt erinev lähenemine. Teiste riikide õiguse pinnalt saab öelda, et erakorralised testamendid lubavad teatud leebemaid nõudeid viimse tahte avaldamiseks ning nende eesmärk on olnud võimaldada pärandajal viimset tahet avaldada olukordades, mille puhul saab rääkida erakorralise testeerimisvõimaluse vajadusest. Seega tuleks ka Eesti õiguses lubada koduseid testamente teha ainult hädaolukorra esinemisel, üksnes sellisel juhul oleks kehtivad vorminõuded piisavad viimse tahte avaldamisele.

Magistritöö autor järeldab, et Eesti õiguses lubatud kodused testamendid on oma olemuselt erakorralised testamendid. Sellele annab kinnitust teiste riikide lähenemine testamendi liikide jaotuses ning erakorraliste testamentide eesmärk eeskätt Saksa ja Austria õiguses, mis on olnud eeskujuks pärimisseaduse loomisel. Mistõttu leiab töö autor, et koduseid testamente Eesti õiguses tuleks lubada, vaid üksnes hädaolukorras. Seda põhjusel, et kodused testamendiga kaasneb mitmeid ohte, peamisteks neist on võltsimise, hävitamise või kaduma mineku oht. Autor leiab, et nimetatud ohtusid peaks aitama maandada koduse testamendi lubamine ainult hädaolukorras. Hetkel kehtiv regulatsioon ohustab eelkõige pärandajat, sest sellisel kujul nagu Eesti õigus on reguleerinud koduste testamentide vorminõudeid on Saksa ja Rootsi õiguses sätestatud ainult erakorralistele testamentidele, sest omakäeliselt kirjutatud testamendi ja tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi liike on peetud riskantseteks.

PS § 32 lg 2 kohaselt võib seadus kitsendada igäihe õigust omandit vabalt vallata, kasutada ja käsutada. Koduste testamentide regulatsioonis kitsendavad seda õigust kehtestatud vorminõuded. Käesolevas töös leidis kinnitust, et põhiseadusest tulenev õigus omandit vabalt käsutada ning PS § 32 lg-st 4 tulenev pärimisõiguse garantii ei ole tagatud, sest kodustele testamentidele kehtestatud regulatsioone kasutatakse praktikas ära ning kodustele testamentidele kehtestatud vorminõuded tekitavad probleeme.

Omakäeliselt kirjutatud testamendi puhul esineb praktikas peamiselt probleeme kuupäeva ja aasta märkimisega, mille märkimata jätmisel ei pruugita tuvastada testamendi tegemise aega, mis on koduse testamendi kehtivuse seisukohalt oluline. Töös leidis tuvastamist, et omakäelise testamendi puhul esineb võrreldes tunnistajate juuresolekul tehtud testamendiga suurem võimalus, et kuupäeva ja aastat ei suudeta välja selgitada, kui neid testamendis märgitud pole ja pealtnäha väike eksimus muudab pärandaja korraldused tühiseks, sest testament ei vasta vorminõuetele. Sellest järeldub, et omakäelisele testamendile kehtestatud kuupäeva ja aasta märkimise vorminõue tekitab praktikas probleeme ning neid ei ole võimalik ka kuidagi seadusandja poolt välistada regulatsiooni muutmisega. Samas on kohtud korduvalt märkinud, et tegemist on poolimperatiivse nõudega, mille täitmata jätmise eesmärk pole kaasa tuua tehingu tühisust. Seda üksnes juhul, kui kuupäeva ja aastat on võimalik muul viisil tuvastada. Omakäelise testamendi puhul on tuvastamine keerulisem kui tunnistajate juuresolekul tehtud testamendis, sest seal saavad testamendi koostamise aja kohta ütlusi anda tunnistajad. Vaidlusi tekitab ka testeerimisvõime hilisem hindamine. Sageli tekib pereliikmetel teatav ootus pärandi saamise osas ning testaatori teo- ja otsusevõime kahtluse alla seadmine võimaldab neil esitada kohtusse hagi, mille tulemusel kui testament on tühine, on pärijateks seadusjärgsed pärijad. Kohtud on selgitanud, et pärandaja teovõime tuleb kindlaks teha tehingu tegemise hetke seisuga, mis muudab omakäelise testamendi vaieldavaks.

Töö autor leiab, et omakäelise testamendi puhul on oluline PärS-s kehtestatud isiklikkuse nõue, mille tagamine on praktikas keeruline. Testaatori viimse tahte avaldus peab kujunema tema isiklikust tahtest ning peab olema vaba kolmandate isikute mõjutustest. Notarite praktika kinnitab, et pärandajad jõuavad notarisse sageli kellegi teise mõjutusel ning seetõttu pole tegemist pärandaja

isikliku vaba tahtega.¹⁸⁶ Seega leiab autor, et parema kaitse annab pärandajale notariaalse testamendi tegemine ning seetõttu on vajalik, et kodused testamendid oleksid lubatud üksnes erakorralistes oludes. Kodustele testamentidele kehtestatud regulatsioonidega kehtival kujul ei ole pärandaja vaba tahte kujunemine kaitstud, sest kohtupraktika kinnitab, et kehtestatud regulatsioone kasutatakse ära pärandaja tahte vastase pärimisjärgluse korraldamiseks.

Omakäelise testamendi puhul peab autor kõige suuremateks ohtudeks võltsimist ning testamendi kaduma minekut. Kohtupraktika analüüsis leidis kinnitust, et omakäeliste testamentide võltsimist tuleb praktikas ette, mis näitab taaskord, kuidas kehtestatud regulatsiooni on võimalik ära kasutada pärimisjärgluse muutmiseks. Samas aitab omakäelise testamendi võltsimist tuvastada käekirjaekspertiis, mida on võimalik teha kohtumenetluses. Seetõttu võib seda pärandaja seisukohalt pidada õiguskindlamaks kui tunnistajate juuresolekul tehtud testamenti. Käekirjaekspertiisi tegemise võimaluse võib ohtu seada võrdlusmaterjalide puudumine. Seetõttu ei saa väita, et käekirjaekspertiis on lahendus, mis tagab igal juhul testamendi ehtsuse kontrollimise.

Magistritöös analüüsiti ka koduste testamentide registreerimise küsimust, sest nende puhul on õiguskirjanduses leitud ühe ohuna viimse tahte avalduse kadumist. Töös leidis tuvastamist, et koduse testamendi hoiule andmise või testamendi registreerimise kohustust Eestis pole. Kuigi testamendi registreerimine pärimisregistris hõlbustaks pärast testaatori surma testamendi leidmist, mille tulemusena oleks suuremal määral tagatud pärandajale, et tema viimse tahe realiseerub. Töö autor leiab veel, et kuigi see ei hoiaks ära testamendi hävitamist kolmanda isiku poolt, kelle valdusesse testament võib antud olla, siis see kindlasti vähendaks viimse tahte avalduse hävitamise riski.

Töö autori arvates peaks koduste testamentide liigi püsima jäämisel seadusandja kindlasti kaaluma omakäelise testamendi ja tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi pärimisregistrisse kandmise kohustust koduse testamendi ühe kehtivuse eeldusena, sest registreerimise kohustus võiks tõsta koduste testamentide õiguskindlust ning lihtsustaks notarite tööd pärimismenetluse läbiviimisel. See annaks pärandajale suurema garantii, et tema viimse tahte avaldus leitakse ning pärimine toimub testamendi järgi selliselt nagu testaator seda soovis.

---

¹⁸⁶ Notarite Koda. Jätkuvalt meelitatakse eakaid notari juurde küsitavaid tehinguid sõlmima. 05.10.2021. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.notar.ee/et/notarite-koda/uudised/kelmused> (10.03.2022).

Tunnistajate juuresolekul tehtud testamendi puhul esineb samuti tõsiseid probleeme vorminõuetega. Tunnistajate testamendi puhul puudub omakäelisuse nõue, mis muudab selle testamendi vormi omakäelisest testamendist võltsimise poolest lihtsamaks. Testamendi sisu võib kirja panna masinkirjas ja seeläbi ei ole võimalik hilisemate kahtluste korral ekspertiisi läbi viia, et tuvastada, kes on tahteavalduse koostanud. Töö autor asub seisukohale, et tunnistajate usaldamine võib tähendada seda, et pärimisjärgluse kujunemine osutub pärandaja tõelise tahte vastaseks, kui tunnistaja ei räägi tõtt või ei mäleta asjaolusid õigesti. Tunnistajate ebausaldusväärsus leidis kinnitust ka kohtupraktikas.

Magistritöös leidis tuvastamist, et tunnistaja andmete osas esineb tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi regulatsioonis puudujääke. Rootsi õiguses on tunnistajate informatsiooni osas kehtestatud rangemad vorminõuded. Sealse pärimisseaduse kohaselt peavad tunnistajad märkima testamendis ka ameti ja elukoha, see hõlbustab tunnistajate leidmist. Seadusandjal tuleks kaaluda vorminõuete muutmist rangemaks tunnistajate andmete osas, kui tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testament Eesti õiguskorda püsima jääb. Andmete märkimata jätmise eesmärk ei ole kaasa tuua tehingu tühisust, kuid nende märkimine testamendis annab suurema kindluse tunnistajate tuvastamiseks, kui see peaks osutama vajalikuks. See omakorda tagab pärandaja viimse tahte täitmist.

Magistritöös leidis tuvastamist, et tunnistajate juuresolekul tehtud testamentide puhul esineb probleeme kõigi seaduses sätestatud vorminõuetega. Praktikas on kohus testamentide tühisust tuvastanud juhtudel, kus tunnistajad ei viibinud üheaegselt testamendi tegemise juures või ei teadnud, et nad on kutsutud viimse tahte avaldamise juurde. Probleemne on ka teo- ja otsusevõimelisuse hindamise küsimus. Autor asub seisukohale, et tunnistajad ei ole pädevad hindama pärandaja testeermisvõime olemasolu. Riigikohus on öelnud, et testeermisvõime hindamine eeldab eriteadmisi. Seetõttu leiab magistr töö autor, et tunnistajad ei ole alati pädevad testaatori tervislikku seisundit hindama.

Tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi puhul leidis kinnitust, et praktikas kasutatakse kõige enam ära just seda testamendi liiki, et võltsida pärandaja viimset tahet. Autor tuvastas, et tunnistajate juuresolekul tehtud testamentide liigi muudab lihtsasti võltsitavaks puuduv omakäelisuse nõue. Selliselt võib teksti kirjutada ükskõik kes või teha seda masinkirjas. Ka pärandaja allkirja on tunnistajate juuresolekul tehtud testamentides võltsitud. Omakäelisuse nõude

puudumine ei võimalda tuvastada testamendi ehtsust selliselt nagu omakäelise testamendi puhul. Magistritöö autor leiab, et tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi vorminõuded võimaldavad kolmandatel isikutel korraldada pärandaja tahtest erinevat pärimisjärglust ning omandada seeläbi vara, milleks õiguslik alus puudub. Autor tugineb oma seisukohas kohtupraktikale, kus leidis tuvastamist, et kolmandad isikud koostavad pärandaja eest viimse tahte avalduse, mis tegelikult pole pärandaja enda vaba tahe ning näiteks voodihaige inimese puhul pole tal võimalik ka sellist kuritarvitamist kuidagi ära hoida.

Autor leiab, et kaardistatud probleeme ei saa lahendada üksnes vorminõuete rangemaks muutmise, sest tahtevastase pärimisjärgluse risk on niivõrd suur, et kodustest testamentidest kehtival kujul tuleks Eesti õiguskorras loobuda. Samas leiab töö autor, et testeerimisvabaduse tagamiseks peaks pärandajal säilima mingisugune võimalus viimset taht avaldada ka siis, kui enam notarisse ei jõua. Tegelikult viitab erakorralisusele ka kehtiv regulatsioon piiratud kehtivuse ajaga, et selle testamendi vormi eesmärk on erakorralistel hetkel tagada võimalus taht avaldada, et oleks täidetud põhiseadusest tulenev õigus ise oma pärimisjärglust korraldada.

Töö autor asub seisukohale, et teatud hädaolukordade esinemisel võiks omakäeline testament erakorralise testamendina Eesti õiguses olla lubatud. Autor leiab, et omakäeline testament on õiguskindlam ning käekirjaekspertiis võimaldab kahtluse korral testamendi ehtsust tuvastada. Töös leidis kinnitust, et tunnistajate juuresolekul allakirjutatud testamendi puhul esineb sedavõrd palju riske, et ka erakorralise testamendina ei peaks õiguskorras seda testamendi liiki esinema. Vastuargumendina töö autori seisukohale leidis tuvastamist Saksa õiguskirjanduses seisukoht, et omakäelise testamendiga kaasneb alati oht võltsimiseks ja testamendi kadumiseks, kuid seadusandja on teadlikult võtnud selle riski, et tagada testeerimisvabadus võimalikult suure ulatuses.

Formal requirements for domestic wills and the related threats to the freedom of testation

Summary

According to the Estonian Law of Succession Act, the basis for succession is law or the testamentary intention of the bequeather expressed in either a will or a succession contract. A domestic will is one of the options for making dispositions in the event of the bequeather's death. This Master's thesis focuses on the formal requirements for domestic wills and the related risks.

Expression of the testamentary intention or disposal in the event of death is a person's disposition in the event of their death. It has been found in legal literature that the legislature has set out strict formal requirements for domestic wills for the fair settlement of succession in accordance with the testator's actual intent. The failure to observe these requirements may result in harsh legal consequences – the nullity of the transaction. This is equivalent to having no will, in which case intestate succession applies.

Expressing one's testamentary intention in a written will allows the bequeather to derogate from the procedure for succession provided by law, and this is called the freedom of testation. The freedom of testation is essentially the bequeather's freedom to decide to whom and on what conditions they want to bequeath their estate. The Supreme Court of Estonia has clarified that the right to leave one's property to other people by a will is an integral part of the freedom a person has with respect to their property, and stated that subsection 32 (4) of the Constitution of the Republic of Estonia protects the bequeather's freedom to leave their estate to whomever they want.

The objective of this Master's thesis is to analyse whether the formal requirements established in Estonia for domestic wills fulfil their purpose, or should this type of will be abandoned in the Estonian legal order, as in its present form, a domestic will always involves the risk that the bequeather did not express their testamentary intention, their intention was not free of influence, or the will was destroyed, and these risks cannot be eliminated by the formal requirements for domestic wills.

To achieve the objective of the thesis, the author raised the following research questions: which formal requirements for domestic wills pose problems, and are these formal requirements

insufficient or poorly regulated? As the third question, the author asked whether the regulations for domestic wills are taken advantage of.

To achieve the objective of the thesis, the author used the historical and comparative research methods. The historical research method was used to analyse whether the formal requirements for domestic wills are insufficient or poorly regulated. The comparative research method was used to formulate suggestions concerning the regulation of domestic wills.

When drafting the formal requirements for domestic wills, the legislature had to proceed from the guarantee for the right of inheritance as set out in section 32 of the Republic of Estonia Constitution. The strict formal requirements, which are regulated imperatively, are established to ensure the settlement of successions according to the bequeather's actual intent. The reason for this is deemed to be the need for legal certainty and reliability, because a testator makes dispositions for the event of their death, and the disposition only takes effect after the bequeather's death.

The first chapter discusses the purpose of domestic wills and their historical development in Estonian law. The author compared the German, Swedish and Austrian regulations and purposes of ordinary and extraordinary wills. The analysis led the author to the conclusion that as opposed to the German legal order, the Estonian law does not treat an emergency will under similar conditions as in Germany, i.e. the Estonian Law of Succession Act does not require domestic wills to be made in an emergency. German law treats a will made in the presence of witnesses as an extraordinary will, which can only be made in an emergency. In German law, a holographic will has been considered ordinary, apparently because the testator's handwriting helps establish the authenticity of the will, which makes this type of will more secure than one made in the presence of witnesses. The purpose of an extraordinary will in German law, therefore, is to enable the bequeather to express their testamentary intention in the event of an extraordinary need for it.

It was confirmed in the first chapter that in various countries, holographic wills and wills made in the presence of witnesses are allowed only in emergencies, where the bequeather cannot make a regular will. The author concluded that Estonian law has easily enabled the use of domestic wills, which in other countries are allowed only in the event of imminent danger of death, and has not provided for the prerequisite of an emergency, and this constitutes a significant difference from the legislation of other countries. It can be said on the basis of the laws of other countries that

extraordinary wills allow for certain less strict requirements for the expression of the testamentary intention, and their purpose has been to enable the testator to express their testamentary intention.

The author takes the view that the domestic wills allowed by Estonian law are essentially extraordinary wills. This is confirmed particularly by the German and Austrian legal regulation of types of wills, as these countries served as an example for the drafting of the Estonian Law of Succession Act. If domestic wills are here to stay, the legislature should consider changing the regulation, as the risks inherent in domestic wills do not justify allowing this type of a will to be used at all times, but rather only in emergencies.

The author developed the position that the purpose of domestic wills in Estonian law is to enable the bequeather to express their testamentary intention in an emergency, where making a notarised will is impossible. Also, from this viewpoint, it can be said that domestic wills are poorly regulated in the current law of succession, as the current law allows a bequeather to make a domestic will at any time regardless of whether or not there is an emergency.

As another finding, the six-month term of validity established for domestic wills has come into the Estonian law from the Dutch example. It is remarkable that Dutch law established a time limit, particularly for extraordinary wills. This indicates once again that the Estonian regulation of domestic wills has its shortcomings, which endanger the realisation of the testator's intent. The author takes the view that Estonian law should allow the testamentary intention to be expressed in a domestic will only in an emergency situation, and even then the validity term should not be six months, which is much longer than in other countries and is not justified in the author's opinion.

The formal requirements that the Estonian Law of Succession Act poses for witnesses are strict and similar to those applicable in the compared countries. The author finds that the law should oblige witnesses' details to be specified in the will, as the Law of Succession Act currently only requires the witness' signature, but not other details that would enable the witness to be identified. The realisation of the testator's will would be better guaranteed by an obligation to specify such details of the witness as their name, place of residence and profession, similarly to Swedish law. The risk of falsification would be reduced by introducing a requirement present in Austrian law, which obliges the witnesses to confirm in their own handwriting in the will that the document is the bequeather's own testamentary intention. The applicable formal requirements are strict, while

the regulation of domestic wills are taken advantage of, giving rise to the risk that actual succession will differ from the bequeather's will.

The greatest shortcoming of a will signed in the presence of witnesses is the risk of falsification, which has also materialised, as confirmed by judicial practice. In the author's estimate, this type of will is easily falsified because it is not required to be handwritten. The author also seriously questions the reliability of witnesses, as they might not remember the circumstances that are important with respect to the expression of the testamentary intention, and may therefore give incorrect information or confirm by their signature circumstances that did not actually exist, such as the testator themselves having signed the will. In summary, the author finds that the requirements for witnesses contribute to successions being settled contrary to the testator's will, thereby rendering section 32 of the Constitution of the Republic of Estonia meaningless.

The author finds that the requirement for drawing up the will personally, as set out in the Law of Succession Act, is crucial for domestic wills, but is difficult to ensure in practice. Neither is the storage of wills guaranteed and the last will can be lost. The expression of a testator's last will must emerge from their own intention and must be free of the influence of others. Increased assurance that the will corresponds to the testator's intent would be provided by an obligation to make a notarised will, and allow a domestic will to be made only in an emergency. Notarial practice confirms that bequeathers often come to the notary at someone else's urging and do not express their own free will, indicating that notaries can interfere and avoid situations where the bequeather's will is not free of the influence of others.

In summary, the thesis confirmed that domestic wills are subject to strict formal requirements in Estonia, while the formal requirements for wills made in the presence of witnesses cause the most problems due to being poorly regulated by the legislature. A will made in the presence of witnesses is not required to be holographic, and this has resulted in falsifications of wills. Neither does the law require the inclusion of the witnesses' details that would help identify and find them. The regulation for domestic wills is taken advantage of, as shown by confirmed falsification practice. The author found that the registration of domestic wills would not solve these problems. The author came to the conclusion that in their present form, domestic wills inherently involve the risk that the testator has not expressed their testamentary intention, it has not been free of influence, or the will has been destroyed. These risks cannot be eliminated by formal requirements for domestic

wills. The author suggests that domestic wills in their present form should be abandoned and replaced in the Estonian legal order by extraordinary wills, which would allow the testamentary intention of the bequeather to also be expressed on the day of death and only in extraordinary circumstances.

Kasutatud kirjandus

1. Alexy, R. Põhiõigused Eesti põhiseaduses. – Juridica 2001/Eriväljaanne.
2. Ananjeva, J. jt (koost). Eesti NSV tsiviilkoodeks. Komm vlj. Tallinn: Kirjastus „Eesti Raamat“ 1969.
3. Bergkvist, J. Formkrav för testamente – möjlighet till digital testamente. Internationella handelshögskolan, 2010.
4. Brandt, A. Salajastest testamentidest. Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1929 nr 5.
5. Brox, H. Pärimisõigus. 19. ümbertöötatud trükk. Tallinn: Juura, 2003.
6. Damane, L. Testamendi vorm Läti Vabariigi tsiviilsadustikus ja selle täiustamise perspektiivid. – Juridica, 2011, nr 3.
7. Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. Viies, parandatud ja täiendatud vlj. Tallinn, 2020.
8. Ein, E. Kriitilisi märkmeid tunnistajateta testamendi kohta Tsiviilseadustiku 1936. a. eelnõus. Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1937 nr 4.
Viidatud: Ein 1937.
9. Ein, E. Pärimisõigus Tsiviilseadustiku eelnõus. Juriidiline ajakiri „Õigus“ 1939 nr 4.
10. Eliaser, R. Vaidlustest testamendi vastu. Juriidiline ajakiri “Õigus” nr 1. Tartu Õigusteadlaste selts, 1928, nr 1.
11. Frank, R. Erbrecht. C. H. Beck’sche Verlagsbuchhandlung. München 2000.
12. Garb, L., Wood, J. International succession. Third edition. Oxford University Press, 2010.
13. Hayton, David J. European succession laws. Bristol: Jordan and Sons, 1998.
14. Hindpere, E. Pärimine. Pärandaja, testament ja pärijad ehk mis saab peale surma? Kinnisvarakool. Tallinn 2015.
15. Ilus, E. Rooma eraõiguse alused. Toimetanud H. Pisuke. Tallinn, 2000.
16. Jaakson, J. Pärandusõiguse eelnõu arvustused. II osa. Tartu Õigusteadlaste Seltsi juriidiline ajakiri “Õigus”, 1926, nr 6.
17. Judex: Veel vaidlustest testamendi vastu. Juriidiline ajakiir „Õigus“ 1928 nr 3.
18. Kangro, K. Koduse testamendi tõlgendamine: põhimõtted, vahendid ja erireeglid. Magistritöö, 2015. Kättesaadav arvutivõrgus:
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/47195/kangro_kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (09.03.2022).

19. Kaznelson, W. Testamendi kuju 1936. a. TS eelnõus. Juriidiline ajakiri "Õigus" 1939 nr 1.
20. Kiris, A. jt (koost). Õigusõpetus. 3. täiendatud ja ümbertöötatud vlj. Külim, 2012.
21. Kunnas, K. Tehingu vorm. Magistritöö, 2005. Kättesaadav arvutivõrgus:
<http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/1134/kunnas.pdf> (19.03.2022).
22. Köhler, H. Tsiiviilseadustik. Üldosa. Õpik. 23., täielikult ümbertöötatud trükk. Tallinn: Kirjastus Juura, Õigusteabe AS 1998.
23. Laasik, E. Nõukogude tsiiviilõigus. Eriosa. Tallinn: Valgus 1975.
24. Landör, I. Sundosaõigus testeermisvabaduse piiranguna. Magistritöö, 2007. Kättesaadav arvutivõrgus:http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/2853/landor_inga.pdf;jsessionid=22533917 (04.03.2022).
25. Leipold, D. Erbrecht 22., neubearbeitete Auflage; 2020. XII, 384 Seiten.
26. Liin, U. Pärimisõigus. Pärandamine - miks, kuidas ja milliseid korraldusi oma vara kohta surma puhuks teha? Pärimine - kellele ja kuidas läheb pärand üle peale pärandaja surma? Tallinn: Ilo, 2005.
Viidatud: Liin 2005.
27. Liin, U. Pärimisõiguse põhimõtetest. – Juridica 1999/III.
Viidatud: Liin 1999.
28. Liin, U. Testeerimisvõime vanuselisest alampiirist Eesti pärimisseaduses. Juridica VI/2000.
29. Mikk, T. Kas üksikuid asju saab pärida ja pärandada? Kommentaar Riigikohtu 24. märtsi 2021. a otsusele tsiiviilasjas 2-18-18277. – Juridica 9/2021.
30. Mikk, T. Pärimisõigus. 2., täiendatud trükk. Sisekaitseakadeemia. Tallinn 2012.
Viidatud: Mikk 2012.
31. Reich-Rohrwig, J., Zimmermann, A. Erbrecht. Richtig vererben, richtig schenken, Fehler vermeiden. 2. Auflage. Linde Verlag 2020.
32. Scalise Jr., Ronald J. Public policy and antisocial testators. Cardozo Law Review. Mar 2011, Vol. 32 Issue 4, lk 1317. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://web-s-ebsochost-com.ezproxy.utlib.ut.ee/ehost/detail/detail?vid=12&sid=c944be6a-f67e-471a-81a9-e39843b23ceb%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=60410023&db=a9h> (21.02.2022).

33. Sein, K. Tehingu vorminõuded ja nende järgimata jätmise tagajärjed. – Juridica nr 7-2010, 2010.
34. Silvet, E. Pärimisseaduse eelnõu põhijoontest. Juridica 1995, nr 7.
35. Silvet, E., Mahhov, I. Kuidas pärida ja pärandada. Juura, Õigusteabe AS: Tallinn 1997
36. Süß, R. Erbrecht in Europa. 2. Auflage. Zerb Verlag, 2008.
37. Liin, U. Succession law Procedure Coverage in Estonian Public Elektronic Databases: Ametlikud Teadaanded and Succession Register. – Juridica International 21/2014. Arvutivõrgus kättesaadav: Issue article (juridicainternational.eu) (05.04.2022).
38. Uluots, J. Seaduse sünd. Eesti õiguse lugu. Tartu 2004.
39. Uluots, J. Seletuskiri tsiviilseadustiku 1936. a eelnõu juurde.
40. Varul, P. jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. Tallinn: Juura 2010.
41. Varul, P. jt (koost). Tsiviilõiguse üldosa. Kirjastus Juura 2012.
42. Östensson, P. Tolkning av testamente. C-uppsats. Luleå tekniska universitet, 2006.

Kasutatud normatiivmaterjal

43. Eesti NSV Tsiviilkoodeks. - RT 1964, 25, 115 ... RT I, 16.04.2014, 33.
44. Eesti Vabariigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2.
45. Pärimisseadus. 15.05.1996. - RT I 1996, 38, 752 ... RT 1999, 88, 807.
46. Pärimisseadus. 17.01.2008. - RT I 2008, 7, 52 ... RT I, 04.01.2021, 36.
47. Pärimisregistri pidamise, pärimisregistriste kannete tegemise ja pärimisregistrist teabe väljastamise kord. - RT I, 06.12.2013, 4 ... RT I, 06.03.2015, 37.
48. Pärimisseadusest tulenevate notari ametitoimingute tegemise kord. – RTL 2008, 101, 1435 ... RT I, 07.02.2014, 13.
49. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. - RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 22.12.2021, 23.
50. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. - RT I 2002, 35, 216 ... RT I, 22.03.2021, 8.
51. Tõestamiseadus. - RT I 2001, 93, 564 ... RT I, 22.12.2020, 47.

Kasutatud välisriigi õigusaktid

52. Burgerlijk Wet Boek 4, Erfrecht. Hollandi tsiviilseadustiku 4. raamat – pärimisõigus, seisuga aastal 2000 (koopia autori valduses).

53. Bürgerliches Gesetzbuch (Saksa tsiviilseadustik) in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGB1. I S.42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 12. Mai 2021 (BGB. I S. 1082) geändert worden ist. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/index.html> (23.04.2022).
54. Ärvdabalk 1958:637 (SFS 1958:637 i lydelse enligt SFS 2017:312), Rootsi pärimisseadus. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://lagen.nu/1958:637#K10> (23.04.2022).

Kasutatud kohtulahendite loetelu

55. RKÜKo 22.02.2005, 3-2-1-73-04.
56. RKTko 21.12.2004, 3-2-1-145-04.
57. RKTko 10.04.2008, 3-2-1-23-08.
58. RKTko 07.12.2011, 3-2-1-123-11.
59. TlnRnKo 17.03.2020, 2-16-12590.
60. TlnRnKo 22.04.2021, 2-18-7980.
61. TlnRnKo 26.04.2016, 2-13-53296.
62. TlnRnKo 27.09.2018, 2-14-53722.
63. TlnRnKo 28.03.2012, 2-10-17325.
64. TrtRnKo 04.02.2013, 2-08-89529.
65. TrtRnKo 11.05.2015, 2-13-58164.
66. HMKo 12.01.2010, 1-07-5502.
67. TMKo 14.12.2018, 2-17-17971.
68. HMKo 16.03.2021, 1-17-11052.

Kasutatud muude materjalide loetelu

69. Eesti Vabariigi tsiviilseadustik. Kolmas raamat. Pärimisõigus. Eelnõu EV Riigivolikogu erikomisjoni 12.03.1940.a. redaktsioon. Tartu Ülikool, Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts, 1992.
70. Mahhov, I. „Kas testament tuleb teha notari juures? Mida tähendab kodune testament?“ Maaleht, 12. aprill 2022. Arvutivõrgus kättesaadav: [Kas testament tuleb teha notari juures? Mida tähendab kodune testament? - Maaleht \(delfi.ee\)](#) (12.04.2022).

71. NJA 1993 s. 341, 05.07.1993. Kättesaadav arvutivõrgus:
<https://lagen.nu/dom/nja/1993s341> (25.03.2022).
72. NJA 1994 s. 34, 08.02.1994. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://lagen.nu/dom/nja/1994s34>
(02.04.2022).
73. Notar Bene. Notarite Koja erileht. Kui palju maksab testamendi tegemine? Väljaandja AS
Äripäev 2019. Arvutivõrgus kättesaadav: [Ei3CMR8kFYun4RbDGloH1k_cgyo.pdf](https://aripaev.ee/Ei3CMR8kFYun4RbDGloH1k_cgyo.pdf)
(aripaev.ee) (05.04.2022).
74. Notarite Koda. Jätakuvalt meelitatakse eakaid notari juurde küsitavaid tehinguid sõlmima.
05.10.2021. Kättesaadav arvutivõrgus: [https://www.notar.ee/et/notarite-
koda/uudised/kelmused](https://www.notar.ee/et/notarite-koda/uudised/kelmused) (10.03.2022).
75. Pärna, P. „Kuidas kodust testamenti pikendada?“ Maaleht, 27. aprill 2017. Kättesaadav
arvutivõrgus: [Kuidas kodust testamenti pikendada? - Maaleht \(delfi.ee\)](https://delfi.ee/maaleht/2017/04/27/kuidas_kodust_testamenti_pikendada?) (25.03.2022).
76. PärS (1997) väljatöötamise käigus eelnõule antud Hollandi ekspertide arvamus “Õiend
pärimisseaduse eelnõu võrdlemise kohta Hollandi pärimisseadusega“ (koopia autori
valduses).
Viidatud: PärS (1997) Hollandi ekspertide arvamus.
77. Riigikohus õigusteabe osakond. Mõistlik menetluseaeg tsiviilkohtumenetluses.
Arvutivõrgus kättesaadav: [Microsoft Word -
Moistlik Menetlusaeg Tsiviilkohtumenetluses 110509.doc \(riigikohus.ee\)](https://riigikohus.ee/riigikohus/110509) (06.03.2022).
78. Vainküla, K. „Naine tahtis Einari maja endale ja lasi dementsel mehel teha koduse
testamendi“ Eesti Ekspress, 08. veebruar 2022. Arvutivõrgus kättesaadav: [Naine tahtis
Einari maja endale ja lasi dementsel mehel teha koduse testamendi - Eesti Ekspress](https://delfi.ee/eesti-ekspress/2022/02/08/naine-tahtis-einari-maja-endale-ja-lasi-dementsel-mehel-teha-koduse-testamendi)
(delfi.ee) (15.03.2022).